DEBRECZENI EGYETEM
MAGYAR IRODALMI
SZEMINÁRIUM

Debreceni Egyetem Magyar Irodalmi Szeminárium Jelzet: 444.

D. Weiss sc.

született Csanádon, 1752. Febr. 24d.;
meghalt Pesten, Professora a Magyar Nyelv-
nek és Literaturának a Tudom. Kir. Egyete-
mében 1807. Áprílnek elsőjén.

Debreceni Egyetem Magyar Irodalmi Szeminárium Jelzet: 444.

KAZINCZY FERENCZ'

MUNKÁJI.

SZÉP LITERATÚRA.

DEBRECZENI EGYETEM
MAGYAR IRODALMI
SZEMINÁRIUM

PESTEN,

TRATTNER JÁNOS TAMÁSNÁL, 1814.

Debreceni Egyetem Magyar Irodalmi Szeminárium Jelzet: 444.

444.

DEBRECZENI M. KIR. TUDOMÁNY EGYETEM
Modern filologiai szeminárium
MAGYAR IRODALOM.
Szám: 78/ Beszerzés 1916.

Jelzet: 444.
Debreceni Egyetem Magyar Irodalmi Szeminárium

KAZINCZY FERENCZ

MUNKÁJI.

ELSŐ KÖTET.

Debreceni Egyetem Magyar Irodalmi Szeminárium Jelzet: 444.

Debreceni Egyetem Magyar Irodalmi Szeminárium Jelzet: 444.

SZÍVKÉPZŐ REGÉK.

PARAMYTHIA. Két könyvben.

Debreceni Egyetem Magyar Irodalmi Szeminárium Jelzet: 444.

Debreceni Egyetem Magyar Irodalmi Szeminárium Jelzet: 444.

SZÍVKÉPZŐ REGÉK.

Helmeczi' ügyelése alatt.

ELSŐ KÖT. 1

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ALCIBIÁD,

VAGY A' MAGAM.

Történet és Szerencse eggyet-értésben látszottanak lenni hogy Alcibiádot a' legboldogabb halandóvá teszik. Dúzs birtok, szép elme, deli külső, fő születés, kellő kor, a' legvirítóbb egésség, mennyi czím néki-szelesedni minden bohóságnak! Alcibiádban nem találtatott több eggynél: Magáért kívánt szerettetni! A' hiuság' leányain kezdve, fel a' legtisztesbb asszonyságokig, mindent elszédíte Athenében. De benne ha őtet szeretik e? E' viszketeg gondolat szállotta-meg midőn eggy reggel Begyeskedőjének térne haza felé látogatásáról. Ez épen az eszméletek' ideje. Alcibiád azon czikkelynél fogva merült a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szerelem' Metaphysicájába, a' mit tiszta érzésnek hívnak. Van e osztán eszem, ugymond, eggy asszonyra veszteget gondjaimat ki bennem talán csak önn-magát szereti? De megtudom, eskem minden Isteneinkre! megtudom; 's ha e' szerént lelem, keressen új sóhajtozót athletáink köztt kit helyembe fogadhasson.

A' szép Begyes a' szokás szerént holmi apró ellenzéskékkel hátrálgatá Alcibiádnak kívánságait. Az neki valami irtózatos volt! arról nem is gondolkodhatott pirúlás nélkül! Szükség volt úgy szeretni a' hogyan ő szeretett hogy magát reá vehesse. Nem adta volna a' világért ha barátja nem volt volna olly fiatal, olly heves! Szaván fogta Alcibiád. Látom, Asszonyom, ugymond, néked nehezen esik teljesíteni kérésemet. Jó; tapasztalni fogod hogy a' legnemesbb szeretettel szerettetel. Eggyesűljenek tehát egyedül lelkeink, mivel úgy akarod; fogadom, ennél többet nem kívánok.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Dicsérte a' Begyes a' szép feltétet, de olly ábrázzal mellytől annak könnyebb volt volna örökre elenyészni. Azonban Alcibiád erősen állott. Az asszony elhűlt 's meg volt bántva; de azt most titkolni kellett.

Más nap' valami a' házi-öltözetben kísértő vagyon, munkába vették. Az asszony' szemeiből az epedő szerelem' lassu szenvedései sóhajtoztak, személyét bájos lankadság 's a' hívság' lángolása öntötték-el. A' legvéknyabb patyolat, a' legbátorítóbb felfejtődzetek készteték Szeretőjét magát elfeledni. Alcibiád vette észre a' cselt. Minő diadalt, Asszonyom, ugymond, minő diadalt kell vennem magamon! Engem itt terhes próbára vonsz a' szerelem. De örvendek néki; indúlataimnak annál inkább ki fog tetszeni nemességek. E' könnyü, ált'látszó leplek, e' vánkosok mellyekből, úgy tetszik, maga a' Gyönyör építette thrónját, a' te szépséged, az én gyúladozásaim, hány ellenséggel kell itt megvívnom! Ulyssz sem meneked-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nék-meg tőlök, alattok Herculesz is megcsökkenne. Okosabb leszek Ulysznél, 's nem olly gyarló mint Herculesz. Megmutatom hogy a' tiszta szerelem' édje felülhalad minden más örömet. Így vagy igazán gyönyörü, monda az asszony; 's elmondhatom hogy barátom eggyetlen a' maga nemében. De féltelek hogy az erőszak meggyengíti szerelmedet. Sőt, felele tüzesen Alcibiád, annál hevesbb lesz. — De, édes gyermekem, te olly igen fiatal vagy! Vannak pillantatok, midőn nem bírunk magunkkal, 's félek nehogy veszedelemre vessem hűségedet ha kívánságaidnak eresztelek. — Légy nyugtan, Asszonyom; felelek mindenről. Ha nálad zabolázhatom indúlataimat, kinél nem leszek urok? — Legalább tehát azt ígéred hogy, ha nagyon találnak szorongatni, megvallod? nem akarom hogy az idétlen szemérem fogva tartson. Hagyd másra azt a' szép fejeskedést hogy szavadat állád; mindent hamarabb meg tudnék neked bocsátani mint a' bízat-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lanságot. — Ígérem, Asszonyom, ígérem mind a' mit kívánsz; a' legnagyobb egyenességgel vallom-meg gyengeségemet ha látom hogy roskadok: de hadd tapasztaljam meddig bírom; érzem, erőm még soká eltart, 's úgy hiszem, a' szép szerelem nevelni fogja. — Alig lelte helyét a' Begyes; de hogy eggy beszéd mellett maradjon, kénytelen volt panaszait elnyelni. Eggy új ostrom alatt megadja magát! ez volt vígasztalása. — Alcibiád más nap' felébredtekor eggy édes levelkét kapott: „Felette rossz éjem volt; repülj hozzám. Nem élhetek nélkűled." Ezek voltak szavai.

Elérkezik a' Begyeshez. Az ablak' kárpitjai csak félig voltak felhúzva. Lopva csúszott a' szobába, keresztül a' kárpitok' piros habjain, eggy szokatlan enyhe fény. A' Begyes még rózsával elhintett ágyában feküvék. Jer, ugymond esengő hanggal; jer, csendesítsdel rettegéseimet. Irtózatos álmok kínzottak egész éjszaka'. Eggy irígyem' lábainál láttalak térdelni. Ah, még most

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

is reszketek belé! Megmondtam, kedves Alcibiád, nem élhetek halálos gyanúmban hogy megszeged hűségedet. Esetem annál inkább fogna kínozni mivel magam valék oka; 's legalább nem akarnám hogy légyen mivel vádolnom magamat. Hasztalan' ígéred hogy magadat meggyőzöd; fiatalabb vagy mint hogy soká vihessd. Osztán ismerem' lángodat. Érzem, sokat kívántam; érzem, kegyetlenség, gondatlanság volt illy sanyaru törvény alá vetni. — Midőn a' legvarázslóbb hanggal így beszéll, Alcibiád lábaihoz veti magát. Igen szerencsétlen vagyok, Asszonyom, ugymond, ha nem becsülsz eléggé, elhinni felőlem hogy engemet hozzád eléggé erősen csatlanak a' szebb érzések' lánczai. Mert utoljára is, mi hát az a' mitől magamat megfosztám? Olly örömek mellyekért pirúl a' szerelem. Szégyenlem hogy számba is veszed ez áldozatot. De légyen olly nagy, mint képzeled: annál nagyobb lesz dicsőségem. — Nem, kedves Alcibiád, monda a' Begyes, kinyujtván fe-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

léje kezét, nem kívánok én tetőled nehéz áldozatokat. Szíved' érzéseinek szép volta felől már meg vagyok győződve; annak igen hízelkedő jelenségeit adád. Légy boldog; nem ellenzem többé. — Az vagyok, Asszonyom, az vagyok miolta megengedéd hogy értted éljek. Szűnj-meg szánni; oldozz-fel gyanúd alól. Lábaidnál látod a' leghűbb, legérzékenyebb, legtisztelőbb szeretőt — És a' legbolondabbat! kiálta az asszony, megeresztvén a' sineget ágykárpitjain 's lyányrabjait szóllítván. Alcibiád dühödve hagyta ott, 's feltette magában hogy illy hiu teremtéshez a' ki őtet csak a' maga örömeiért fogadta kedvébe, többé vissza nem tér. — Korántsem úgy szeretnek az ártatlanság' esztendejiben, ugymond; 's ha a' szép Glycérion azt érezi a' mit szemei hagynak sejtenem, bizonyos vagyok felőle hogy nála tiszta szeretettel fogok szerettetni.

Glycérion már tizenötödik évében magára voná a' legdíszesbb ifjúság' szemeit. Képzelj eggy rózsát midőn a' haj-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nalnak felhasad, 's előtted a' képe, bájos arcza mint ragyogott.

Alcibiád fellép, 's oszlanak vívótársai. Nem volt még Athenében szokás öszvekelni hogy légyen kit gyűlőlnünk, 's azért venni-el valakit hogy haza küldessék más nap', 's az ifjúságnak szabad volt a' menyegző előtt ismerkedni. A' leányok nem bízták magokat egészen lépéseiknek őrzőjikre; magok igyekeztek okosan viselni magokat. A' szemérem csak azolta védi erőtlenűl magát, miolta megfosztatott a' győzedel' dicsétől. Glycérionnak védte olly szép volt mint csak képzelhetni. Alcibiád minden fortélyait munkába vevé hogy megnyerhesse bizodalmát, vagy mint gyermeket meglephesse. Magasztalta elméjét, kecseit, szépségét. Felfogdosá a' mit mondott, 's olly szépségeket fedeze-fel szavaiban mellyeket a' leány beléjek nem tett, olly elmésségeket mellyekről a' leány nem is álmodott. Melly kár hogy ennyi ék mellett érezéssel nem bír! Imádlak, gyö-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nyörü leány, monda neki, 's boldog vagyok ha szeretsz. Ne átalld azt megvallani; korodnak a' nyíltszívűség dísze. Hasztalan' nevezik a' tettetést okosságnak; ez a' szép száj koránt sem arra való hogy szíved' érezéseit hazudtolja; hogy tolmácsa legyen a' szerelemnek, az az a' czél mellyért önn-maga alkotá a' Szerelem. — Ha akarod hogy való legyek, felele az ellágyúlt Glycérion, cselekedd hogy pirúlás nélkül lehessek az. Örömest nem tagadom-meg szívemet: de tisztemet sem örömest tagadnám-meg; pedig meg fognám mind kettejét ha többet mondanék. Glycérion úgy akarta hogy öszvekelések a' szeretetnek megvallása előtt határoztassék-meg; Alcibiád úgy kívánta hogy vallja-meg szerelmét, nem gondolkodván házasság felől. Az volna szép, ugymond, ha akkor fognám magamat szereteted felől elhitetni akarni mikor a' menyegzői kötés tiszteddé tette volna azt; mikor azon kénytelenségbe fogtalak volna hozni hogy szerelmet színlelj. Most,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

míg szabad vagy, most lenne nekem édes hallani érzéseidnek gyónását. — Teljen hát kedved, 's ne vádolj hidegséggel; legalább miolta téged ismerlek nem vagyok az. Inkább becsüllek mint hogy rettegnem kellene neked megvallani; de minekutána a' szó ajakimon kireppent, eggy viszontkedvezést várok tőled: hogy négy szem köztt ne szóllj velem míg azokkal a' kiktől függök, véget nem érsz. Az illy válasz más Szeretőnek szerencséjét fogta volna csinálni, de az Alcibiád' feje tele volt bolondsággal. Egészen végig akarta látni ha önnmagáért szerettetik e? Nem csinálok előtted titkot, ugymond a' leánynak: megeshetik hogy lépésem mellyet erántad tenni készűlök, rosszul üt-ki. Szüléid engem azon hideg nyájassággal fogadnak mellyet útkimutatás gyanánt vettem volna ha látásod' öröme felül nem mulná büszkeségemet. De ha majd kényszeríteni fogom atyádat hogy adjaki válaszát, nem lesz helye a' hímezésnek. Atyád széket űl az Areopaguszban.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' legjobbika az embereknek, Socratesz, ott gyanús, ott gyűlőltetik. Én neki barátja vagyok, 's tartok tőle hogy az ellene dühösködő harag reám is elhat. Félelmem talán messze megyen: de ha atyád bennünket feláldoz a' maga tekinteteinek, ha kezedet tőlem megtagadja, szóllj, mit végzesz? — Szerencsétlen lenni 's engedni Végzeteimnek. — Úgy hát engem nem látsz többé? Ha tőled eltiltanak, nem lészek e kénytelen engedni? — 'S engedni fogsz ha más férjet adnak is? — Áldozatja lészek tisztemnek. — 'S merő tisztből, a' melly férjet reád kötnek, szeretni is fogod? — Igyekezni fogok legalább nem útálni. De melly kérdéseket tészesz itt nekem? Mit mondanál ha másképen gondolkoznám? — Hogy úgy szeretsz a' mint illik. — Igen is való hogy szeretlek! — Nem, kedves Glycérion, a' szerelem nem ismér törvényt; ő feljebb van minden gátlásnál. De nem vádollak: e' gondolkozás nem a' te korodhoz való; az érett kort, bátor elmét illet melly még

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ingereltetik a' gátlások által, mellyet a' visszás eset még nem tántorít. Az illy szerelem, megvallom, ritka. Eggy bizonyos állapot után vágyni, eggy név után, birtok után mellyel kéjünk szerént bánhassunk, férjnek karjai közzé vetnünk magunkat hogy kikelhessünk szüléinknek kezeik alól, ím' ezt nevezik szeretetnek! Én pedig ezt függetlenség' óhajtásának nevezem. Igen is, hogy csak rajtad áll azon felül hogy igazságtalan vagy, élesnek is lenni, felele Glycérion nedvesült szemekkel. Én nem mondtam semmi sérlőt. Késtem e eggy pillantásig is feláldozni neked a' kik hajlandóságom után vágytanak? tétováztam e megvallani diadalodat? Mit kívánsz többet tőlem? — Hogy esküdjünk tántoríthatatlan hűséget, felele Alcibiád; hogy esküdd hogy enyém lészesz bár mi érjen; hogy senkié kivülttem nem lészesz. — Valóban, Uram, azt én tenni nem fogom. — Valóban, Asszonyom, e' feleletet várhatám, 's pirúlok hogy kitettem néki magamat.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

E' szók után fellobbant haraggal ment. Láthatni e olly gubót mint én vagyok? ugymond; imhol eggy gyermekre kötém magam' kinek nincs lelke, 's kinek szíve annak adja magát a' kit neki uraatyja választ!

Athenéban volt eggy ifjú özvegy a' ki vígasztalhatatlannak tetszett férje' halálán. Mások köztt Alcibiád is megjelent nála azon komoly csenddel mellyet az illendőség kiván a' megszomorodtak körül. Az Özvegy szembe-tűnve érzé enyhűlni keservét a' Socratesz' tanítványának vígasztalásai által, Alcibiád pedig kimondhatatlan gyönyört talált az Özvegy' síránkozásaiban. Azonban társalkodások napról napra vidámabb színt veve. Magasztalták a' megholtnak jó tulajdonait, 's lassanként megvallák hogy benne voltak nem-jók is. Nem tagadhatni hogy felette jó ember volt; de csak épen a' mindennapi ésszel bírt. Nem mondhatni hogy külsője rút volt volna, de rajta nem volt semmi kellem, semmi kedvesség. A'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

legjobb férj volt, tele a' leggondosabb kedvkereséssel, csak hogy szorgalmával magát elúnatta. Eggy szóval, eggy illy drága férj' elvesztén a' legmélyebb keserűségbe sülyedénk, de elvégeztük egyszersmind hogy máshoz, ha jönne is eggy megint, nem megyünk. — Hogyan? kérdé Alcibiád; illy virító esztendeidben mondanál e le a' páros élet' örömeiről? — Megvallom, felele az asszony, hogy a' mennyire a' rabságtól irtózom, olly igen tartok a' szabadságtól is. E' korban magamra hagyva, olly egészen minden függelék nélkül, mi lesz belőlem? Alcibiád nem késett értésére adni, hogy a' házasság' rablánczai 's az özvegység' magányos volta köztt van még valami harmadik; a' mi pedig az illendőséget illeti, azt épen nem nehéz alkuba hozni a' szerelem' szövetkezésével. Rosszul vétetett a' tanács; készebbek voltunk meghalni. Meghalni! a' szerelem' 's kellemek' tavaszában meghalni! E' szándék' nevetséges volta szembe-tűnő; pedig az Özvegy semmit nem rette-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

rettegett úgy mint a' nevetségest. E' szerént hát elvégeztetett, hogy meg nem hal; az is kétséget nem szenvedő dolog volt pedig hogy nem élhet ha szívének valami függeléket nem ad; ez a' valami eggy Szerető volt; 's szólljunk valót, találhatott volna e érdemesbbet választására mint Alcibiád? — Ez gyakrabban kezde megjelenni a' háznál; asszonykám azt rosszúl vette; lassanként hozzá szokott; utoljára csak titoktartást kívánt; 's hogy valamiben meg ne bukjanak, a' legnagyobb szemességgel kicsinálták mint kelljen vinni dolgaikat.

Alcibiád kívánságainak legfőbb tetőjét érte-el. Most nem a' szerelem' örömei, nem a' házasság' reménye miatt szerettetett; most végre magát szerették benne; legalább ő úgy hitte azt. Mostan eggy asszony' bánatján, okosságán, büszkeségén vett diadalt, a' ki tőle nem kívánt egyebet titoknál 's szeretetnél. Az asszony viszont örvendett azt tarthatni törvényei alatt a' kiért Hellásznak minden Szépjei irígyeivé lettek

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

volna. De mi kevesen tudnak titokban élni szerencséjekkel! Az alattomban-szerető Alcibiád csak annyi volt mint akármelly más szerető: pedig a' legragyogóbb triumphnak is csak az adja-meg való becsét, ha sok látója van. Eggy Író úgy mondja hogy korántsem elég valamelly gyönyörű tájat laknunk, ha nincs valakink a' kinek ezt mondhassuk: oh, mi gyönyörü táj! Úgy tetszett az Özvegynek is, hogy nem elég neki Alcibiádtól szerettetni, ha ezt nem mondhatja: Alcibiád enyém! Ő tehát a' titkot elbeszéllé eggy meghitt barátnéjának, ez a' meghitt barátné el a' maga kedvesének, ez pedig az egész Görögországnak. Alcibiád, elálmélkodva hogy szerelme a' város' akkornapi újságává lett, szóllott az asszonnyal; de ez őreá kente a' gondolatlan beszédet. Ha úgy volna, mondá Alcibiád, szabad futást engednék a' hírnek mellyet magam támasztottam; pedig én azon vagyok hogy elfojtassék. Vígyázzunk magunkra, kerűljük az öszvejövetelt köz helyen, 's

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ha a' történet eggyüvé hoz, nem veszed rosszul ha úgy teszek mintha nem is ügyelnék reád. Mind ezt alkalmasan kedvetlenül vette az Özvegy. Igen is, hogy úgy inkább lészesz kéjedre, felele neki; érzem én hogy terhedre vál a' figyelem mellyet eddig mutatál, 's az minden vágyásod hogy szabadon repdeshess. De hát én, mit kívánsz, mint viseljem én magamat? Én nem vagyok az a' csalfa a' ki új hódolókon kapkodjak: távollétedben únatkozva, jelenlétedben erőszak köztt, úgy néznék-ki mintha barátom belőlem játékot akarna űzni, 's ki tudja nem űzne e? Ha eggyszer azt hiszik hogy eggyek vagyunk, annak többé elejét nem vesszük; a' világ el nem áll a' maga hitelétől. 'S miért bánjunk egymással illy tartózkodva? Téged úgy fognak nézni mint azt a' szerelmest a' ki maga kereste búcsúját, engem mint azt a' barátnét a' ki azt megkapta.

Az Özvegy' felelete váratlan' érte Alcibiádot; az pedig a' hogy' magát

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ezentúl viselni kezdé, egészen elrémítette. Napról napra szabadabb, bátrabb lett. Ha a' Játékszínben voltak, úgy kívánta, hogy megette fogjon űlést; ha templomba ment, hogy karján vezesse; nem volt szabad elmaradnia vacsorájitól, 's mindenkor vele kellett sétálnia. Kivált pedig azon kapott hogy azokkal jöhessen eggyüvé a' kikről tudta hogy őtet neki irígylik; 's illykor azt kívánta tőle hogy csak őtet lássa. Parancsolólag hagyott neki holmit, beszédes tekintetekkel pillongott reá, titkosan mosolygott felé, 's azon bíztossággal sugdosott fülébe, melly azt mondja hogy jól állanak eggyütt. Látta Alcibiád hogy úgy hurczolják mint diadali szekérhez fűzött rabot, 's ah, ugymond, a' szeszet érzésnek vettem! Ez nem engem szeret hanem hódolásom' dicsét; nem becsülne ha irígyei nem volnának. De megtanítom hogy a' szerelem nem a' dölyf' bére.

Az Athénei Sophiszták' kevélysége meg nem tudta bosátani Socratesznek

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hogy csak Rényt és Valót tanít. Mindennap új vád ment a' Tanács elébe e' veszedelmes polgár ellen. Socratesz, elszánva a' jónak, annyi rosszat hagyott magára mondani a' mennyi rágalmazójinak tetszett; de Alcibiád, a' ki hevesen szerette mesterét, helyt állott irígyeinek. Sorba járta a' Tanácsbelieket, kimondotta nekik hogy az árúlkodókkal nem bánnak az szerént a' hogy' személyek 's hivataljok' méltósága kívánná; szemekre hányta hogy lágyságok bátorítja ez undok sereget gyalázatos tetteire, 's bátor lélekkel magasztalta tanítóját kit'a' legigazabbnak 's legbölcsebbnek mondott minden halandók között. Az enthusiásm ékes-beszédűvé teszi a' szótlanokat is. Eggy nap', midőn kedves mesterét az Areopagus' eggyik Bírájánál hitvese' jelenlétében védné, beszédét annyi tűz és éd, annyi melegszívűség és értelem öntötte-el, 's ez a' felhevűlés egész külsőjének annyi kellemet adott, szépségét annyira nevelte, hogy a' Bíróné egészen el volt bájolva.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Illetődését az asszony maga is csak csudálásnak vevé. Ez a' Socratesz, úgymond férjéhez minekutána Alcibiád elment, valóban isteni ember ha tőbb illy tanítványokat nevel iskolája. Ennek a' fiatal-embernek egészen meghatották lelkemet szavai. Az Areopagíta, ki felesége' nemes lelkét egész mértékben ismerte, nem akadt-fel a' hév dícséreten, sőt szóról szóra megvitte Alcibiádnak a' mit hallott. A' hiu Alcibiádot csiklandta a' dicséret, 's engedelmet kért a' Bírótól hogy házához járhasson, 's felesége' javaltára magát érdemesbbé tehesse. A' jó ember maga unszolta erre. Hitvesem, ugymond, nagy kedvelője a' Philosophiának, 's örömemre lenne ha benneteket néha öszvekapni láthatnálak. Rhodope — ez vala a' neve e' tiszteletre-méltó Asszonyságnak — valóban olvasgatta a' Bölcsek' írásait, 's Socratesznek Philosophiája az Alcibiád' szájában naponként több kedvességet talált nála. Feledém mondani hogy már elérte azt a' kort mikor az asszony nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szép többé, de még mindég tetszetős; midőn nincs ugyan már olly méltó a' szeretetre, de magát annál jobban szeretteti. Alcibiád látogatására jött az Asszonynak. Ez nem tartott sem Alcibiádtól sem magától. A' szó egyedül a' bölcseség' tanúlása felől folyt. Socratesznek leczkéji az Alcibiád' lelkéből a' Rhodopeéba mentek-által, 's ezen ált' költözés alatt új kellemet kaptanak; hasonlók a' legtisztább kútfő' vizéhez melly virító partok köztt fut-el. Rhodopének napról napra nevekedett szomja ezen értekezések után. Már megmagyarázta tá mit tart Socratesz a' bölcseség és rény, az igaz és a' való felől, 's a' sor a' barátságra jött.

Szeretném tudni, monda az asszony, Mestered melly külömbséget tesz a' barátság és szeretet között? — Socratesz nem azon Bölcsek közzül való, felele Alcibiád, a' kik mindent fejtegetnek: mindazáltal a' szerelmet háromfelé osztja. Eggyike az a' durva melly bennünk köz az állatokkal; 's ez csak a' termé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szet' ösztöne 's a' gyönyör' kedvelése. A' másika eggy tiszta mennyei érzés melly bennünket az istenségig emel. A' harmadika középben van a' két elsőbb között, 's leginkább illik-eggyüvé az ember' valóságával; ez két szívnek eggyessége az érzékek' kötelékei által. Socratesz az elsőséget a' barátság' szép örömeinek adja; de nem kárhoztatván a' természetet hogy az embert lélekből 's testből alkotá, az embernek sem veszi vétkűl ha gyönyörködéseiben 's hajlandóságaiban érzi a' test' és lélek' szoros eggyessége' következéseit. 'S kivált akkor akarja hogy a' természet' míve tiszteltessék, mikor a' szép testet szép lélekkel látjuk eggybe-szerkezve; mert az én mesterem, bár maga rút, ismeri a' szépnek becsét; 's felelek értte, ha tudná kivel eredtem philosophiai tárgyak' vizsgálataiba, pirítani fogna hogy óráimat okosabban nem használom. Feloldozlak a' szépségek' mondása alól, monda Rhodope; Bölccsel van dolgom, 's ha ifjú is e' Bölcs, azt vá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

rom tőle hogy oktasson, nem hogy gyarlóságomnak hízelkedjék. Térjünk tanítód' állításaira. Úgy mondod, megengedi a' szerelmet. De ismeri e tévedéseit, veszedelmét? — Igen is, Asszonyom; valamint a' részegségét, 's a' boritalt még is szabadon hagyja. — A' hasonlítás nem szinte jó, felele Rhodope; a' bort úgy választhatni a' mint tetszik, 's mérsékelhetni italát: de úgy van e ez a' szerelemmel is? Ott sem a' választás sem a' mérséklet nem áll az akarón. — Nem, igen is, azoknál a' kiknek sem szívek nincs, sem fejek: de Socratesz a' maga tanítványait legelébb is eszes és jó emberekké képzi, 's az illyeket szabadítja-fel szerelemre. Tudja ő hogy ezek csak azt fogják szeretni a' mi jó; 's mi kár lehet abból, akármelly mértékben szeretik ezt? Két nemes szív a' viszont-hajlandóság által a' szeretetre még méltóbbá vál mint ezen hajlandóság nélkül volt volna. Alcibiádnak minden felelete elháríta valamelly akadályt a' Rhodope' szívében, 's csuszamlóbbá

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tevé az útat mellyen egymás felé közelítettenek. Már csak a' házassági hit' czikkelye volt hátra, 's épen ez vala a' Gordiai göcs. Rhodope nem az az asszony volt a' kinél azt széllyel lehetett vagdalni; nála azt felbontani kellett. Alcibiád messzünnen került neki. Eggy nap' a' társaságba-kelés fordúlt-elő. Az emberek' szükségei, ugymond, eggyüvé-szövetkezteték őket, a' köz haszon kiszabta tisztjeiket, 's a' zabolátlanság törvényeket szűlt. Mind ezek szent szabások ugyan, de idegenek lelkeink előtt. Az emberek csak külsőképen illetik egymást, 's e' szerént tisztjeik is mellyeket egymás eránt magokra vettek, a' külsőn állapodnak-meg. Maga a' természet a' szív' törvényszabója; egyedül ő gerjeszthet hálát, barátságot, szerelmet; 's a' szív' érzései nem parancsoltathatnak polgári rendelések által. Ez az oka, példának-okáért, hogy a' házassági szövetségben sem nem ígérhetni sem nem kívánhatni egyebet mint a' nem-lelki eggyességet. Rhodope, a' ki

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hajlott valónak lelni a' beszéd' elejét, elrémült a' következésen. Hogyan? ugymond; tehát én nem ígértem egyebet az én férjemnek hanem hogy úgy teszek mintha szeretném? — De mit tudtál hát egyebet ígérni? — Hogy valóban fogom szeretni! felele az asszony elaléló hangzattal. — Tehát ő is megígérte viszontag hogy nem csak szeretetre-méltó, de szemeidben a' szeretetre legméltóbb férjfi is leend? Megígérte hogy mindent elkövet hogy az lehessen, 's megállja szavát. — Igen jó; részedről te is mindent elkövetsz hogy egyedül őtet szeressd: de az igyekezet' szerencsés sikere felől sem eggyitek nem állhat jót, sem másitok. — Ez irtóztató Morál! kiálta Rhodope. — Szerencsére Asszonyom, még is nem szinte olly irtóztató! Mennyi vétkes fogna úgy találtatni ha a' házassági hűség való tiszt volna! — A' nagy Istenekre! 's te kétlhetsz...? — Én semmit nem kétlek, Asszonyom! Egyenességem, látom, ellenedre van, 's nem reméllem hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kedved jő példámat követni benne. Úgy hittem, Philosophával beszéllek, azonban csak eszes-asszonnyal szóllottam. Szégyellem tévedésemet 's megyek. De bucsuzásommal, engedd, hadd adjam újabb jelét egyenességemnek. Úgy vélném az én erkölcseim olly tiszták mint a' legtisztesbb asszonyéi lehetnek; én szintén úgy tudom mire kötelez a' becsület 's a' hit' szentsége; ismerem a' házassági törvényt 's megszegése' vétkét: de ha ezer feleséget vettem volna is, nem fognám magamat vádolni ha téged magadat ezerszer szebbnek, ezerszer szeretetre-méltóbbnak lelnélek mint azt az ezer feleséget egyetemben. A' szerént a' mit te állítasz, csak az mondhatja hogy vannak erkölcsei a' kinek szeme 's szíve nincs. Sok szerencsét hozzá hogy a' tökéletnek e' fő pontjára eljutottál!

E' szók, keseredésnek 's haragnak hangjával ejtve, olly réműlésben hagyták Rhodopét hogy alig tudott magához térni. Alcibiád többé meg nem je-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lent a' háznál. Látta az asszony hogy bucsuzásakor tartott szavaiból nem a' vetekedés' tüze, hanem valami más szelídebb hevűlet hangzott; a' maga részéről pedig érzette hogy koránt sem a' bölcseség' félbe-szakadt leczkéji után búsong. Ez az örök únatkozás, ez a' békétlenség önn-magával, titkos idegensége férjének nyájaskodásai ellen, 's az a' veres szín, melly, ha Alcibiádnak neve talált említetni, egész képét elborította, mutatták neki hogy nem lesz bátorságos tovább folytatni vele a' társalkodást; és még is égett meglátni. Férje visszavezette. Megértvén hitvesésétől hogy valamelly szó felett öszvehábordodtak, tréfát csinált a' dologból, 's megszóllitá Alcibiádot, lenne esze, jőne-vissza. A' beszéd eggy ideig lassú volt. A' jámbor férj csintalanul mosolygott orra alatt; de másfelé vonván foglalatosságai: Ide hagylak benneteket, ugymond; 's reméllem, öszvehábordván a' szó felett, a' dolgon magán megalkudtok. Szegény! ő nem gondolt ve-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

le semmi rosszat, de képében nagyot pirult az asszony.

Alkalmas ideig hallgatván, Alcibiád végre elkezdé a' beszédet. Véled töltött óráimban, Asszonyom, ugymond, legszebb örömeit találtam-fel életemnek; 's ámbár egyedül tetszésemtől függött a' nagy világ' lármás vígaságaiba merülni, megtanultam körülted, hogy a' magány' csendes örömei ezeknél végetlenül édesebbek. Elszakasztám magamat a' világtól, nem valék többé magamé, tiéd valék egyedül. Ne hidd hogy az az esztelen remény csúszott volna szívembe hogy elcsábíthatlak; lelked' magassága hódoltatott, százszor inkább mint elmésséged 's e' bájos alak, törvényeid alá. De illy tiszta, illy szép lánggal égvén éretted, azzal hízelkedtem vala magamnak hogy lelkedben ehhez hasonló érzéseket ébreszthetek-fel. Ez a' szép szerelem téged megbántott vagy inkább terhedre vált; mert, engedj-meg egyenességemnek, lehetetlen hogy kárhoztasd. A'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mit én érzek értted, te eggy másért érzed; magad vallád úgy. Én nem vádolhatlak érette, én értte nem panaszkodhatom: de elég hogy szenvedek. Athénében nincs talán több eggy asszonynál, a' ki férjét szeresse, 's nekem ebben az eggyben kelle magamat elvesztenem! — Valóban bohó vagy eggy bölcs ember' tanítványa lévén, felele néki Rhodope édesded mosolygással. Az ifju a' legkomolybb hanggal felelt reá, de az asszony csak nevetkőzött; az ifju az asszony' keze után nyult, 's ez megneheztelt értte; az megcsókolta ezt a' kezet, ez fel akara kelni; az tartóztatta, ez elpirult, 's a' két Bölcsnek kerengett a' feje.

Nem kíván hosszas magyarázatot, miként lett oda Rhodope, 's mint keresett okokat mentegetni magát maga előtt: könnyü azt eggy megbotlott, de tiszteletre-méltó asszonyban képzelni.

Mindenek-felett férje' becsülete 's nyugalma miatt reszketett. Alcibiád esküvéssel fogadta neki a' legszentebb

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hallgatást; de a' gonosz világ nem várta hogy ő megszegje ígéretét. Tudta azt minden hogy Alcibiád nem az az ember a' ki untalan' Philosophiáról beszéll eggy szép asszonyal. Gyakor látogatásai gyanút támasztottak; pedig a' gyanút a' világ való gyanánt veszi. Kicsinált dolog volt hogy Alcibiád jól áll Rhodopénál. A' hír fülébe ment férjének. Nem hitt ugyan neki, de felesége' becsűlete, 's a' magáé, úgy kívánták, hogy a' gyanú is távoztassék. Tehát elébe terjesztette hitvesének hogy köz javok úgy kívánja hogy a' társalkodás Alcibiáddal félbe-szakasztassék; 's ezt olly szelídséggel, olly bízakodással 's kímélettel mondotta, hogy az asszony nem is lelt feleletet reá. A' lágyszívű 's már a' természet által jórá-szűlt asszonyt nem érheti érzékenybb pironság, mint midőn olly jeleit kénytelen elfogadni a' becsűletnek, mellyeket többé nem érdemel.

Rhodope e' pillantat olta eltökélé: hogy a' társalkodásnak Alcibiáddal általjá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

taljában véget vet; 's minél gyengébbnek érzette magát eránta, annál erősebben állott végezése mellett. Haszontalan' igyekeze Alcibiád minden csábító mesterségeivel megtántorítani szándékában. Nem, monda neki ez a' derék asszony, elhagyám ugyan ámítatni magamat hogy eggy asszonynak titkos vétése férje ellen semmit nem tesz: de maga a' valótalan szín is igazi sérelem mihelytt becsülete csorbúl általa, vagy nyúgalma háborítatik. Nem tartozom szeretni férjemet; légyen úgy: de a' mennyire tőlem kitelik, szerencséssé tenni szoros tisztem. — 'S e' szerént az ő javát elébe teszed az enyémnek? — Elébe, felele, fogadásom' teljesítését hajlandóságomnak; ez a' kireppent szó légyen utolsó gyengeségem. — Ah, kiálta Alcibiád, 's én magamat szerettetni gondolám! Élj szerencsésen, Asszonyom; látom hogy egész szerencsém eggy bohó pillantat' kedvezése volt. — Illyenek a' mi tiszta-életű asszonyaink! monda továbbá. Mikor kedvekbe vesz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nek, a' szerelem vett rajtok erőt; mikor kiadnak rajtunk, az erkölcs' sugallatait követik; 's valójában ez az egész szerelem 's ez az egész erkölcs eggy képzelődés' szesze melly tegnap jött 's ma megy'. — Érdemlem ez alázatot, monda Rhodope, könyűkre olvadván. A' ki meg nem becsűlte magát, nem várhatja hogy más által becsűltessék. Igszság hogy gyengeségünk megvetést húzzon reánk.

Alcibiád ennyi próba után megtanulta hogy az asszonyokhoz nincs mit bízni; mind a' mellett magának sem hitt annyit hogy veszedelmét rettegés nélkül nézhetné: 's noha eltökélte hogy szeretni nem fog, homályosan érzette hogy szerelem nélkül nem élhet.

Ezen hánykódásai köztt, midőn eggy nap' a' tenger' szélén sétálna, eggy asszonyt láta közelíteni kit járásáról 's szépségéről Istennének fogadott volna, ha benne Erigonét, a' szerelem' örömei' leánykáját, nem ismerte volna meg. Ki akara térni előle, de az nevén

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szóllítá. Alcibiád, ugymond; téged az a' bölcselkedés még bolonddá teszen. Mondd-meg csak, kérlek, a' te esztendeidhez illik e elévenen temetni-el magadat azokba a' komor elmélkedésekbe? Fogadd szómat, légy boldog; mindég marad időd hogy bölcs légy. — Én azért törekedem bölcs lenni, felele Alcibiád hogy boldog legyek. — Szép út a' boldogságra! 'S te azt hiszed hogy én nagyon töröm magamat a' te tudományodon? 's még is ki boldogabb nálamnál? Az a' Socratesz téged egészen elrontott, 's az nagy kár; de teszek én róla, csak végy leczkét nálam. Régen kitettem a' czélt reád; én ifju is vagyok, szép is, érzékeny is; 's dicsekedés nélkül légyen mondva, érek annyit mint eggy nagyszakálu Bölcs. Ők azt tanítják hogy tagadd-meg magadtól az örömet; szomoru tudomány! nálam azt tanúlod-meg hogy kedvedre élj velek. — Oh, felele Alcibiád, káromra igen is jól megtanultam; a' költés, a' gyönyörűségek megrontottak. Nem vagyok

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

én többé az a' pompás gazdag ember kit bolondságai olly híressé tettenek, 's most már kölcsönözőimnek rovásokra élek. — 'S ez mindöszve is a' bajod? Ne gondolj vele; nékem elég pénzem, elég kövem van, 's másoknak bolondságai helyre hozzák a' tiéidet. — Jóságod elkevélyít, felele Alcibiád; de vele nem fogok visszaélni. — Mit akar e' vonakodás? A' szerelem nem tesz e mindent közössé? 'S osztán kinek juthatna eszébe azt hinni hogy tőlem veszed? Te nem vagy olly gondolatlan hogy tovább add: én pedig kevélyebb vagyok mint hogy szerelmem' barátját másoknak nyelvekre kössem. — Meg kell vallanom, ezt nem vártam tőled, mert téged a' világ fösvénynek tart. — Fösvénynek? az vagyok, igen is, azok eránt a' kiket nem szeretek, hogy azzal a' kit szívem választott, vesztegetve költhessek. Én nagy becsben tartom köveimet, de téged még nagyobban tartalak; 's szóllj, ha kell, 's holnap fel vannak áldozva. — E' példátalan ked-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

vezés pirít és érdekel. Örömest engedném neked azt a' szép lelkek' gyönyörűségét hogy rajtam gyakorolhassd, ha hálából legalább virító legénységet nyujthatnék értte; de kénytelen vagyok vallást tenni előtted, a' mértékletlen élet nem csak vagyonomat rontottameg; azon mesterségre is reá-akadtam hogy fiatal esztendeimben érjem-el a' vén kort. — Könnyen elhiszem, felele Erigone mosolygva; nem hijába ismertél annyi tisztes asszonyt. De még jobban megleplek; én nem kívánok egyebet tőled a' szív' leggyengédedebb érzéseinél, 's ha szíved úgy meg nincs rontva mint erszényed, meg van a' mit kerestem. — Kötődöl, monda Alcibiád. — Nem én! Ha Herculeszt venném kedvesemnek, azt kívánnám hogy legyen Herculesz; Alcibiádtól azt kívánom hogy legyen Alcibiád, 's szeressen azon szelíd, csendes gyönyörrel mellynek a' szív kútfeje. Ha néha az érzékek' részéről találsz reménytelenül meglepni, jó; én neked mindent szabadon ha-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

gyok 's nem kívánok semmit. — Valóban, monda Alcibád, sem örömem, sem csudálkozásom nem lel határt; 's ha attól nem tartanék hogy szerencsémnek valamelly méltóbb irígye..... — Irígye? oh, annak, fogadom, nem lesz más mint szerencsétlen. Tudd-meg, barátom, az asszonyok, ha változnak, negédségből 's újság-kívánásból változnak; 's képzelhet'd hogy én túl vagyok mind eggyikén mind másikán. Ha nem ismerném a' férjfiakat, azt mondhatnád, hogy sokat fogadok; de midőn őket feláldozom neked, tudom mit cselekszem. 'S ha megnyugtatásodra még ez sem elég, hiszen nyitva eggy út előttünk. Neked eggy jószágod van alkalmas távolságra Athénétől hová az alkalmatlanok nem jönnek örömeinket feldúlni. Ha bízol mgadhoz hogy társaságomban kiállhat'd a' magány' unalmait, parancsolj 's holnap indúlunk. — Nem, ugymond Alcibiád, dolgaim még eggy ideig itt nem engedik hagyni a' várost. De ha megkötjük a' kötést szükség e hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

azt tudassuk? — A' mint neked tetszik; ha akarod hogy tudja a' világ, én leszek a' ki kihirdetem; ha titokban tetszik tartanod, hallgatóbb leszek mint az első Begyes. Egyedül magamtól függvén 's benned tennen-magadat szeretvén, sem nem keresem sem nem rettegem a' világ' szemeit. Ne erőltessd magad', barátom; tanácskozzál szíveddel, 's ha ajánlásom kedvedre van, vár vacsorám. Menjünk hitünknek bizonyságául hívni az öröm' és gyönyör' Isteneit. — Alcibiád megfogja a' leány' jobbját, 's elragadtatva csókolván, ah, ugymond, végre találtam szeretetet, 's ma kezdődik boldogságom!

Elérkeznek a' házhoz. Valamit az ízlés kedvest és válogatottat talál hogy az érzékeket egyetemben gyönyörködtesse, mind az öszvegyűjtve látszott az Alcibiád' megbájolására e' pompás vacsorán. Illyen vala a' palota mellyben Adóniszt fogadta-el Cyprisz, 's méltó hogy az Ámorok itt is töltögessék a' nektárt, hogy a' Grátziák itt is udvarol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

janak az ambroziával. Ah, ugymond Erigone, ki hitte volna midőn a' Bacchusz' kedvese' nevét felvettem, hogy eggykor azt a' halandót fogom tartani karjaim köztt a' ki szépséggel felülhaladja India' hódoltatóját! Mit mondok, halandót? Bacchuszt, Apollont 's Ámort eggyütt bírom benne, 's ez órában Erigonét, Kalliopét 's Psychét látom boldogságomat irígyleni. Felkoszorúzlak tehát, én ifju Istenem, szőlővel, borostyánnal 's myrtusszal; vajha szemeid előtt én is mind azon kecsékkel jelenhetnék-meg mellyeket kedveseikben azon halhatatlanok imádtak kiknek te ragyogsz ékeikkel! Alcibiád elrészegülve hiuságában 's szerelmében, játéknak eresztette ígéző csapodárkodásait, mellyek által magát a' bölcseséget is el tudta szédíteni. Diadalát lantjának ezüst húrjain énekelte. Szerencséjét eggybe-vetette az Istenekével, 's boldogabbnak nevezte magát náloknál mint barátnéja által náloknál szebbnek találtatott.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' vacsora után eggy szomszéd szobába vezettetett melly el vala rekesztve az Erigoneétől. Nyúgodj-el, szeretett Alcibiád, monda ez neki tőle elválván; vajha a' szerelem csak az én képemet festené elődbe midőn majd elszunnyadsz. Méltóztassál legalább velem azt hitetni; 's ha valami más tárgy talál ötleni gondolataidba, kedvezz érzékenységemnek, 's eggy hízelkedő hazugság által hozzd helyre álmodnak nem akart vétkét. — Hogyan, kedves! monda ellágyúlva Alcibiád; 's te engem az álom' játékos örömeire szorítanál? — Neked, felele amaz, nálam nem lesz soha egyéb törvényed tulajdon tetszésednél; 's énekelve ott hagyá.

Alcibiád magán kivül volt örömében. O szemérem! o tisztaság! kiálta; de mik vagytok ti tehát, ha olly szívben találtatik a' hol ti nem lakoztok, az a' tiszta, szűz szeretet melly az egekből szállott alá, meglelkesíteni a' még ártatlan embert 's díszt adni a' termé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szetnek? 's ezen elragadtatásban felkél, meglepni Erigonét.

A' Hetére mosolygva fogadja Alcibiádot; érzéssel, de nem hévvel; 's úgy tetszett mintha szíve csak az Alcibiád' kívánságaitól venne melegűlést. Két holnap folyt-el ezen boldog örömek' teljében, 's a' leány csak eggyszer sem tagadta-meg fogadott érzéseit. De végre közelített a' szerencsétlen nap mely eggy illy igen hízelkedő képzeletet elószlasson.

Az Athénei ifjuság úntalan' a' közelítő Olympiai játékokhoz való készűlettel foglalatoskodék; 's hogy az egész haza' szemei előtt melly felette szép elnyerni a' koszorút, azt Erigone olly tűzzel festette, a' Poseidon' játéka' fényességét olly hevesen magasztalá, hogy Alcibiádnak kedve jött, fellépni a' pálya' futóji közzé. De hogy az öröm váratlan' lepje-meg lyánkáját, hallgatott szándéka felől.

A' játék' innepén elvál tőle, hogy a' Hippodrómba menjen. Ha ugymond,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

eggyütt látnának, mindenfélét húznának-ki belőle; pedig elvégeztük hogy a' gyanút is el fogjuk távoztatni. De a' játék után eggyütt leszünk 's nálad vacsorálok.

Gyűl a' nép, telnek a' székek. Erigone megjelen, 's minden szem függve marad rajta. A' szépek irígykedve nézik, a' rútak bosszuséggal, a' vének sóhajtozva, az ifjak eltelni nem tudó gyönyörködéssel. Az Erigone' szemei, mindenfelé szálongván e' roppant Amphítheáter' sorain, csak Alcibiádot keresték. Eggyszerre a' verőcze előtt látja-meg szekerét és lovait. Nem mere hinni szemeinek. De kevéssel tovább eggy ifju, szebb mint a' szerelem' Istene 's délczegebb mint Márs, felhág e' pompás szekérre. Alcibiád! Alcibiád! az ő! Szájról szájra megyen a' név, 's az elszédűlt leány nem hall egyebet ennél: Alcibiád! a' dísze, a' fénye az Athénei ifjúságnak! Elalélt örömében. Az ifju felpillant reá, mintha kedvesének isteni segédét kérné a' futásra,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Rendbe állanak a' szekerek, megnyíl a' verőcze, harsognak a' trombiták, a' föld már reng a' vágtató paripák alatt, 's porfelleg fogja-bé a' futatókat. Erigone alig lélegzik. Lelke szemeibe költözött, szemei pedig kedvese' szekerét kísérték túl a' por' habzatjain. Ime nyílás esik a' szekerek köztt, a' gyorsabbak haladnak, 's az Alcibiádé közöttök van. A' reszkető Erigone fogadásokat tesz Castornak, Polluxnak, Herculesznek, Apollonnak; 's végre elől látja Alcibiádot; de másod' magával. Lelkét a' félelem és remény függőben tartják. A' két szekér' kerekei azon tengelyen látszanak forgani, azon gyeplőtől igazgattatni a' lovak. Alcibiád kettőzteti tüzét, 's az Erigone' szíve könnyebben piheg; a' másik erőlteti sebességét, 's az Erigone' szíve ismét szorúl; minden csere ellenkező hevűletre ragadozza. A' két szekér eggyszerre jut-el a' czélhoz; de a' másik eggy nyúlással megelőzi Alcibiádot, 's eggyszerre ezer száj a' Számoszi Pisicratesz' nevét harsogja. Al-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

cibiád elborítva szégyennel, megfordúl, sülyedt fővel, lógó gyeplőkkel, 's kerüli a' helyet hol Erigone képét fátyolával béfedte. Úgy tetszett neki mintha reá volt volna függesztve minden szem, 's pirítaná hogy olly embert szeret a' ki magát meggyőzeté. Azonban zúgás támad körűltte. Látni akarja mi dolog. Pisicratesz hajtotta-vissza szekerét azon részen a' hol Erigone űlt. Újabb ok a' pirúlásra. De mint hűle-el, midőn, lábainál állván-meg a' szekér, leszállani látja a' győzedelmest ki a' nyert koszorút neki jő nyújtani. Ezt én neked köszönhetem, Asszonyom, ugymond, 's ímé hódolok vele. Képzelje kiki ha tudja, azon sokféle indúlatokat mellyektől Erigonének szíve e' szók' hallására hányattatott. De még élt benne a' szerelem. Nincs mit köszönnöd, felele Pisicratesznek pirúló képpel; szívem azt, engedj-meg egyenességemnek, nem néked óhajtotta. — De azért nekem e' dicset még is csak az a' kívánság szerzémeg hogy látodra győzhessek. Ha tehát

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nem voltam is elég szerencsés bírni óhajtásodat a' pályavívás közben, legalább méltóztassál osztozni velem jutalmában, 's fogadd-el e' koszorút! Ekkor a' legindúlatosbb esdeklésekkel únszolá ismét elfogadni áldozatját, 's a' sokaság csattogó kézzel látszott azt kívánni. A' negéd végre győzött a' szerelem' érzésein; Erigone elfogadta a' szerencsétlen ágat, de egyedül, úgy mondta legalább, hogy a' nép' kívánságának eleget tegyen; de, ki hinné? mosolygva! 's Pisicratesz ismét fellépett a' szekérre, eltelve szerelemmel 's a' dics' szédítő örömeivel.

Alcibiád, mihelytt első fájdalma csendesedett, bátorítani kezdé magát. Minő gyenge, hiu ember vagy te, ugymond, hogy ezen ennyire törődöl! És miért? mert más még serényebb vagy szerencsésebb kocsis mint te. De látom én, nem ez bánt téged. A' legboldogabb halandónak fogtad volna magad' tartani ha Erigonénak szemei előtt nyerhetéd vala-el a' jutalmat; 's attól félsz

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hogy meggyőzve kevésbbé fogsz szeretetni. Ne légy eránta igazságtalan. Erigone nem a' közönséges asszonyok közzé tartozik; köszönni fogja hogy néki örömet akarál nyújtani; 's maga lesz az első a' ki pirítani fog hogy illy csekélység miatt epedezsz. Menjünk bátran látására. Sőt örvendeznem kellene e' visszás történeten; ez új próbája lesz szép szívének, 's a' szerelem az ő karjai köztt nekem sokkal szebb diadalt készít mint a' mellytől elestem. Eltelve e' vígasztaló képzeletekkel, érkezik Erigonéhez, 's — a' Győző' szekerét ajtaja előtt látja állani.

Az neki mennyköütés volt. Szégyen, bosszúság, kétségbe-esés rohant szívére. Elalélva alig tudta mit csinál, 's tántorgó lépései minteggy magoktól fordúlnak Socratesznek lakása felé.

A' jó öreg ki maga is jelen volt a' nézők köztt, nyájassággal jött elfogadására. A' mint látom, ugymond, neked vígasztalásra van szükséged hogy kezedből kireppene a' diadal: de, úgy e, kó-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

száló? ma nem igen fogtalak volna látni ha elnyerted volna azt? Jó, szívesen látlak én így is; nekem kedves ha a' bajban megkeresnek. A' boldogsága' érzésében elmerült szív mindenütt kiömölhet: de a' szenvedők' bízakodása édesebb, hízelkedőbb. Azonban azt magad is megvallod, gondolnám, hogy a' Számoszi Pisicratesz után neked vannak legsebesbb nyargalóid az egész Görögföldön; 's meg kell adni hogy szép dolog derék embernek lovakban múlni-felül másokat. A' levert Alcibiád meg sem értette a' Socratesz' fúlánkját. A' Bölcs ábráza' elváltozásából vetvén szíve' illetődésére, De mi hát ez? ugymond neki komolybb hanggal; eggy gyermekség fog e így megindítani? E' búsongást, e' csüggedelmet alig bocsáthatnám meg neked ha egy országot vesztettél volna is. — Ah, édes mesterem, kiálta Alcibiád, lassanként magához térvén; melly szerencsétlen a' kinek érzékeny szív jutott! márvány szívvel bírjon a' ki illy romlott időben akar élni! —

Elliszem,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Elhiszem, felele Socratesz, hogy neked ez a' te érzékeny szíved néha nem kevés bajt csinál. De az érzékeny szív olly derék portéka hogy nem sajnálhat'd ha ollykor drágán fizetsz is értte. Azonban hadd látom hát, mi ért megint ez eggyszer?

Alcibiád ekkor beszélleni kezdé, mint jára Begyesével, a' gyermek-leánnyal, az özveggyel, a' Bíró' hitvesével, 's azzal az álnok Heterával, a' ki épen most áldozta-fel a' szerencsésbb kocsizónak. 'S min tudsz te itt panaszkodni, monda neki Socratesz, végig hallgatván hosszas siralmait? Hiszen nekem úgy tetszik hogy téged mindenik szeretett a' maga módja szerént. A' Begyes példának-okáért, a' gyönyört szereti a' tisztaság' leple alatt; úgy hitte hogy a' mit keres, benned felleli; te azt megtagadád tőle 's ő kimutatta útadat. Így bánt a' többi is. Mindenike tulajdon boldogságát szerette kedvesének szeretésében. A' gyermek-leány férjet keresett kit szabadon 's az illendőség' meg-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

sértése nélkül szerethessen; az özvegy azt ígérte magának hogy szépségének irígylett diadalát leli-fel benned; az Areopagíta' felesége eggy olly szeretetreméltó 's titoktartó kedvest, kivel philosophiája veszély 's botránkoztatás nélkül pihenheti-ki magát; ez a' köz-örömek' árosa pedig azt a' szép férjfit kit minden csudál, minden magasztal, minden óhajt; 's örűlt hogy azt bírhatta, ha bár titokban is, kin a' hazának minden szépségei készek lennének versengeni vele. — Hogyan? monda Alcibiád; hát azt csak te is valónak látod, úgy e, hogy engem eggyike sem szeretett tulajdon magamért? Magadért e? kérdé a' Bölcs; ah, édes gyermekem, 's ki verte azt a' bohóságot fejedbe hogy valami ollyast várj? Minden önn-magáért szeret. Maga a' barátság is, ez az olly tiszta érzés, mindég személyes használatokon építi választásait; 's ha ollyat keressz a' mellyben ez ne találtassék, jobb ha mingyárt az enyémről is lemondasz. Valóban csudálom mint

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szédíti-el az önnszeretet még a' legeszesebb embert is. Szeretném tudni mi az a' Magam, mi az a' te Éned, a' mit mással kívánsz szerettetni? A' születés, gazdagság, ifjuság, elmésség, szépség mind merő események. Ez egyik sem vagy Te, 's még is te csak ezek által érdemlesz szeretetet. Az a' te becses Éned, az a' te Magamod csak az a' goromba vászon mellyre a' drága hímvarrás tétetett. A' ki ézen tulajdonokat kedveli rajtad, felcseréli őket személyeddel. Légyen eszed, ne add magad' olly fejtegetésekre a' miket senki nem csinál, 's nyúgodj-meg azon hogy mások, öszvevegyítvén tulajdoniddal személyedet, szeretetekre méltóztatnak. Én épen nem neheztelek azért hogy kényes ízlésed ott hagyatá veled a' Begyest és az Özvegyet, sem hogy a' széplelkü Rhodope 's a' hiu Erigone szabadságodat visszaadák: de hogy Glycérionról lemondál, azt sajnálom; 's javaslanám, térj-vissza hozzá. — Kötődöl! ugymond Alcibiád; ő gyermek,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

azt akarja hogy vegye-el az ember. — Jó; hát elveszed! — Ha jól hallom e? Socratesz adja nekem e' tanácsot? — Miért nem? Ha feleséged eszes és jó, boldog lészesz; ha kaczér vagy durczás, bölccsé tészen; forgassd a' hogy' tetszik, nyerni fogsz benne.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' NÉGY PALACZK.

Kár hogy oda a' Tündérvilág! Az ezer édes örömet nyujtott a' heves képzeletnek, 's a' legszabadosbb mód vala édes álmokra szenderedni. 'S nem voltak e a' hajdani Napkelet' mennyezetei elnépesedve Géniuszokkal 's Tündérekkel? A' Görögök úgy nézték őket mint közbenjáró lényeket Istenek és emberek között. Példa reá a' Socratesz' bíztos Démona; példa az a' Tündér ki, a' mint mingyárt beszéllem, Alcimachuszt tartotta védelme alatt.

Evergéte Tündér megkedvelé Alcimachuszt, még minekelőtte világra jött. Ő intézte születésekor csillagzatait, ő kötötte-meg őtet a' tetszés' ajándékával a' nélkül hogy elébe szabta volna a' mó-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

dot mellyel szeressen. Egész ifjusága azon elmésség' 's kellemek' kifejtődéseiben tölt-el mellyeket jóltevöjétől kikészítésűl kapott.

Tizenöt esztendős volt midőn atyja, eggyike a' legelsőbb 's legtehetősebb polgároknak Megarában, a' fegyvergyakorlás végett Athenébe küldötte. Édes fiam, ugymonda neki búcsúzásakor, te a' világban a' hová lépsz, sok eszelősre fogsz akadni kik becstelenül szóllnak az asszonyokról. Ne higyj nekik, a' majmoknak! Azért szóllanak rólok becstelenül, mert őket becstelenekké nem tehették. Én az asszonyi-nemben annyi szép-érzést, annyi nyiltszivüséget, annyi való-voltot találtam a' mennyit hijába kerestem a' mi nemünkben; 's ennek első példajául mingyárt anyádat hozhatom-elő. Tégy úgy mint én: keress eggy jó-nevelésü személyt, ért elmével, jámbor erkölccsel; kinek gondolkozása 's hajlandóságai a' tiéidhez hasonlítnak. Kapsz ollyat mindenütt. Eggyezésemen ne aggódjál. Én jó atya

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

vagyok; csak te légy szerencsés, meg van a' mit óhajtottam.

Alcimachusz eltelve ezen intésekkel, elérkezik Athenébe. Első látogatását Szelenénél tette kihez ajánlva volt. Szeléne ifjonta szép és igen kedves vala: még meg vala szépsége, de kedvessége fogyott. Mingyárt az idvezlés' ceremoniáji után, mit keressz te, ugymond neki eggy Ezredes, férje Szelénének 's az Alcimachusz' atyjának hajdani barátja, minálunk? Illik e magadat az élet' virágában asszonyok közzé temetned? A' rév, a' nyargaló, azok légyenek iskoláid, nem azon hiu gyülekezetek a' mit szép-világnak hívnak. Elvesznék bosszuságomban, ha látom hogy fiatal ember érkezik hozzánk. Szpártába, Szpártába kellene őket innen kergetni!

Alcimachusz e' megtámadás által egészen meg volt zavarva; de Szeléne pártjára költ. Oh, ezen tökéletesen reád ismerhetni! monda férjének. Szpárta, a' rév, a' nyargaló! 'S mondd-el

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

csak, mit tanúlnak ezekben a' te iskoláidban? — Gazdagodni 's verekedni, felele az Ezredes durván. — Gazdagodni, lám be nemes törekedés! verekedni, lám be múlatságos! Az első, úgy vélném, nem illik fő-születésü ifju-ember' tüzéhez; a' másikat a' nélkül is könnyen megtanúlni. — Nem olly könnyen, nem olly könnyen, Asszonyom, mint gondolod. A' ki kendőző-asztalkák körül töltötte ifjuságát, nehezen lesz jó katona. — Én pedig nem tudok semmit ízetlenebbet, faragatlanabbat, mint a' ki csak verekedni tanult. Hát csak azért vagytok a' világon hogy egymást öldössétek? A' békének szint úgy megvannak a' maga mesterségei mellyeket tanulni kell, mint a' háborúnak. Nem mindég állatok sereg előtt. — Lánczos, lobogós! hisz' az épen a' baj! az épen a' baj! Állana csak rajtam, fejével lakolna minden a' ki még a' béke' idejében is eltávoznék a' zászlóktól. — Hogyan, édes Úr, 's te tehát azt akarnád hogy nekünk senki ne maradjon? —

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Marad, Asszonyom, marad! elég haszontalan van a' hazában. — Gyönyörü! te reánk a' nép' salakját tolod? Oh, az asszonyok neked sok köszönettel tartoznak. — Azt nekik szívesen oda hagyom. — Nem, Uram; mi hű leányai vagyunk a' Respublicának, 's ennek javáért, mint jó polgárnék, örömest lemondunk minden figuráról melly nekünk nem tetszik; mind azon rettenetes férjfiképről mellyen kilátni hogy csak ölni vágni tud 's nem is való egyébre. — 'S azokat a' szépképü emberkéket a' kik tudnak élni, azokat, úgy e, magatoknak tartjátok? — Minden bizonnyal! — Jó; az Aeropagusz el nem múlatja törvényt hozni felőle kedvetekért. Fiatal ember, megengedj; a' feleségem nincs eszén. Itt hagylak, mert tovább nem tűrhetem. A' hatalmas Herakleszre, hogy épen nekem jutott az illy asszony! Más férj meg sem álmodja az illyeket. — Ezt mondván, reájok vágta az ajtót 's ment.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Hiszen ez felette különös háztartás! monda Alcimachusz. Asszonyom, megengedj merészségemnek; gyakran esik-meg ez nálatok? — Oh igen, monda az asszony finnyásan; mindég ha valaki van nálam. — 'S hát ha magatokban vagytok? — Néha dörmög ollykor is, de lassacskábban. — De az Istenekre! hogyan tudál hozzá menni? — A' mint közönségesen mennek; holmi tekintetekre nézve. Egyéberánt ő a' legjobb ember a' világon. Ha megúnatja magát, ellenére szóllok; tűzbe jő 's dolgára megy. Mindent csinálok belőle a' mit akarok. Tanácslom, légy tekintettel eránta; barátságát nem kell megvetned; annak sokképen hasznát vehet'd. Itt sok házhoz vagy e ajánlva? — Az atyám' közelebbi ismerőseihez, 's azoknak számok nem nagy. — Igen jó; úgy annál többször látjuk-meg egymást. Ezt reád nézve óhajtom; mert új világba lépvén, a' legeszesebbnek is vezérre van szüksége. — 'S remélhetném tőled e' kegyet? — Én, vagy a' férjem; rajtad a' válasz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tás. — E' szerént már választottam. — Így múlt-el az első eggyüttlét.

Visszatérvén férje, Te eggy különös ember vagy, monda neki az asszony; hangod elvaditotta ezt a' fiatalembert. — A' kit te örömest jámborrá tennél, úgy e? — Értem, Uram; meg lęsz hagyva hogy ajtómat zárva lelje. — Nem úgy, Asszonyom, nem úgy; én nem vagyok féltékeny. Ha ifju-korodban nem voltam az, nem kezdem mikor hervadni indúlsz. — Gyönyörü complimentek! de hozzájok szoktam. Azonban ne feledd hogy neki viszont-vizittel tartozol. Minden bizonnyal; én tudom mit kíván az élet' rendę, 's nem könnyeņ feledem a' mivel tartozom.

Más nap' látni ment Alcimachuszt, 's a' tegnapin kezdte a' szót. Hát mit végzél? ugymond; elpuhúlt Ifjaink' útját fogod e te is követni? Gondolnám, feleségem reá buzdított. Őrizkedjél, őrizkedjél, kérlek; nem tőle; mert az ő ideje, hála legyen értte az egeknek, elmúlt; de a' többitől! Ők a' legvesze-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

delmesbb Szírenek. Az ember eggy pillantatig sincs bátorságban körülttök. Neked állanak, esküsznek hogy szeretnek, hogy örökké fognak szeretni, 's eggyet fordúlsz, 's ott hagytak. Úgy bánnak a' férjfival, mintha bábjátékjok volna. E' szerént monda Alcimachusz, az Athénei asszonyok koránt sem a' Megaraiak. — A' Megaraiak? eggyike ollyan mint a' másika! Látom, atyádra ütöttél. Az a' szegény eggyűgyü reá merte volna tenni az egész világot hogy neki a' legszűzebb-életü felesége van. Ha csínoskodott, azért csínoskodott hogy férjének tessék; ha vendégeket fogadott, hogy a' háznak tégyen becsületet; merő áhítatosságból zárkozott-el a' Pathenonnak eggy Hieroszával, 's azért költözött eggy kerti-lakóba, mert a' nagy-világ' romlottságát megúnta nézni a' városban; 's vaktában bízta magát felesége' hűségére. — Reméllem, arra oka fogott lenni, monda Alcimachusz; 's kérlek, tiszteld az anyám' emlékezetét. — A' te anyádét, fiatal-ember? A'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

te anyád szint úgy asszony volt mint más. Azt gondolod talán hogy néked mondva csináltak eggyet? Ah, ismertem számtalant; 's nem találtam eggyet is tökéletesen hívet ezen az én bohómon kivül; 's ezt is magamnak kellett képzenem. Akaratja ellen csináltam jó asszonyt belőle. De azt a' csalfaságot, azt a' ragyogni-szeretést mellyet vagy a' természet, vagy a' példák öntenek mindenikébe, ki nem tudtam belőle irtani. Fogadom, még próbát teszen, elcsábíthat e téged is; egyedül hogy kikaczaghasson. Nem te volnál az első kit a' kétségbe-esésig gyötrött. Eggykor az illy apró játékkal töltötte idejét, osztán pajkosságait magamnak beszéllte-el, 's úgy nevetett mint az esze-veszett. Szerencsére öregszik, 's többé nem épen olly nagy a' veszély!

Alcimachusz eggy részét az éjszakának annak forgatásával töltötte a' mit hallott. Így lévén a' dolog, ugymond, az itt való asszonyok ugyan veszedelme-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

sek; 's azon feltét alatt szunnyada-el hogy őket kerülni fogja.

Evergéte Tündér megjelent neki álmában 's így szóllott: Hasonlóbb két dolgot nem képzelhetsz mint a' férjfi és az asszony. Az a' rossz a' mit rólok mondanak, eggyes eseteket vévén, való, általjában nem való. Mindenre bízakodni nem tanácsos: de viszont bízatlankodni sem kell minden eránt. Tehát az asszonyokkal bátran társalkodhatol; csak tovább ne ereszkedjél velek mint illik. Én neked nem adtam charaktert hogy annál ínkább hajolhass a' másoké után. A' szüntelen' maga fejét követő ember nem való társaságba. Te akkor fogsz köz javalást nyerni ha majd azt mondják rólad hogy belőled azt csinálhatnak a' mit akarnak. De még az nem elég hogy tetszeni tudj; szeretni is kell tudnod, még pedig úgy, hogy az sem sok ne legyen sem kevés. A' szív' érezésének három neme van: a' szerelem, a' szeretkőzés, a' szeretet. Az egész mesterség hogy ma-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

gunkat szerencsésekké tegyük, abban áll, hogy tudjuk mint kell e' három külömbözéssel élnünk. Azért imhol négy üveg mellynek csak te fogod vehetni hasznát. Úgy külömböznek erejekben, mint színekben. A' pirosból akkor iszol midőn forró hévvel fogsz szeretni akarni; ha csak múlatkozni akarsz, nyulj a' rózsaszínűhez; a' kéket akkor veddelő mikor nyugtalanság 's részegültség nélkül akarod kóstolni a' szerelem' legszebb örömeit; a' fejért pedig, ha természeti hült voltodat óhajtod-vissza. Ezek után képe, mint eggy széllyelfoszló köd, elenyészett.

Alcimachusz elbájolva ébrede-fel gyönyörü álmából. De melly nagy vala álmélkodása midőn a' négy palaczkot kezei köztt látá! Ah, ugymond, ez épen jókor jő; mingyárt megtehetjük rajta a' próbát. Felkél, hálát ad a' gondos Tündérnek, 's Szeléséhez megyen. Az asszony egyedül volt. Hallom, ugymond, férjem volt nálad, 's képzelem, ismét kifakadt? — Oh igen.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

— 'S hogy sok rosszat mondott nemem felől? — Valóban sokat. — De még is hízelkedem vele magamnak, engem számokból kifogott? — Még pedig egyedül magadat, a' mi a' hűség' czikkelyét illeti. — Szegény ember! — Hogy hív vagy eránta, a' felől meg van győződve: de úgy állítja hogy annál veszedelmesebb vagy 's irgalmatlanúl bánsz azokkal a' kik szerencsétlenségekre beléd gyúladnak. — Lássa az ember, mint rágalmaz! valóban megérdemlené..... De nem, én magamnak tekintettel tartozom. — Erkölcsöd az ő míve, úgy mondja, és hogy ő csinált belőled becsületes asszonyt. — Ő? — Ő, igen; még pedig akaratod ellen. — Akaratom ellen? Ez sok! Jól van; megmutatom én ki tesz engem akaratom ellen jóvá. — Megvallom hogy ha neked volnék.... 'S engem is olly tűzbe hozott pedig hogy eggy ízben kísértetbe jövék kikelni az anyámért. — Az anyádért? — Azt merte szemembe mondani hogy az atyám eggy szegény egyűgyü volt, 's hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hogy a' világon minden férj az őrajta kivül. — A' boldogtalan! mert őtet is illeti a' dicsekedés! De mondom, tekintettel tartozom magamnak. Nem, Uram, én nem vagyok az a' csalfa a' kinek férjem fest; 's minthogy kényszerít hogy szólljak, kimondom, nekem szint olly lágy szívem, 's talán még lágyabb van mint akárkinek másnak. — 'S mit csinálsz vele, ezzel a' lágy szívvel? — Jaj, hogy semmit! de annyit tsak feltehetsz felőlem hogy nem az ő kedvéért tartom ridegen. Ha örömeket nem engedek magamnak, az egyedül azért esik hogy a' férjfiak' makacságoknak 's hálátlanságoknak ne tegyem-ki magamat. Érzem hogy ha szeretni fognék, hevesen fognék, 's azt kívánnám hogy az szerént szerettessem-vissza. — Ah, hogyan ne fognál? — Azt én magamnak nem ígérem; nincs semmi állhatatlanabb, gyarlóbb, mint a' teféléid' szerelme; ti tűzbe jőtök, égtek; de azt a' lángolását a' szerelemnek, azt az elrészegűlését, mellyben eggyütt van mind leg-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

főbb édje mind mentsége, azt nálatok nem kell keresni. — A' mi engem illet, Asszonyom, tudom én hol adják azt a' szerelmet a' mit te érdemlesz; 's volnék csak bizonyos eránta hogy akarod visszonozni, fogadom, jó dóziszt vennék belőle. Szeléne mosolyogta Alcimachusznak eggyűgyü voltát, mert neki a' Tündér azt a' gyermeki-tónt adta mikor Szeléne körül volt, mellyet a' kokettek annyira szeretnek. — Nem, felele az asszony; illy eggyszerre nem szokás lángra lobbani; 's ósztán hiszen mi alig is ismerjük egymást. — A' mint magadnak tetszik, Asszonyom, én nem sietek; holnap bővebben ismerkedhetünk. — De hát meglátlak holnap? — Megjelenek. — Jó: hát dél után; érted? Megmentelek azon kedvetlenségtől hogy férjemet lássd. Magunkban leszünk, nem jő reánk senki, 's okosan szóllhatunk.

Alcimachusz megjelent a' rendelt órán, 's magával vitte palaczkjait. Szeléne a' legkísértőbb pongyolában fogad-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ta. Lám, úgymonda Alcimachusz, a' szépség' maga-hittségét: érzi hogy minél kevesebb rajta a' pipere, annál szebb. Szeléne úgy tett mintha pirúlna. 'S tudod, ugymond neki, hogy e' színlelt érzéseiddel veszedelmes vagy? Megeshetnék hogy hinnék nekik 's meg lennék csalva. — Megcsalva, Asszonyom? 's te azt teheted-fel hogy én megcsalhatnálak? Én soha nem csaltam senkit. — 'S rajtam akarsz hozzá fogni? — Nem, eskek mindenre a' mi szent! — Minek hát e' csapodár beszéd, ez epedő tekintet? — Te szép vagy 's én nem vagyok vak; azt mondom a' mit látok; ebben nincs csapodárkodás. — Valóban, nyugalmad elég világosan hazudtolja színlelt melegségedet. — Ah, ah! akarnád csak! ez az én nyugalmam igen is hamar oda lenne. — Valyon? 's hogy tehát felgyúladj, azt várod, úgy e, hogy felszabadítsalak rá? — Tökéletesen; parancsold 's meglesz. — Az való, te rendes ember vagy e' hideg tűzzel! — Mert ismerem magamat. — 'S hahogy' tehát

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

akarnám hogy szeress? — Azon mértékben fognálak mellyben kívánnád. — Látom, nem tudod, sem te mire kötelezed magad' sem én mennyit kívánok. — Kívánj, Asszonyom, kívánj, a' mennyit tetszik: bennem meg nem csalatkozol. — Ha hát azt kívánnám hogy az őrültségig szeress? — Az őrültségig fognálak 's még túl rajta; az nekem nem kerül többe mintha kevésbbé kívánnád. — Melly rendes ő ez eggyügyüséggel! Jó tehát; tehát akarom hogy szeress, még pedig hogy igen szeress. — Lángolva szeressek? — Lángolva. — 'S te is úgy fogsz engem? — Reméllem legalább. — Az nekem nem elég. — Bizonyosan foglak. — Ez kellett; várj, mingyárt csudádat látod. — Hát hová mégy? — Tüstént itt leszek; csak eggy perczet.

A' hiszelékeny Alcimachusz félre vonta magát, 's az utolsó cseppig kiitta a' piros italt; 's íme szikrázó szemmel, dobogva verő szívvel, pihegő szózattal tér az asszonyhoz. Oda a' hideg csapo-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

dárkodás, oda az üres csevegés melly elébb szakadatlan folyt ajakiról. Szavai tüzesek lettek, ragadozók, velősek. Szaggatott, fuldokolva-ejtett hangzatok pótolták-ki a' mit nyelve nem magyarázhatott, 's heves rándúlatok 's a' legéledtebb pántomím mondásait. Alig ismerhetett a' lángoló ifjúban a' gyermek Alcimachuszra kin elébb csak mosolygott, 's meg nem foghatta e' hirtelen változást. Szeretett volna kételkedni, félni, tartózkodni; hijába! szíve elolvadt, szemei káprázának, az ész elhagyja, 's eggy percz múlva azután azt lehetett mondani hogy ő is ivott a' piros italból.

Így folyt-el két holnap, olly örömek alatt mellyeket minden erőlködések mellett alig tudtak mérsékelni, hogy általa szemet ne szúrjanak. Az Ezredes meg nem szünt pirítgatni Alcimachuszt, hogy magát felesége által megkapatá. Megmondtam, kis bohó, megmondtam, ugymond; de nem akarád hinni. Köszönd magadnak; én részemről szere-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tem hogy így járál. Veszítsd-el magad' körűltte; mert mit is tudnál tenni jobbat? Alcimachusz bosszút álla az Öregen fúlánkjaiért valahogy' tőle kitelheték. De tüze nem visszonoztatott többé; napról napra látá hűlni az asszony' szívét. Szeléne neki az vala még a' ki volt: de ő nem vala az többé az asszonynak. Érzette hogy el kell szórnia magát hogy vissza kell térnie a' világba mellyet Alcimachuszért oda hagyott volt. Alcimachusz megsejté a' változást. Oda lett látván hogy az asszony mindenben lél múlatságot, holott ő csak benne él. Kedvetlenné lett, nyűgössé, gyanakodóvá; 's olly dolgokat követett-el hogy az asszony nem tűrhette tovább, 's kiadta búcsúját.

Úgy vagyon, ezt mondá neki az asszony; szerettelek; elment volt eszem: de magamhoz tértem megint. Kövessd példámat. Hiszen az sehol sincs megírva hogy a' szerelemnek addig kell tartani míg a' hosszú állásban kidől. E' világon minden mulandó; az a' szerelem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

is. Mikor fogyni kezdett, veszekedtél; most mikor elaludt, nem lelsz nyugtot; sajnálom, de nem segíthetek. — Hogyan? hiteszegett! álnok! állhatatlan! — Szidj a' hogy' tetszik; ki tudja? talán enyhül általa fájdalmad. — Ah, irgalmas egek! mint bán velem! — Mint gyermekkel, kinek minden szabad. — 'S hová lőnek azok az eskek mellyekkel száz meg' száz ízben fogadtad hogy az utolsó lehelletig fogsz szeretni? — Gondolatlan esk mellynek nincs semmi ereje; bohó a' ki teszi, bohó a' ki épít rajta! Én asszony vagyok 's úgy szeretek mint asszony; a' te hibád ha azt vártad hogy a' természet csudát szűl kedvedért. — Alcimachusz hajait tépdelte mérgében. — No's, ugymond, mi lesz ebből? Azt hiszed hogy jobban fognak szeretni ha kopasszá teszed magad'? Alcimachusz, hallgass, kérlek! Én szánlak, én barátnéd maradok. — Kegyetlen! 's én barátságodat, szánásodat kérem talán? — Egyebet én nem adhatok. De mondd-meg hát, kié a' hiba?

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

azé e, a' ki megszünt szeretni, vagy azé a' ki tetszeni szünt-meg? A' pör még ki nincs csinálva 's nem is igen lesz eggyhamar. Míg ki lesz, tűrd békével bajodat, 's végy erőt rajta a' hogy' lehet. — Veszek, hálátalan, veszek! monda, félre menvén hogy üvegeihez nyuljon; 's nem lesz talán szükség mondanom hogy a' fejérhez nyult.

Gyúladt vére eggyszerre elaludt az ital után, 's kiderült feje. Valóban, Asszonyom, ugymonda a' legnyúgodttabb képpel, nem volt eszem azelébb neheztelni. Szeretők valánk 's barátok vagyunk. E' világon mindent jó próbálni. A' szerelem merő hideglelési forróság; eggyszer oda van 's az ember maga sem tudja mint járt. A' kik egymásra úntak, nem tehetnek okosabbat, mintha kétfelé térnek. Te engem addig szerettél a' mig lehetett: miért kellett volna magadat erőltetett szerelemmel gyötrened? Élj szépséged' hatalmaival, 's gyüjts új hódolókat. Nékem elég szerencse hogy számokban lehettem. A'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

sor mostan mást ér; kívánok szerencsét hozzá.

Szelénét bántotta ez a' hideg búcsu. Óhajtotta hogy a' fiu leljen vígasztalást: de nem illy hamar, nem illy könnyen. Mindent megfontolván, elhitette magával hogy a' csend mellyet mutatott, színlelt nyúgalom volt; 's azt mondta eggy barátnéjának hogy a' szegény gyermek egészen oda lett, hogy ő szörnyen rettegett miatta, 's alig tudta annyira hozni hogy bánatjában erőszakos lépésre ne vetemedjék.

Más nap' a' dőzsölő Alcippnél vacsorált, Athenének legszebb asszonyaival. Bízvást! monda magában; a' piros üveg ki van ürítve; de ha megtölti is a' Tündér, vesszek-el ha számhoz viszem. Ah! kiálta, midőn belépett a' palotába 's meglátta a' vendégeket, eresszük a' phantasie' kéjére magunkat, 's éljünk azzal a' mit a' szerencse ád! elfordult, felhajtá a' rózsaszín' italt; 's íme tekintetei 's vágyódása eggy szép

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tárgyról más szebb tárgyra szállonganak, 's eggyen sem állapodnak-meg.

A' táblánál egy szöghaju lyányka mellé esett, kinek lesülyedt szemei rend kivül való szemérmet 's félénk voltot árulgattak. Szive dobogni kezde a' lyányért. De a' más oldala felől eggy szép barna űlt, olly eleven színekkel, olly dévaj lélekkel melly felülhalad minden képzeletet. Örömest amazt akarta volna, de ez szertelenül megtetszett; 's mindent eggyüvé vevén, a' szöghaju lyánynak adta volna az elsőséget, de eggy magam sem tudom mi a' barna felé vonta. Ez a' magam sem tudom mi elintézte választását. A' legcsapodárbb nyájasságok által érezteté véle diadalát: de a' magahitt leány mind azt, a' mit Alcimachusz tett és mondott, úgy fogadta mint tartozott hódolást, 's nem is látatott ügyelni reá. E' kevély bánás ingerlette Alcimachuszt. Elkapva a' tetszeni-kívánás által, ő lett a' vacsora' öröme; őbelé tapadt minden szem, minden fül. Korinna megsejté

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hogy irígyeltetik diadala. Végre maga is látszott érzeni annak érdemét, 's eggy pár kedvező pillantása reményt támasztott új barátja' szívében.

Az eloszlás' órája beáll; felkél Korinna, 's Alcimachusz követi. Te tehát méltóztatol elkísérni? monda a' leány, elfogadván karját; érzem melly örömektől fosztod-meg érttem magadat. Alcimachusz esküdt hogy legkisebbtől sem. — Megengedj; hisz' a' legszebb asszonyoktól vonlak-el, 's az valóban igen szép diadal. — Csak futólag láttam őket, 's való, nem rútaknak tetszettek. — Nem rútaknak? te fösvény vagy dicséreteidben. 'S hogyan tetszék Timandra? ő is csak nem-rút e? Azok a' szép nagy szemek, az a' szép orr, szép ajkai, deli súgár termete — szóllj, nem ollyan e velek, mint eggy Istenné? — Oh igen, mint a' felséges Júno! — Alcimachusz, te gonosz is tudsz lenni, a' mint látom. Hát Chryséisz felől mit mondasz? azzal a' bágyadt tekintettel melly szerelemért látszik sóhajtozni. —

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Igen; ha festenem kellene, így fognám az elmúlasztott Alkalmat. — Elmúlasztott Alkalmat? ez a' szó irgalmatlan! El nem mondom másnak, mert felkapódnék. Reméllem hát hogy a' Philoxén' bájos félénkségének fogsz igazat engedni: az a' csak-nem ált'tűnő fejérség, az az olvasztó pillantás, az a' mosolygani nem merő száj melly olly szépen mosolyg — 's mit mondasz őreá? — Hogy csak lélek' hijával van. — Úgy? most látom, miért igyekeztél te kölcsönözni a' magadét. — Megvallom, ha te nem voltál volna, ő nyeré vala el az almát. — Ah, 's mit ért volna vele? hiszen az a' gyermek merő fagy; nem képzelhetni fásabb teremtést. — Azt láttam; 's első tekintetem mellyet magára vont, utolsó is volt eggy úttal. — Ne mondd azt; hiszen csak kevéssel azelőtt hogy felköltünk, szemeid rajta függtek. — Úgy csudáltam mint a' szép viaszképet. — Szép viaszképet, ha úgy akarod: csak hogy mások azt mondják hogy ennek a' te szép viaszképednek, hogy tetsz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hessék, igen nagy szüksége van a' leplezetre.

Azonban míg a' vacsoránál látott asszonyokon végig tartják a' mustrát, elérkeznek a' Korinna' lakához. Nem tetszik feljőnöd eggy-kevéssé? monda Alcimachusznak; még nem nagy az idő; beszéllgessünk. Alcimachusz kapott a' szerencsén. Tudta a' Tündér mit csinál midőn neki annyi rágalmazást sugall. Szép asszonynak nem mondhatni kedvesbb magasztalást mint midőn azokat szólljják a' kik vele öszvemérkeznek; 's itt Korinna jól kikapá a' maga részét.

Most már azt szeretném hallani mi jót 's mi rosszat tartasz énfelőlem? mondá Korinna. — Mi rosszat! hiszen te nem engedsz az embernek szabadságot azt rajtad megsejteni, ha benned van is valami. Személyedet bájolás veszi körül; 's ez az általató fény, ez a' csillámló elevenség, magát a' rútat is szépnek vétetné. Téged meglátni, elvakúlni, elrészegedni, magamon kivül ragad-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tatni eggy volt. Légyen ez ígézet, légyen őrjöngés, 's minden a' minek akarod, elég az hogy oda vagyok; 's eggy szavad a' legszerencsésebb halandóvá tehet, vagy a' legszerencétlenebbé. — De ne hát! kiálta az asszony, látván hogy Alcimachusz lábaihoz veti magát: alig látsz-meg, 's én azt higyjem hogy szeretsz? 'S hogyan tudhat'd te, ha én érdemlem e ezt a' te szeretetedet? hogyan tudhat'd, ha visszonozhatom e? — Nem tudom, Asszonyom, 's nem tudhatom. Meglehet, hogy te a' legkegyetlenebb, leghálátlanabb, leghitetlenebb asszony vagy. Ez a' szép külső, ezek az isteni kecsek kőszívet rejthetnek-el. Tartok ettől, de reá vetem magam'; 's ha a' veszély még nagyobb is, többé nem áll hatalmamban kikerűlnöm. — Ah, most ismerek reád, Alcimachusz! most látom melly igen való a' mit nekem felőled mondották. Te vagy a' legveszedelmesebb férjfi 's a' kit leginkább kellene rettegnem. — Hogy' azt? mit mondtak neked énrólam? — Hogy te csupa in-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

dúlat vagy; pedig az ollyannal lehetetlen boldogúlni. Úgy szeretsz mint a' dühödött, 's szint olly mértéktelen viszontszeretetet kívánsz. 'S ha kevésbbé szeretnek mint neked tetszik, nincs sem vége, sem hossza szemrehányásidnak; zsémbes lészesz, nyűgös, gyanakodó; sem azt nem tudja az ember hogyan adjon-ki rajtad, sem azt nem hogyan fogadjon-el. — Megvallom, Asszonyom, eggykor meg volt bennem az a' fonákság, de már kigőzölögtem. Most bátran elfogadhatnak; ha kell előre aláírom obsitomat. — Uram, itt nincs helye a' tréfának; én azt tartom hogy a' szerelemnek szabadság a' lelke. Szabadság nélkül a' választott kedves annyi volna mint férj; 's valót mondván, így maradni özvegyűl, nem volna a' legbúsabb gyász. — Asszonyom, én tudok élni; bátran reám bízhat'd magad'. — Ha hát valaki gyengűlni érzené magát, megígérnéd e neki hogy lárma nélkül elállasz mihelytt ezt fogja mondani: barátom, szerettelek, de többé nem szeret-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lek? — Minden bizonnyal; bízvást megteheted próbáját. — Annyi mint az! De ne feledd hogy én csak addig ígérem hogy szeretni foglak, míg nekem tetszeni fogsz.

A' mint látom, monda Alcimachusz, itt hasznát vesszük a' fejér palaczknak! Nem vala igaza; a' rózsaszín' ital' ereje magától eloszlék. Még Korinna mellett múlatott, 's íme azon Szépségek' képei kiket Alcippnek vacsorájánál látott, már képzelete elébe tűntek. Imhol ez itt eleven, ugymond; de abból is áll mindene. Semmi érzés benne, semmi kényes ízlet; úgy cseréli a' szeretőket mint pántlikájit. Jőjön más valaki 's múlatgassa tréfájival, mingyárt haza küld. Nincs jó dolgom hogy reá vesztegetem sóhajtozásaimat. Jobb lett vala a' szép szőke mellett maradnom, a' ki reám azokat az érdeklő bágyadt pillantatokat lövellé. Korinna rosszúl szóllott Philoxén felől; jele hogy Philoxénben érdem van. Neki nincs elevensége: de melly öröm lesz majd elevenné tenni! A' víg

termé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

természetü asszony mindennek víg: ez csak nékem lesz az. Hadd mégyek hozzá; mert én magamnak nem örömest mutattatnám-ki az útat. Tanúlja-meg kivel van dolga; 's hogy más szint úgy bánhat vele mint ő akara énvelem.

'S íme most Philoxénnek mondogatta azon sok csapodárságot mellyet azelébb Korinnára vesztegetett; csak hogy itt több tartózkodással. Lehetetlen! kiálta hideg csudálkozással Philoxén, 's te szerencsétlen lennél ha nem fognálak szeretni? — Nem képzelhet'd melly igen szerencsétlen. — Azt én nagyon sajnálom, mert én szeretni nem tudok. — Ah, szép Philoxén! 's te e' bájoló mosolygással, e' lágyult tekintettel, ezzel a' hanggal melly a' lélekig hat, nem ismernéd a' szerelmet? — Valóban nem ismerem. — Hát ha én megismertetnélek vele? — Azzal nagy kedvem' töltenéd, mert igen vágyok ismerni. De már sokan próbálták, 's eggy sem boldogult benne. Maga a' férjem sem volt szerencsésebb. — Férjed? azt

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

örömest elhiszem. De, szóllj, voltanak e' szeretőid? — Oh sokan, 's eggyike szebb a' másikánál. — 'S tetted e őket szerencsésekké? — Nem tettem; mindenike vádolt hogy nem szeretem őket. Nem tehettem róla, mert én mindent elkövettem a' mi rajtam állott, de a' dolog nem ment. Képzeld, néha négyet is tartottam eggyszerre hogy a' négy közt kapok talán eggyet kettőt a' kit szerethetek; de az mind hijába volt.

Lehete e illy ártatlanúl-eggyűgyü teremtést látni! kiálta magában Alcimachusz, 's örvendett közelítő diadalán. — Csak bátran, gyönyörü lyányka, ugymond, meglát'd hogy szeretni fogsz! — 'S remélled azt? — Reméllem; a' te szíved érzékeny. — Érzékeny? igen; így, amúgy; de az eggyszerre oda van. — Az valami nyavalya lesz. Mondd-el, kérlek, nem nyujtottál e áldozatokat a' Szerelem' templomában, hogy az Istenné gyógyítson-meg? — Férjem nyujtott gyakor ízben, de nem volt haszna; olly hidegen lelt mindég mint voltam. — De

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hát miért nem vitt magával? miért nem avatott-bé? — Avatott? mit tészen az? — Akarod hogy mutassam? hogy Alcimachusz, holmi szabadságokat vévén-ki magának. — Csendesen, édes Úr, csendesen! hiszen te úgy tészesz mintha szeretnénk eggymást; pedig még attól távol vagyunk. — De hát hogy' legyen-meg, ha magunk nem igyekszünk rajta? azt addig kell próbálnunk míg eggyszer meglesz. — Eleget próbáltam, de haszontalan'; eleinte magamnak is úgy tetszik hogy szeretek, de osztán látom hogy nem szeretek. Jobb bevárnom, míg eljő magától; ha eljő, tudtodra lesz.

Alcimachusz mindennap új meg' új előmenetelt tett a' hideg Philoxén' felmelegítésében, de még nem vihette a' hová akarta. Hogy tűzbe hozhassa képzelődését, kérte, jelenne-meg eggy innepen melly Vénusznak tiszteletére fog tartatni. Az asszony megígérte; de kikötötte hogy bé ne avattassék. Más nap' az illendőség miatt külön jelentek-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

meg a' szent ligetben. A' legszebb Szűzek és Ifjak, Gratziákká 's Ámorokká öltöztetve, hymnuszokat énekleltek az Istenné' tiszteletére, 's lantok' zengése alatt tánczoltak a' fák köztt mellyek a' templom' udvarát szent árny alá veszik.

Philoxén hamarább jelent vala meg. Ah! monda Alcimachusznak, régen kereslek mindenütt; igen jó híreket hozok: az Istenné megelőzte kívánságainkat; úgy tetszik valóban kezdelek szeretni. Álmomban téged láttalak. Te olly merész voltál, 's én hevülni érzettem szívemet. — Derék! de osztán? A' többit vacsorakor. — Vacsorakor? monda andalgó képpel Alcimachusz, 's szemeivel az innep' pompáján kalandozván. Vacsorakor? igen, meg fogok jelenni.... Ah, melly gyönyörü lyány az a' Tánczosné! 's az a' másik, minő kellemmel énekel az! — Magunkban leszünk, érted? — Igen; jó! be szeretném tudni ki az a' szép Tánczosné? — Alcimachusz, te nem hallod mit mondok. — Sőt igen;

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hallom jól; de valakit nézek a' ki megmondhassa.... Ah, Lysiász, eggy szóra! Mondd-el csak ki az a' gyönyörü gyerek amott? — Az Melissza, felele Lysiász; én vele vacsorálok. — Vele vacsorálsz? ma estve? — Ma estve. — Ah, be igen kívánnék ott lenni! — Az nem lehet. — Oh, kérlek barátságunkra, kedves Lysiász! — Hiszen te egészen meg vagy tévedve, monda az elhűlt Philoxén; te nálam vacsorálsz. — Úgy akartam, igen; de hamarább ígérkeztem volt Lysiászhoz. Nékem szent a' szavam, 's azt a' világért sem szegem-meg.

Az estvét tehát Lysiásznál töltötte. Eggyütt vala Melisszával, imádásra-méltónak lelte eggy fertályig, azután ízetlennek. Onnan Eüchariszhoz ment; akkor estve halálosan szerelmes volt belé, más nap' reá únt. Megúntam az örök szállongást! ugymond kifakadva. Új kívánság minden pillantatban, 's nincs eggy is, melly eltöltse szívemet. Való kínja a' Danaidáknak! Félre velek, az érzésnek azokkal a' lidérczeivel mellyek

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

olly hírtelen fellobbannak 's elalusznak hogy meg sem tudok miattok pihenni. Igyunk eggyet esztelenségünk' eloltására. Ezt mondván, kiitta a' fejér palaczk' elixírjét. — Már csak a' kék palaczk marada-meg, 's boldogsága attól függ hogy ezzel fog e élni tudni.

Alcimachusz a' Philosophiát az Académicusz Aristionnál hallgatta. Aristion megholt, 's eggy első karu szépséggel 's szeretetre legméltóbb szívvel ragyogó özvegyet hagyott maga után. A' hű tanítvány kötelesnek tartotta magát segédjére kelni tanítója' hátra maradt hitvesének. Theléz azt a' legnemesbb büszkeséggel tolta-el magától. Nékem, ugymond, kevés vagyonom vagyon: de kívánságaim még kevesebbek. Férjem eggy igen nagybecsü birtokot hagyott reám: a' középszerűség' szeretetét, 's hogy kevéssel be tudjam érni. — Az illy gondolkozásu fiatal és igen szép személy érdemes tárgya volt a' legérzékenyebb állandó szeretetnek. Ideje, monda Al-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

címachusz, hogy a' kékszín' palaczkhoz nyuljak.

'S íme ereiben eggy eleven, de szelíd melegség terjedett-el. Ez nem a' phantasie' nyugtalansága, nem a' szenvedelem' lángolása volt; ez most eggy gyönyörrel eltölt felhevűlet vala, a' legédesebb előérzése a' boldogságnak. Égett értte hogy Thelézé lehessen; vagyonját, életét, lelkét óhajtotta közössé tenni vele; 's végre el nem tudván csendesíteni lángjait, kéri hogy jobbját fogadja-el. Theléz nem marada érzéketlen a' tiszteletnek 's szeretetnek ezen jelensége eránt. Te igen szép jelét adád itt, ugymond neki, lelked' nemességének midőn engem jobboddal megkínálsz. Érdemessé akarom magamat reá tenni 's el nem fogadom. Nem volnék az, ha elfogadnám. Haszontalan' mondotta ő, hogy felel atyja' megeggyezéséért; hijába csinált neki vétket jobbja' megtagadásából; hijába ijesztgette hogy eggykor vádolni fogja magát az ő sze-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

rencsétlenné téte miatt: az asszony tántoríthatatlan maradt végzéseiben.

Azonban Theléz számtalan könyűket hullatott magányában. A' leány kit gyermeksége olta nevelt, látta fájdalmát mellytől emésztődött, 's nem tudta okát találni. Férje' elvesztén síránkozik e? Mit tudna eggy fiatal és szép asszony eggy philosophus férjet így siratni? az a' szolgaleány előtt nem látszott hihetőnek. Asszonya gyakor ízben írt eggy Argószi polgárhoz, 's mindenkor mély sóhajtásokat sajtólt-ki mellyéből a' válasz mellyet onnan vett. Viszketeg e, vagy hűség végre eggyikét a' Theléz' leveleinek felbontatá vele. Az íme így volt írva:

„Uram, ha szíved, nem ércz, meg kell lágyúlnia eggy boldogtalan asszony' fájdalmaitól ki kész kiontani vérét ha azzal atyja' szabadságát megvásárolhatja. A' férjem, Aristion, kinek én nem szégyeltem megvallani hogy létemet sklávtól vettem, mindent elkövetett hogy e' régen-siratott atyát nekem vissz'adhas-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

sa. De minden igyekezete hasztalan volt kitanúlni hollétét. Végre azt a' hírt veszem hogy a' te hatalmadban vagyon; de a' legszegényebb környülmények köztt veszem azt. Pénzzé tettem mindent a' mim maradt, de még igen is sok hija annak a' mit váltságáúl kívánsz. E' szerént egyedül eggy mód maradt-fenn kívánságom' elérésére; hogy magamat cserébe adjam néked sklávúl az atyámért. Nem illik hogy én szabad legyek holott az atyám lánczot hord. Én még ifju vagyok: őtet elgyengítették esztendeji. Az én szolgálatom neked több hasznot hajthat mint az övé. Kezeim meg fognak keményedni a' munkára, 's szívem tűrni 's szenvedni megtanúlt. Ha akartam volna élni azon alkalommal mellyet nékem ifjuságom nyújt, ámítgatni a' férjfiakat, nem szorúlnék e' rettenetes kénytelenségre, de a' rabság kevésbbé gyalázatos mint a' vétek, 's én nem késtem választani."

A' leány, ellágyúlva a' szánakozás és tisztelet által, a' levelet Alcimachusz

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nak vitte. Ah, kiálta az elsojtódott szívvel 's könyűktől-ázó szemekkel, ez tehát az oka hogy jobbomat el nem fogadá! Ő sklávnak gyermeke. Mit tesz az? Piruljon a' szerencse hogy thrónon nem űl. Melly gyermeki hűség! melly nagylelkü szeretet! 'S Theléz, te skláv lennél? te lennél skláv, Theléz? Nem! soha nem! — Kényszerítlek a' nagy Istenekre, monda a' leánynak, tartsd magadban e' titkot. Én indúlok; asszonyod' könyűji fel lesznek szárasztva, 's a' te hűséged nem marad jutalom nélkül.

Alcimachusz elérkezik Argószba, 's a' Theléz' atyja szabad. Az az Idegen a' ki érette lefizette a' váltságot, pénzt ad neki a' mivel Athenébe útazhasson, 's így szóll hozzá: megfogod látni Thelézt 's szabadságodat az ő gyermeki hűségének 's tiszta erkölcseinek köszönhet'd. Tőle függ hogy magát és tégedet boldoggá tegyen. De ha az a' szolgálat mellyet tőlem vészesz, kedves néked, ígérd-meg hogy reá bírod tiszteletre-méltó leányodat hogy születése' szerencsétlen

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

voltát az előtt a' ki jobbja után törekedik, titokban tartsa. Én azt jól ismerem; felette becsűli leányodat; neki irtóztató lenne látni pirulását. Ha pedig jóltevőd öszve akad veled, zárd-el magadban hálád' érzéseit. Őneki elég tőled ismertetni. — Hogyan? monda fuldokló szózattal az Öreg 's az én lyányom nem fogja e ismerni a' kezet, melly lánczaimat feloldotta? — Nem; monda Alcimachusz; mentsük-meg Thelézt azon kínos pirulattól. Némelly kötelesség megalázza a' lelket; hagyd-meg te az övének a' maga nemességét, szabadságát. Az Öreg mindent ígért megmentőjének.

Elérkezik Athenébe. Leánya elájúlt midőn meglátá. Oh atyám! ugymond, melly Istenség ad vissza sírásimnak? Urad' fösvénysége megengedte e magát végre lágyítatni? — Igen is, lyányom, felele az Öreg, tudom én, hogy én a' te kegyednek köszönhetem szabadságomat, életemet, 's azt a' már nem re-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mélt örömet hogy karjaid köztt halhatok-meg.

Alcimachusz, azonnal hogy visszaért, mind azzal a' mit a' szerelem édest mondhat, únszolá Thelézt hogy eggyezne-meg öszvekeléseken. Az Öreg intette leányát hogy eggykori alacsony állapotjokat tartsa örök titok alatt. Nem, felele ez neki teljes elszánással; azt megvallani nincs olly gyalázatos mint eltitkolni; a' ki szövetségem után vágy, meg is hallja tőlem ki vagyok.

Azt akarod tehát, ugymond Alcimachuszhoz, hogy neked szívemet felnyissam? Míg szerencsétlen voltam, magamba zártam gyötrelmeimet: de te érdemes vagy hogy részt végy örömeimben. A' Végezés engem skláv-atyától hagya születni. Engem kivontak a' megvettetésnek ezen állapotjából: de az atyám benne senyvedett. Eggy jóltevő Istenség végre vissz'adá őtet nekem; szabadon van, itt van, 's megfogod látni. Azonban előbbi állapotunk' mocska eltörölhetetlen; 's elbeszéllni neked kik

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

vagyunk, annyi mint eggy úttal azon változhatatlan végezésemet is kimondani hogy nekem sem a' te tekinteted, sem az én hálám nem engedik hogy kérésedet teljesítsem.

Te engem kegyetlenül bántasz, Asszonyom, felele Alcimachusz az elkeseredés' és szerelem' legérdeklőbb hangjával. Tőlem tehát nem kell e annyit várni mint a' mit Aristion teve? Hát őelőtte titokban tartottad e születésed' alacsonyságát? Bizonyosan nem. Gondolt e ő a' történetnek 's köz vélekedésnek igazságtalanságával? Én tanítványa vagyok Aristionnak; az ő tanításai nekem mélyen szívembe vannak vésve. Gyalázat e nekem az ő példáját követnem? Vagy arról kételkedel talán ha bennem van e az ő követésére elég erő? — Nem arról kételkedem, felele mosolyogva az asszony; csak okosságot kívánok többet; mert csak annak vagy hijával. Aristionnak volt ideje ismerni magát; te nem vagy az ő korában hogy magadért felelhetnél. Megmentelek azon

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kénytelenségtől hogy lépésedet megbánd.

Alcimachusz, nem remélvén többé semmit Theléznek győzhetetlen állhatatosságától, térdre omlott előtte hogy irgalomra lágyíthassa. 'S íme e' pillantatban nyil az ajtó, 's a' megszabadított Öreg belép. Mit látok? ah, lyányom, ez ő! ez ő!.... De eggyszerre emlékezvén a' tilalomról, megnémúlt, szabadítójára szegezte szemeit, 's könyűk öntötték-el arczát. Hogyan, atyám? monda az álmélkodó Theléz, 's te ismernéd őtet? Úgy mondád hogy ez ő. Mit tész ez? Szóllj, mit teve? Hol ismerted őtet? — Alcimachusz, te sülyedt szemekkel állasz, te pirúlsz; az atyám ellágyúlva néz reád! Ah, értelek mind kettőtöket! atyám, téged ő váltameg! én az ő kezeiből vettem az atyámat! — Igen is, leányom; ő az én jóltevőm. — 'S ezt fogadtad te nekem? kérdé Alcimachusz a' lábaihoz rogyó Öreget. — Bocsáss-meg, felele az Öreg; szívem tele volt; a' leányom megértett;

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

én róla nem tehetek. — Jó; ha tehát már mindent tud ez a' te kegyetlen leányod, jer, kényszerítsd, ne űzzön a' kétségbe-esésig; jobbját kérem; szívét kérem jutalmául annak a' mit tőlem vett. A' sírásig lágyúlt Öreg feddeni kezdé leányát hálátalansága miatt mellyről szíve semmit nem tudott; 's megfogván reszkető kezét, szabadítójának jobbjába zárta.

Atyádnak kell tehát köszönnöm e' kezet mellyet magad megtagadtál tőlem? mondá olvadt szívvel Alcimachusz, 's megcsókolván azt. — Légy nyugtan, felele Theléz mosolyogva; kezemet, igen is, az atyámnak köszönheted; szívem régolta tiéd volt.

Alcimachusz, elrészegűlve boldogságában, a' nap' hátra lévő órájit arra fordította hogy más nap' Mégara felé indúlhasson. Éjszaka' a' legédesebb álomban ismét megjelene néki a' Tündér, 's így szóllott: Légy boldog, Alcimachusz, szeress nyugtalanság 's bírj únadék nélkül; érd-el a' mit kívánsz,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

's csinálj sok irígyet, 's soha az ne lehess! Ezt nem tanúság gyanánt mondom neked: szerencsédet hirdetem vele. Te a' tökéletes boldogság' kútfejéből ittál. Bőven osztom én piros és rózsaszín' palaczkjaimat: a' kékemet kedvenczeim' számokra tartom.

A'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A'

SZAMNIUMI MENYEGZŐK.

Hagyjon részt alkotványaiban az asszonyi nemnek minden Törvényszabó ha a' férjfiak' szívével bírni akar; fűzze-öszve javokat a' törvény' és erkölcsök' tekinteteivel, 's a' rényt és dicset vesse a' szépség' és szerelem' gondjai alá: e' fortély nélkül munkája nem lát sikert.

Tudta ezt Szamnium, az a' hadakozó kis Respublica melly a' nagy Róma' bajnok-seregét a' gyalázat' járomfája alá hajtá, és a' melly ezzel sok ideig vetekedett az elsőségen. A' Szamniszt katonává, hazafivá 's minden próbát kiálló jó-emberré az tette hogy ezen tulajdonoknak a' szeretetre legérdemesebb leány volt bérül rendelve a' törvények által.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' menyegzők' napja minden esztendőben azon temérdek téren innepeltetett mellyen a' katonai gyakorlások szoktak vala tartatni. Ekkor mind az az ifjuság melly új csemetéket sarjazhatott a' hazának, felgyülezék. Itt választák-meg a' legények a' magok' hitveseiket azon rang szerént mellyet nékiek tetteik 's magok-viselete nyert a' haza' Évkönyveiben. Könnyü képzelni melly triumph volt ez azoknak a' kik győztes ifju által választattak; 's a' szerelem és büszkeség, ez a' két hatalmas ingerje az emberi szívnek, mint buzdíthaták őket rényre, mellytől e' nagy napnak egész szerencséje függött. A' párosúlás innepe minden esztendőben remegő nyugtalansággal váratott. Addig az ifjak és leányok csak a' templomokban láták egymást, szülejiknek vígyázó szemeik előtt, 's olly szeméremmel melly egyenlően szent vala mind a' két nemnek. De ez a' tartalék nem ellenzé a' hajlandóságot; szem és szív szabadon teheték a' választást; csak az volt meg-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szeghetetlen tisztje a' gyermekeknek hogy óhajtásaikat szülejiken kivül senkivel ne tudassák; az efféle kireppent titok nagy mocskot fogott volna húzni az egész háznépre. Ez a' bíztos megvallása lelkeik' legféltőbb titkának; ez az édes kifakadás mellyet az óhajtás, gond, remény és félelem csak a' természet' tiszteletes keblében mert magának engedni, az atyákat és anyákat barátjaikká, vígasztalójikká 's gyámolaikká tette gyermekeiknek. Innen az eggy fél' dicsősége, onnan a' más fél' boldogsága az emberi szívnek legelevenebb köteleinél fogva kötötte-öszve a' háznak minden tagjait, 's az a' közössége az örömnek 's bánkódásnak, mellyet közttök a' szokás szűlt 's a' kötelesség szentté teve, egész a' sírig tartott. Ha a' szerencse meg nem koronázta kívánságaikat, a' hajlandóság melly magát ki nem nyilatkoztatta, annál könnyebben teve-le tárgyáról minthogy úgy is hasztalan volna makacsúl igyekezni elnyerése után, és mivel ez az elsőbb hajlandóság az új

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

választás által mellyet tenni kelle, eltolatott; mert e' nemzetnél a' párosodás polgári kötelesség volt. Tudta a' Törvényszabó hogy a' kinek magának nincs felesége a' másokéra tart titkon számot; 's vétekké tevén a' házasságtörést, kötelességgé tette a' feleségvételt. Az ifju tehát elérvén a' kirendelt kort, fellépett a' Gyülekezet' elébe, 's rangja szerént megválasztotta mátkáját, bár szive' kívánsága szerént nem választhatott.

A' hadakozó nemzetek köztt a' szépség még a' gyengébb nemnél is büszke és komoly, 's érezteti honnja' szokását 's rendtartásait. A' Szamniumi leányok' legkedvesebb időtöltése a' vadászat volt. Az a' gyorsaság mellyel ők a' kézivet felrántották 's ellőtték nyilokat, az a' könnyűség mellyel futni tudtak, ismeretlen tulajdonok minálunk. E' gyakorlások csudálásra-méltó hajlékonyságot adtak az ő testeiknek, 's magok-viseleteknek olly szabadságot melly el volt öntve kellemmel. Ha letették a' fegy-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

vert, maga a' szemérem látszott űlni homlokaikon; de mihelytt a' tegzet felkötötték, fejek büszkén görbült félreemelkedő nyakokon, 's katonai tűz szikrázott szemeikből. A' férjfiak' ábrázaikon érett, hallgató lélek űlt, 's a' csaták' képe melly mindég szemek előtt lebegett, eggy bizonyos elkeseredés' bátorságát adta nékiek. E' hadakozó ifjúság' seregében könnyü vala az öreg Telamon' fiját ki a' maga idejében vitézen viselte vala magát a' szabadság' ügyéért, arczvonásainak rendességéről, bőre' gyengéd voltáról 's színének elevenségéről kiismerni. Ez a' tisztes atya, kezébe adván fijának a' fegyvert, Fiam, ugymond, öreg pajtásaim gyakorta kötődnek velem, 's azt mondják hogy öltöztesselek asszonyruhába, 's szép Vadászleány vál belőled. Atyádnak fájnak ez évődések, de reménlli hogy a' természet meg nem tévedett szívedben, ha ábrázod' megválasztásában megtévedett is. Bízzd reám magad', atyám! felele néki a' szép tűzre gyúladt gyermek; kö-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tődőid örülni fognak idővel ha fijaik nyomdokomba hágandanak. Egyéberánt ők lássák ha engemet lyánynak néznek: az ellenség, tudom, megérzi hogy az nem vagyok. Kalliász szavát állotta, 's annyi bátorságot, olly rettenhetetlen lelket mutatott hogy a' közönséges tréfa közönséges magasztalássá vált. Álmélkodva mondogaták egymásnak társai: Ki hitte volna hogy ez asszonyi alakban férjfi lélek lakozik? Ezt sem hideg, sem koplalás, sem álmatlanság meg nem tudja lankasztani; 's e' szemérmes képpel szint olly bátran megy' halálnak mint mi!

Eggy nap' a' mint Kalliász hideg vérrel nézné a' körültte omló nyilzáport, De mondd-el csak, monda neki eggy rút-képű társa, hogyan tudsz te illy vitéz lenni a' ki illyen szép vagy? E' szók alatt a' túba jelt adott a' megtámadásra. No's, te, a' ki illyen rút vagy, felele Kalliász, jer, 's lássuk, mellyikünk kapja-el ama' zászlót? — Nyargalva omol mind eggyik mind másik a' legtömöt-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tebb csoport közzé, 's Kalliász imhol jő vissza, 's hozza a' Sast.

Azonban itt vala az idő mellyben néki a' házasok közzé kellett lépnie; 's az atyaiság által megszerzeni a' polgári just. A' leányok, kik magasztalással hallák emlegetni vitézségét 's szépségét édes ellágyulással nézték, irígylették tekinteteit egymásnak. Végre eggyike magára voná azokat. Az a' szép Aedésima vala.

Aedésima a' legnagyobb mértékben eggyesíté azt a' szemérmes bátortalanságot és azt a' büszke tüzet a' maga személyében melly tulajdona volt Szamnium' leányainak. A' törvény, a' mint már feljebb mondottuk, nem ellenzette a' szemeknek hogy egymáshoz szólljanak; pedig a' szerelem' szemei igen beszédesek ha külömben nem engedtetik szóllás. Ha láttál valaha két Szerelmest eggy rettegett tanú' jelenlétében, nem csudáltad e melly sebességgel nyilatkoztatja-ki magát eggy lopott pillantás által az egész lélek? Kalliásznak eggy te-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kintete elárulta a' leány előtt lángjait, óhajtását, rettegését, reményét, 's azt a' szép vetélkedését az érdemnek és dicsőségnek mellyet a' szerelem gyúlasztott szívében. Aedésima ellenben, úgy tetszett, megtiltotta szemeinek hogy a' Kalliászéit keressék; de ezek gyakran lomhák voltak engedni a' tilalomnak, 's csak akkor sülyedtek-alá mikor már a' várt feleletet megkapák. Kivált pedig eggy nap' — 's épen ez intézte-el a' Kalliász' győzedelét — eggy nap' ezek a' szófogadatlan szemek sokáig meg nem mozdúlva függvén a' szép ifjan, eggyszerre emelkedtek-fel, eltelve a' legdrágább nedvvel, az egekre. Hah, értem! monda magában az elragadtatott ifjú; értem néma kívánságodat, 's teljesedésre hozom! Gyönyörü teremtés, ha nem hízelkedem e sokkal magamnak? Nem azt kérték e szemeid az egektől hogy magamat választhatásodra érdemessé tehessem? Az ég meghallgatta kérésedet; érzem azt szívem' mozdúlatain. De ah, hány törekedik majd a' te birtokod után!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' nagy tettek mindég a' környülményektől függenek. Ha ez mást ér, nem engem, oda az első választás; pedig kire eshetik az egyébre, szép Aedésima, mint tereád?

Ez a' gond fogta-el szüntelen' Kalliászt, ez szüntelen' Aedésimát is. Ha Kalliásznak választás engedtetnék, ugymond a' leány, úgy ő engem fogna, azt hiszem, választani. Ismerem szerelmét; beláttam az ő lelkébe. Hányszor tapasztaltam hogy midőn közzénk lép 's társaimhoz szóll, senki eránt nem mutatja azt a' félénk gondot mellyet énerántam bizonyít. 'S szava melly külömben is édes és szelíd, még édesbbé, még szelídebbé lesz ha hozzám szóll. Hát szemei.... oh azok a' szép szemek! azok nékem azt mondják valahányszor reám néznek, a' mit még bizonyosan nem mondottak senkinek! Adnák az Istenek hogy csak nékie tessem! Kedves Kalliász, melly boldogtalan volna a' te Aedésimád ha ő másnak találna valakinek szép lenni nem teneked! Melly kü-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lömbség van teköztted és a' te vadon társaid közzt, kiktől elijedek ha szemeiket reám vetik. Vad tekintetek elrémít. Kalliász szint olly vitéz mint akármellyik őközzűlök: de a' Kalliász' képében nincs semmi vadság, 's édes szemeiből bájolás sóll ha sisak alól lövellnek is elő. Tudom én hogy Kalliász csudát tesz vitézségével: de hát ha mind a' mellett a' szerencse elárulja a' szerelmet? ha más kapja-el az első választást? Ah, e' gondolat elfagylal!

Aedésima nem titkolta-el gondjait anyja előtt. Tégy szent fogadásokat Kalliásznak dicsőségéért, monda nékie, azok leányodnak szerencséjéért lesznek téve. Hiszem, tudom, hogy ő engem szeret, én pedig ah, nem vagyok e én kénytelen őtet imádni? Magad tudod mint becsűlik Öregeink; ő a' szerelme minden leánytársaimnak; látom zavarodásokat, pirulásokat, mikor feléjek közelít; szerencsésnek tartja magát a' kihez szóll. — Jó, leányom! felele az anyja; ha szeret, téged fog választani.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

— Oh bizonyosan engem választana, ha megengedtetnék hogy válasszon. De, anyám... — De leányom, a' sor eljő őreá is. — Őreá is? akkor késő lesz! felele Aedésima lesülyesztvén szemeit. — Hogyan, leányom, hiszen ha az ember téged hall, azt gondolhatná hogy minden rajtad fog kapni; te igen is sokat ígérsz magadnak. — Én nem ígérek; én reszketek attól; szerencsésnek fognám mondani magamat ha csak annak az eggynek tetszeném a' kit örökké fogok szeretni!

Kalliász a' táborba-indúlást előző estve megölelte atyját, 's így szólla: Isten veled, tisztelt nemzőm! te engem vagy soha nem látsz-meg, vagy úgy látsz mint első magzatját Szamniumnak. Így, fiam, így! ezt szeretem én hallani. Jólszületett gyermeknek illyen szó illik szájába. Valóban olly tűz által is látlak elevenítve melly csudálással töltel. Szóllj, melly Istenségek lehellték azt mellyedbe? — Melly Istenségek, atyám? A' szerelem és a' természet!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

az a' kívánság hogy magamat érdemessé tehessem tereád és Aedésimára! — Úgy? tehát a' szerelem belé avatta magát a' játékba? Azt én örömest értem. De mondd-el csak, nékem úgy tetszik hogy a' te Aedésimád nálam is szemet szúrt. — Oh, az nem csuda, ha néked is tetszett! — Azt néki meg kell adnom hogy szép. — Szép? de az; mint a' Dicsőség! — Még most is szemem előtt van; monda az Öreg, ingerleni akarván fija' tüzét; növése ollyan mint eggy Nymphé. — Ah, atyám! te a' Nymphéknek nagy becsületet tészesz ezen hasonlítás által. — Járása olly könnyü. — És melly nemes! — Színei elevenek. — Liliom és rózsa! — 'S repdeső hosszú haja mellyet olly rendesen tud felaggatni. — És azok a' szép szemek, atyám! ah, azokat kellett volna látnod mikor őket sok ideig rajtam nyugtatván, az egekre emelte, 's diadalmamért fohászkodott! — Azt neki meg kell adnom; Aedésima igen szép; de tudod e hogy birtoka után sokan fognak törekedni? — Oh, ezrek

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

meg' ezrek! — Elkapják előled! — Énelőlem? — Valót szóllván, féltelek; a' Szamniumi ifjak vitéz derék ifjak. — Az, nekem legkisebb gondom. Csak alkalmom adassék, érdemleni Aedésimát, 's meglát'd, rólam lesz eggy kis szó. — A' jó Öreg, a' ki eddig csak tüzelni akarta fiját, nem tartóztathatá-meg tovább könyűjit. Ah, ugymond, megölelvén a' szeretett fiút; melly megbecsülhetetlen ajándéka az egeknek az érzékeny szív! Ez a' kútfeje minden rénynek. Édes fiam, eltöltesz örömmel. Még elég erőm van hogy eggy tábort tégyek, 's te olly szép reményekkel éleszgetsz, hogy kedvem jött eggyütt menni-el veled.

Az indúlás' napján, a' szokás szerént, a' sereg kifoszolva ment végig a' piaczon öszvegyült leányság előtt, hogy az ő látások az ifju Vitézeket tűzbe gyúlassza. A' jó Telamon fija mellett méne. Nézzd, nézzd Telamont, mint megifjodott! kiáltának az Öregek; hóvá megyen ő ebben a' korában? Menyegző-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

re! felele ez; menyegzőre! Kalliász még távolra mutatá neki Aedésimát, a' ki mennyei szépsége által felülmúlta társait. Az Öreg le nem fordította szemét fijáról, 's midőn mellette elmentek, vette észre hogy az a' csendes szelíd kép hadi tűzre gyúladott, 's olly rettenetes lett mint a' Márszé. Így, így fiam! monda az Öreg; légy szerelmes; a' mint látom, az neked jól áll!

Nagy része a' táborozásnak abban mult-el, hogy a' két ellenség szemmel tartotta egymást, 's nem eresztette a' dolgot végső ütközetre. E' seregben állott a' két hatalomnak egész ereje, 's a' Vezérek, mint eszes hadakozók, mind az eggy mind a' más részről kímélni akarták azt. De az ifju Szamniszok kiknek a' házasodás volt gondjok, lángoltak megtámadni a' Rómaiakat. Én még semmit nem tettem, monda az eggyik, a' mi érdemlené hogy a' Haza' Évkönyveiben feljegyeztessék, 's íme az a' szenny vár hogy dicséret nélkül fog neveztetni nevem! — Be nagy kár, ugymonda a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

másik, hogy nem adnak alkalmat kitenni magunkért! Én ezidén csudát tettem volna. — A' mi Vezérünk, mondának igen sokan, bennünket gyalázatba hoz öregeink 's mátkáink előtt. Ha úgy viszen-vissza hogy öszve nem kapunk, azt fogják hihetni hogy nem bízott hozzánk.

A' bölcs Vezér kitől a' sereg függött, csendesen hallgatta népe' békétlenkedést. Két hasznot ígért magának ezen késedelemből; eggyiket azt, hogy az ellenség félelem' és erőtlenség' jeléül veszi lassuságát 's gondolatlanul üt reá; másikat azt, hogy embereinek tüzök a' legfőbb pontig gyúlad-fel míg őket elébe viszi az erős ellenségnek. Megleve a' mit várt. A' Római Imperátor öszvegyüjtötte népét.

Rómának Véd-Istene, ugymond nékiek, győzni fog; íme a' Szamnium' Géniusza retteg előtte, 's nem állja-ki közelítését. Rajta, vitéz Quirítek! a' hely fekvése kedvez ugyan nékiek: de erőnk 's vitézségünk elégséges pótolék mine-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

künk. Miénk a' diadal; jertek, kövessétek Vezérteket! — Imhol a' régen várt óra! monda a' maga ifju Vitézeihez a' Szamniumi Vezér. Jőnek. Hagyjátok közelíteni eggy nyillövetnyiig; 's akkor szabadságtok lesz megérdemleni mátkáitokat.

A' Római sereg közelít, 's a' Szamniszok veszteg állanak. Omoljunk reájok! kiált a' Római Vezér; a' veszteglő csoport nem állhat ellent a' beléje csapó erőnek. 'S e' pillantatban a' Szamniszok úgy rohannak az ellenségre, mint a' Circuszban a' paripák midőn előttök a' verőcze megnyíl. A' Római nép megáll; meg nem bomolva, öszve nem keveredve fogadja a' reája ütő Szamniszokat, 's a' tanult Harczoló a' megtámadást hirtelen védelemmé változtatja. Hihetetlen makacssággal folyt jó ideig a' viadal. A' ki ezt képzelni akarja, gondolja-el hogy itt azok harczoltak a' kiknek szíveiket Szerelem, Természet, Haza, Szabadság és Dicsőség buzdította, és a' kik mind ezért egyetemben küszdöttek

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

döttek itt. Eggyikében az újra meg' újra kezdett csetepatéknak az öreg jó Telamon veszedelmes sebet kapott, fija' oldala mellett szabdalkozván. A' hű fiu látván hogy az ellenség hanyatol, 's megnyertnek vélvén az ütközetet, engedett a' természet' ellent-állhatatlan sugallatának, kivitte atyját a' tolongásból, 's segédjére volt, hogy magát a' csata' helyétől bizonyos távolságra vonhassa. Ott eggy agg tölgy' lábánál kötözte-bé sírva mély sebét. Azonban midőn a' sebből a' nyilat már kivonta, zajt hall; megfutamodva ment-el mellette eggy csoport Szamniumi ifjúság. Pajtások! kiálta nékiek, ott hagyván atyját; mi ez; hová szaladtok? íme erre az út! 's látván hogy a' Római sereg' bal szárnya meztelen' áll, jertek, monda, támadjuk-meg ott őket; meg vannak verve ha engem követtek. Ez a' véletlen kanyarodás réműlést okozott az ellenségi sereg' bal szárnyában, 's Kalliász, látván hogy visszavonúlnak, Vegyétek üzőbe őket, ugymond társaihoz; ez az út nyit-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

va van; én eggy pillantatig ide hagylak hogy segédjére lehessek az atyámnak. — A' győzedel végre a' Szamnium' részére hajlott, 's a' Római nép, elerőtelenedve nagy vesztesége által, kénytelen vala kőfalai közzé vonni magát.

Kalliász elalélva lelte atyját, midőn hozzája ért; de a' jó Öreg fijának gondjai által visszahozatott az életre. Meg vannak e verve? kérdé Telamon, felnyitván szemeit. Üzik őket, felele a' fija; dolgunk jó renden áll. Ha úgy van, monda Telamon, igyekezzél engem életben tartani; édes az a' győzelmesnek 's szeretném látni menyegződet. A' jó Öreg sokáig nem szóllhatott tovább, mert az elfolyt sok vér nagyon elgyengítette.

A' Szamniszok az egész éjet a' megsebesedtek' kötözésére fordították. Nem mulasztottak-el semmit a' Kalliász' érdemes atyja körül, a' ki erejének nagy elfogyásából végre fel is gyógyult.

A' táborból hazatérés két okból volt menyegzők' innepévé rendelve; először,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hogy a' jutalom nyomban kövesse a' hazának tett szolgálatot 's annál nagyobb erővel hasson példája; másodszor, hogy az új házasoknak télen által idejek légyen éltet adni a' Haza' új polgárainak, minekelőtte ezért tavasszal ismét kiteszik a' magokét. Ezen tüzes ifjúság' tettei ragyogóbbak lévén most mint mindenkor másszor, úgy ítélték a' nép' elsőji, hogy azon innepnek melly ezeket koronázni fogja, több pompát és fényt kell adniok.

Kevés leány volt a' hazában, a' ki, mint Aedésima, szívének érezései által titkos eggyet-értésben nem volt volna valakivel az ifjak közzül; 's mindenike fogadásokat tett annak dicsőségéért a' kinek jobbját megnyerni remélte, ha a' választásra szabadságot nyerend.

A' hely a' hol öszvegyültek, eggy temérdek amphitheater vala, felékesítve diadali-kapukkal mellyekről a' Rómaiaktól nyert zsákmányok függöttenek. Az ifju Vitézeknek fegyveresen kelle felgyülekezni. A' lyánykák ívvel és tegez-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

zel jelentek-meg, olly ékben, a' millyet eggy boldog nép' eggyügyüsége engedett mellynél ismeretlen volt a' bujálkodás. Menjünk, leányok! mondának az őket csínosgató anyák; e' nagy innepen mind kell mutatnotok a' kecset mellyel benneteket az ég megáldott. A' férjfi' dicsősége abban áll hogy győzni tud: a' miénk abban hogy tetszünk. Boldog leány a' ki azon derék ifju polgároknak nyerendi-meg óhajtásaikat a' kiket a' köz ítélet legérdemesbbeknek kiált-ki hogy a' hazának védelmezőket adjanak. Hajlékjokat az érdem' pályaága fogja beárnyallani, a' köz becsület vészi környül, 's gyermekeik elsőszülöttjei 's legbecsesbb reményei lesznek a' hazának. Így szóllván, bor- 's myrtusz-növéseket fontak leányaiknak szép hajaik közzé, 's fátyolok' hajtékainak azt a' játékot adták melly kiki' arczulatjához leginkább illett. Emlőjik alatt úgy kötötték-meg övöket hogy a' könnyü lepel a' legszebb habzással folyjon-le ágyékjokon; vállokra akasztották a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tegzet, 's oktatták mint álljanak, kézívekre támaszkodva, a' legbájosbb helyzetben, 's eggyik térdek felett felrántották a' patyolatot hogy léptek több könnyüséget nyerjen. E' gondosság eggyik része volt a' szülei tisztnek őnálok, 's maga ez a' piperézkedés a' rénynek fordítatván tiszteletére, részesült ennek szentségében. A' leányok a' víz' kristályában tűkrözvén magokat, nem tetszettek tulajdon szemeik előtt soha eléggé szépeknek, 's társa' kecseit csudálván mindenike, eggy sem vala a' ki magát el merje hinni.

De mind azon sok fogadások köztt mellyeket e' nagy nap tétetett, nem vala hevesebb eggy is mint az Aedésimáé. Adnák az Istenek, monda az anyja, megölelvén kedves gyermekét, adnák az Istenek hogy kívánságainkat teljesedve láthassuk! De várd akaratjokat alázatos engedséggel. Ők, a' kik neked kecset adtanak, magok tudják melly bér illet. A' te tiszted az, hogy ajándékjokat szemérmes megadásod által koro-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

názzd. Szemérem nélkül a' szépség vakíthat ugyan, de soha nem érdekel; egyedül ez szerez néki érzékeny tiszteletet, ez által jut ő arra hogy csak-nem imádtatik. Ez a' szeretetre-méltó szemérem fedje-el fátyol gyanánt kívánságaidat mellyeknek talán, minekelőtte a' nap leszáll, más hajlandósággá kell válni. — Aedésima e' gondolatot nem tűrhette a' nélkül hogy szemei titkos cseppet ne ejtsenek. De mi hát ez, gyermekem? monda néki a' dorgáló anya. Ez a' sírás illetlen Szamnisz leányhoz. Tudjad, ezen ifju Vitézek köztt kik benneteket ma választani fognak, nincs eggy is a' ki vért nem öntött érttünk és szabadságunkért, nincs eggy is a' ki érdemes ne légyen reád, és a' kinek te hazád' adósságát lefizetni ne kevélykedhess. Tartsd jelen ezt magadnak, törőldle könyűidet 's kövess!

Más részről a' jó öreg Telamon vezette-fel a' Gyülekezet felé fiját. Hát? kérdé; mint dobog oda be a' szívünk? Én tebenned örömet értem a' táborban,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

's úgy hiszem hogy ma is örömet érek. Ah, atyám! sóhajta a' szemérmes és kedvesének elvesztéséért rettegő Halliász, nékem csak eggy szerencsés pillantat juta. Talán, ha te sebbe nem estél volna, többet fogtam volna tenni; a' gyermeki hűség segédre szóllított. Nem vádlom magamat hogy dicsőségemet utána tettem javadnak; vígasztalhatatlan volnék ha hűségtelen találtam volna lenni hazám eránt; de nem volnék az kevésbbé ha szülémet hagytam volna segéd nélkül. Hála az egeknek értte, e' két tisztem nem ellenkezett egymással; a' dolog' kimente az Isteneken áll. — Be megbízik az ember az Istenekben mikor baja van! monda az Öreg mosolygva. Csak valld-meg, úgy e, hogy így mint most, nem igen vert szíved mikor magad előtt láttad a' Rómaiakat? De ne hagyd magad'; jól lesz minden; én neked szép mátkát ígérek.

Elérnek az amphitheaterbe hol a' korok szerént helyt foglalt polgárok' tömött rendjei elragadták az eltelni nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tudó szemet. Az épűlet hosszas-kerek volt. Az eggyik felen a' lyányok űltek anyjaiknak lábaiknál; a' másikon az atyák fijaik felett: az eggyik végen az Öregek'-Tanácsa fogott helyt, a' másikon a' még fel nem serdült ifjúság, esztendeiiknek külömbségek szerént. A' tavalyi házasok körülfogták a' kerűletet. Csend, szemérem és tisztelet uralkodott mindenütt. De a' csendet eggyszerre félbe-szakasztá a' megriadt tábori kürtök' harsogása, 's a' Szamnisz Vezér, ki a' sereget az ellenségre vitte, felléppett az alatta vitézkedett bajnokokkal. Megjelenésére minden leány lesülyesztè szemeit; ő végig megyen a' sokaság köztt, 's a' Bölcsek' sorában letelepedik.

Felnyitják a' Haza' Évkönyveit, 's a' Feciális fenn-szóval olvassa esztendők szerént azon bizonyságokat mellyèket a' Tisztviselők 's a' Hadivezér az ifjú Vitézek' magok-viselete felől kinek-kinek adtanak. A' ki gyávaság vagy rossz tett által mocskot vont nevére, az azon büntetés' gyalázatjára vala kárhoztatva hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

örökre nőtelen maradjon, hanemha becsűletét valamelly szép tett által visszaszerzendi. De az illy esetek felette gyéren fordultak-elő. Hogy valaki becsűletesen 's jámborúl élt, hogy hadi kötelességeinek megfelelt, az volt a' legkissebb dicséret a' mit eggy ifju Szamnisz érdemelhetett; 's csak azt tenni a' mit a' kötelesség kívánt, eggyik neme volt a' szégyennek. Sokan olly bizonyságait adták megrettenhetetlen lelkeknek 's bátorságoknak mellyek egyébütt mindenütt bajnoki tettek gyanánt fogtak volna vétettetni, de e' népnél annyira közönségesek valának hogy nem is látszottak érdemleni figyelmet. Eggynémelly tetszetesbb cselekedetek által múlta-felül társait; de a' nézők' ítélete annál sanyarúbb lett erántok, mihelytt olly tettek hozattak-elő mellyek fentebb dicséretet érdemlettek; 's sok nemes tett melly a' sokaságot elejénte csudálásra ragadá, elenyészett a' sok dicséretesbb cselekedetek' számában homályba sü-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lyedvén-el a' még szebbek 's ragyogóbbak előtt.

A' Kalliász' első táborozásai ezeknek számokba valók voltak. De midőn a' sor az utolsó év' tetteire jött, 's a' Feciális azt említette hogy ő oda hagyta megsebesedett atyját hogy megfutamlott társait visszavezesse az ellenségre, ez a' szép viadala a' természetnek és haza'-szeretetének mindeneknek elnyerte voksaikat. Könyűk csorogtak az Öregek' szemeiből a' kik közelébb űltek Telamonhoz, 's megölelték őtet örömekben; a' távol-űlők pedig kezekkel 's tekinteteik által jelengették részvéteket. A' jó Öreg sírt és nevetett egyszerre; fijának még irígyei is tisztelettel néztek-fel reá, 's minden anya Kalliászt óhajtotta vejének. Aedésima, reszketve és halaványan, fel nem merte emelni szemeit. Szíve, elfogva a' remény és a' csüggedés által, megszűnt verni; az anyja kinek ő térdei köztt űlt, nem merte bátorítani hogy zavarodását észre ne ve-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

gyék, 's azt hitte hogy lányát nézi minden szem.

Lassúdván a' köz javalás' lármája, a' Feciális Polyklétet nevezi-meg, 's azt mondja felőle: Midőn az utolsó ütközetben Vezérünk' lován halálos sebet ejtett eggy nyíl, 's a' Vezér ezen eset miatt nehány pillantásig védelem nélkül volt, eggy Római katona nékie szegzé láncsáját, 's csalhatatlanúl ált'verte volna, de Polyklét elébe vetette magát a' láncsának, 's a' döfést tulajdon testén fogta-fel. — Úgy van, igen is! monda maga a' Vezér; ez a' nagy-lelkü fiatal polgár a' maga személyéből csinált nékem paizst, 's hordja a' mély sebet melly ellenem vala erányozva; 's ha napjaim használatosak a' hazának, azokat úgy nézem mint Polyklétnek ajándékát. A' Gyülekezet melly e' szók által kevésbbé volt ugyan megilletve, de a' Polyklét' szép tettét nem csudálta kevésbbé mint a' Kalliászét, ugyan-azon dicséreteket adta neki; 's a' köz tisztelet' voksa 's a' leányzók' óhajtásai e' két derék

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ifjú köztt meghasonlottak. A' Feciális csendet parancsol, 's a' tisztes Bírák felköltek tanácskozni magok között. Sok ideig egyenlő foganattal vítatta állatását a' két fél. Voltak a' kik azt mondották hogy Kalliásznak segédre szorult atyja' kedvéért nem vala szabad elhagyni helyét, 's hogy elhagyván atyját 's visszavezetvén a' megszalasztottakat, csak előbbi hibáját tette jóvá: de ez a' természettel ellenkező állatás csak a' legkisebb számúaké volt. Végre a' legvénebbik szót veve, 's így szóllott: Nemde mi a' szép tettet akarjuk megjutalmazni? Az tehát a' kérdés, mi szebb, elhagyni e a' haldokló atyát a' haza' szeretetéért vagy az él'tet szerencséltetni? A' mi két ifjaink mind ketten tetemesen elősegéllék a' győzedelt; a' ti dolgotok, tisztelt Bírák, megítélni, mellyiknek került több áldozatba szép tette? Két egyenlően hasznos példa köztt azt illik inkább élesztenünk a' mi nehezebb.

Ki hiszi-el e' nép' erkölcsei felől? eggy szájjal úgy ítéltek, hogy nehezebb

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

eggy segéd nélkül szűkölködő haldokló atyától eltávozni a' Haza' javáért, mint szembe kelni a' halállal, bár elkerűlhetetlen is, 's Kalliászt kiáltá minden voks elsőnek. De a' vetekedés melly most következett, még hihetetlenebbnek fog tetszeni. Fenn-szóval tartatván az Öregek' tanácskozása, Kalliász megértette hogy néki egyedül azért nyujtatik a' bér, mert nemesbb szándékból folyt a' csudált cselekedet. Lelke felriadt, 's vádolta őtet. Nem, ugymond, Bíráim tévedésben vannak; azzal nekem nem illik visszaélnem. Felkél, szóllani kíván, 's csend lesz. A' meg nem érdemlett jutalom, ugymond, hóhérja fogna lenni napjaimnak, 's tiszteletre-méltó hitvesem' kebelében elmérgesítené boldogságomat annak érzése hogy őtet igazságtalanúl bírom. Népünk' Atyáji! ti úgy vélitek hogy, nékem nyujtván a' jutalmat, azt koszorúzzátok, a' ki legtöbbet teve a' hazáért. Kénytelen vagyok vallást tenni, én nem egyedül a' hazáért tettem a' mit tettem. Szívem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szeret, 's meg akartam érdemleni a' kit szeretek; 's ha fényt húz reám a' cselekedet mellyet ti javalástokra méltóztattok, úgy abban a' rénnyel eggyütt a' szerelemnek is vagyon része. Vizsgáljameg önn-magát szerencsés bajnoktársam, 's fogja a' jutalmat ha tette nemesbb mint az enyém. — Miként fessem az álmélkodást mellyet e' vallástétel támaszta! Ez eggy részről homályt vetett e' nagylelkü ifjú' szép cselekedetére: de más részről annál bajnokibbnak, csudálatra-érdemesbbnek 's ritkábbnak mutatta rényét, mint bár melly elesés a' haláért. Ez a' példája az egyenességnek két ellenkezőképen hatott az ő ifju társaira. Az eggyik fél, 's ez az volt melly nyilván örömmel csudálta Kalliászt, a' legnemesbb bizakodás által azt látszott vallani hogy ez a' példa őket felülemeli megokon; a' másik fél, kik elszégyenülve állottak, általa, mint valamelly erejeket felülmúló teher által, öszvezúzva látszott. Az anyák és leányzók egyetemben azt ítélték méltónak

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

a' jutalomra a' ki elég nagyszívüséggel bírt magát reá méltatlannak tartani; az Öregek pedig Polyklétre függesztették szemeiket. Ő nyugodt képpel várta hogy szóllni engedjék. Nem tudom meghatározni, ugymond végre, Kalliász felé fordúlván, melly lépcsőig kell az emberi tettnek haszna-nem-nézőnek lenni, hogy szépnek 's tisztának tartassék. Ha jól veszem, az ember mindent a' maga kedvéért tesz. Azt azonban tudom hogy én eggy illy nemes vallástételt mint a' millyet most érténk, tenni nem fogtam volna. És ha az én magam-viseletemben volt is talán valami még szebb mint a' tiédben, dicsőséggel ragyogó hazafi! melly ugyan még kérdés alatt vagyon: de az a' szoros ítélet mellyel magad ítélted-meg tettedet, téged énnálamnál sokkal feljebb emel.

Az Öregek elakadtak, 's nem tudták mint ítéljenek. Nem is szedtek voksokat az elsőség' elintézése eránt. Víg kiáltozások által határoztatott-meg hogy arra mind hetteje érdemes, és hogy a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

másod választás nem elég jutalom sem eggyikének sem másikának. A' legöregebbike a' Bíráknak végre szót fogott 's ezt mondá: De meddig fogjuk még kétségeink által e' derék két ifju' szerencséjét késlelni? Szívek megtette választását; engedjük hogy titkos kívánságaikat egymásnak kivallják. Ha nem ugyanazon tárgyat óhajtanak, nem szükség kapkodniok az elsőségen 's azt veszik a' kinek birtoka után vágynak. Ha eggyet szeret mind a' kettő, ossza-el közttök a' sors a' pert, 's Szamniumnak minden leányai közt nincs eggy is a' ki ne kevélykedjék azon hogy a' kevésbbé-szerencsésnek vígasztalására lehet. Így szólla a' tisztelt Androgeusz, 's az egész Gyülekezet javalta szavait.

Kalliász és Polyklét középre lépnek. Kiterjesztett karral szaladnak egymás felé, 's elnedvesűle minden szem. Reszket mind ez mind amaz, 's nem meri megvallani szíve' tárgyát; eggyike sem hiheti hogy a' másika mást szerethessen mint a' kiért ő ég. Én, monda Polyklét,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

klét, az Isteneknek legtökéletesbb művekért lángolok; övé minden szépség, minden kecs. — Ah, azt szereted a' kit én imádok! felele Kalliász; így festeni őtet, annyi mint nevén nevezni. Menyei arcza, büszke tekintetei, az a' kimondhatatlan kellem melly néki egész alakján 's minden mozdúlásain lebeg, eléggé megkülömbözteti minden más Szamnisz leánytól. Ah, barátom, melly szerencsétlen lesz közttünk a' kit a' sors más választásra kárhoztat! — Igen is, monda Polyklét, nincs boldogság Eliáne nélkül. — Eliáne nélkül? Hogyan? monda a' feléled Kalliász; 's te Eliánét szereted, a' bölcs Androgeusz' leányát? — 'S kit tudnék mást szeretni? kérdé Polyklét, meg nem foghatván Kalliásznak örömét? Ah kiálta ez elragadtatva; ő Eliánét szereti, nem Aedésimát! Jer, barátom, ölelj-meg; boldogok vagyunk mind ketten; vissz'adod éltemet!

Ölelgetéseikből mellyek most még hevesebbek lőnek mint elébb voltak, könnyü volt kiérteni hogy a' szerelem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

helyre állította közttök a' békét. Az Öregek közelébb szóllították, 's meghagyták nékiek hogy ha nem azon-eggy tárgyért égnek, nevezzék-meg mátkájikat. Az Eliáne' és Aedésima' neveik' hallására mindenfelé víg tapsolás hallatszott. Androgeusz és Telamon, a' vitéz Eumenesz, Aedésimának atyja, és a' Polyklété, kinek neve Melampusz vala, azon szívességgel örvendeztek kölcsönösen egymásnak melly az öregség' örömei közzé szokott egyveledni. — Barátim, monda Telamon, a' mi gyerekeink derék gyerekek; bezzeg lesz okok rajta lenni hogy ki ne haljon fajtájok! Ha elgondolom, esztendeimnek virágában vélem lenni magamat. Ez a' menyegzők' innepe derék dolog; mindég azt gondolom mikor itt van, hogy én veszem-el a' hazának minden lyányát. Ezt mondván a' jó Öreg, ugrott örömében; 's társai, minthogy özvegy volt, tanácslották neki hogy álljon ő is a' nőszők közzé. Ne kötődjetek! monda; ha

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

illyen ifju volnék mindennap, kitennék magamért.

A' Gyülekezet egyetemben méne templomba, az oltár' zsámolyánál szentelni-meg kötéseiket. Polyklétet és Kalliászt diadali fénnyel kísérte házaikhoz a' sereg, 's közönséges supplicatió rendeltetett az Isteneknek, hogy a' hazának két illy derék polgárt adtanak.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' KÉT SZERENCSÉTLEN.

Még nem nagy az ideje hogy Gróf Altensteigné a' Boldog-Asszony' Szűzeinek Pozsonyi Klastromjokban vonta vala meg magát. Az a' szelíd vídám csend mellyet e' magány' házában látott lakozni, még keserűbbé, emésztőbbé tette szíve' gyötrelmét. Mi szerencsések, ugymond, ez ártatlan galambok kik repűltöket az ég felé vevék! Nékik fellegtelen nap az élet; a' világnak nem ismerik sem gyötrelmét sem örömeit!

Ezen Istennek-szentelt leányzók köztt kiknek szerencséjét irígylette, az eggy Seraphína látszott búsongani, szenvedni. Seraphína, még tavaszában az életnek, azon szépséggel bírt melly az érzékeny szívnek szokott lenni czímere.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

De a' fájdalom 's könyhullatások elhervasztották elevensègét. Hasonló a' rózsához kit a' nap' heve megbágyaszt, de kinek tikkadtában is lehet ítélni nyíltakori friseségéről. Úgy tetszik, a' szenvedő szívek köztt valamelly titkos szótalan beszéd' neme vagyon. A' Grófné kiismeré e' kedves illetődöttnek szemein a' mit ott még senki nem sejtett. A' szerencsétleneknek olly igen tulajdona szánni 's szeretni egymást! Hajlandóságot kezde érzeni Seraphína eránt. A' barátság mellyet a' világiak alig éreznek, hevesség a' Klastromokban. Szövetségek csak hamar igen szoros lett; de annak édességét eggy mind két részről rejtegetett keserűség mérgesítette. Egész órákat töltöttek eggyütt fel-sóhajtozva, nem mérészelvén tudakolni kínjoknak okát. Végre a' Grófné félbe-szakasztá a' hallgatást.

Viszont gyónásunk, ugymond, fájdalmainknak nagy részétől megmenthetne bennünket. Mind ketten elfojtjuk sóhajtásainkat. Illik e barátnak tit-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kolódni barátja előtt? E' szókra a' szemérem' színe futá-el a' Seraphína' képét, 's szép szemei' pillájinak leple megé rejtőztek-el. Ah! kiálta a' Grófné, mit akar e' pirúlás? eredhet e ez szégyenből? E' kedves színnel egyedül a' boldogság' érzésének illene új díszt terjeszteni a' szépségre. Szóllj, Seraphína, öntsd-ki szívedet barátnéd' keblébe kinek sorsa kétség' kívül nehézbb a' tiédnél, de a' ki enyhülést lelne tulajdon fájdalmában ha a' tiéiden könnyíthetne. — Mit kívánsz, Asszonyom? Osztozom kínjaidban, de magamnak nincs a' miben megbízhassalak. Egyedül változó egésségem okozza e' lankadást mellyben látsz. Elfogyok lassanként, 's hála az égnek, nem vagyok messze végemtől! — Az a' lassú mosolygás melly utolsó szavait kísérte, egészen meghatá a' Grófné' szívét. Az tehát minden vígasztalásod hogy végedhez közelítesz? Halálodat óhajtva, miért nem vallanád-meg mi teszi előtted az életet útálttá? Mennyi ideje hogy itt vagy? —

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Öt esztendeje, Asszonyom. — Erőszak hozott ide? — Nem Asszonyom! az okosság hozott, maga az ég hozott, egészen magához akarván szívem' vonszani. — E' szív tehát a' világhoz vala fűzve? — Ah, igen is, szerencsétlenségére! — Folytassd beszédedet. — Mindent elmondottam. — Seraphína, te szerettél, 's e' falak közzé temethetéd magadat! Eggy állhatatlant hagyál oda?' — A' leghűbb, szeretetre-legméltóbb halandót! Ne tudakolódjál tovább. Látod folyni vétkes könyűimet. Szívemnek minden sebei felnyíltak ez emlékezetre. Nem, kedves Seraphína, késő titkolódnunk. Látni akarom szívednek legtitkosabb redőjit hogy belé vígasztalást csepegtessek. Higyj nekem, Seraphína, a' fájdalom' mérge csak panaszokban liheg-ki; hallgatás alá fojtva annál emésztőbb lesz. — Kívánod, Asszonyom? Engedek tetszésednek. Sirassd hát a' szerencsétlen Seraphínát; most sirassd életét, nem sokára halálát fogod síratni.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Alig jelentem vala meg a' világban, 's gyászos szépségem magára voná a' hiu ifjúság' szemeit. Csak eggy találkozék közöttök a' ki, még ifjabb mint hogy a' köz veszettség' mirígye által megromolhatott volna, érezteté velem hogy van szívem. Egyenlő esztendeink, születésünk, vagyonunk, szüléink' szövetsége és még inkább a' viszont-hajlandóság, kötöttek egymáshoz bennünket. Kedvesem egyedül érttem élt. Szíveink eltelve önnmagokkal, szánakodva néztük azt a' temérdek hiút a' nagy-világban hol az öröm csak ál csillogás. De hova felejtem magamat? Ah, Asszonyom! melly keserves emlékezeteket fakasztatsz-fel itt bennem! — Hogyan, édes barátném, hát vádolhatod e magadat hogy igazságos valál? Mikor az ég két érzékeny és jó szívet teremt, csinál e nékik vétket belőle hogy felkeresik, magokhoz édesgetik, rabjokká teszik egymást? Mire teremtette volna tehát őket? — Oh, igen is, hogy gyönyörködve alkotta azt a' szívet mellyben az

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

enyém magát elveszté, mellyben a' jóságnak nem vala szüksége az ész' vezérlése után várni, melly semmi részben nem vádolhatta a' természetet hogy neki szűk kezekkel nyujtotta ajándékait. Ah, Asszonyom, ki látta magát úgy szeretve mint én valék? Gondolod e hogy meg mertem vallani előtte szívemnek azon könnyü hánykódásait mellyek némellykor a' legboldogabb szerelmet is érdeklik. Megfosztotta volna magát a' nap' világától ha azt szeretett Seraphínája ártalmára állította volna lenni nyugalmának. Néki az egész természet fogyatékot szenvedett ha szemeimben a' leggyengébb fellegét sejtette a' bánatnak; úgy hitte hogy ő okozta bántásomat, 's magát vádolta minden kedvetlenség miatt a' mi ért.

Könnyü megítélni melly mértékben szerettetett a' szeretetre legméltóbbika minden halandóknak. A' vagyon' kívánása melly minden köteléket felbont, csak a' való szeretetét nem, hasonlást hoza szüléink közzé. Eggy boldogtalan

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

per volt kezdete 's kútfeje szerencsétlenségünknek. Szüléink' gyűlölködése örök közfalat emelt közttünk. Véget kelle vetnünk az egymást-látásnak. Soha nem feledem mit írt nekem eggykor:

„Oda vagyok, szeretett barátném! megfosztanak eggyetlen birtokomtól. Leborultam az atyám' lábaihoz, hév könyűkkel feresztettem kezeit, kértem, mondana-le e' gyászos perről. Esküdtem hogy elvenni birtokodat nékem szentségtörés lenne; hogy gyűlölni fognám azt kezeim közt. Azt felelte hogy nincs eszem. Az emberek meg nem foghatják hogy a' vagyonnál lehessen valami még becsesbb. 'S minek nekem a' gazdagság ha téged vesztelek-el? — Még valaha megköszönöm, azt felelik, hogy most szavam' nem fogadták. — Ha hihetném hogy esztendők, vagy a' mit ők észnek neveznek, annyira megalacsonyíthatják lelkemet, elrettenvén eggy illy változástól, ez órában megszűnnék élni. Nem, nem, édes barátném, nékem személyem és mindenem tiéd. Hi-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

jába ítéli nékem a' törvény eggy részét a' te örökségednek. Én szívemben hordom törvényemet, 's ott az atyám veszt. Bocsássd-meg neki, kérlek ezerszer, azon bosszantásokat, mellyekkel illet. Ne engedje az ég hogy szivem vétkes óhajtásokra vetemedjék; sőt kész vagyok elszakasztani napjaim' számából hogy az atyáméit szaporítsam: de ha eggykor ura lennék azon birtoknak mellyet gyüjt és a' mellyel kedvem ellen akar gazdagítani, azonnal helyre hozok mindent. Azonban el vagyok tőled tiltva. Talán parancsolni fognak a' szívvel mellyet te nekem adtál. Ah! soha reá ne állj! Gondold-meg hogy éltem függ tőle; gondold-meg hogy esküvéseink fel vannak írva az egekben. De lesz e elég bátorságod ellene állani atyád' erőltetéseinek? Reszketek e' képzeletre. Nyugtass-meg, kérlek a' leghűbb szeretet' nevében!"

Kétség' kivül válaszoltál levelére? — Igen is, Asszonyom; de csak eggy két szóval:

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

„Nem vádollak semmiben. Szerencsétlen vagyok; de tudok az lenni. Tanúlj tűrni tőlem."

Azonban a' per elindúlt 's hevesen folyt. Eggy nap', irtózatos nap! midőn az anyám reszketve olvasna eggy terhelő ítéletet, valaki vélem kívána szóllani. Ki az? kérdi az anyám; hadd jőjön. Az elnémúlt cseléd elakad, öszvebontja magát feleletében, 's végre megvallja hogy levelkéje van számomra. — A' leányom' számára? 's kitől? — Én jelen valék. Képzeld ijedésemet; képzeld az anyám' fellobbanását, midőn annak fiját hallá neveztetni a' kit üldözőjének hitt. Ha méltóztatott volna megolvasni a' levelet melly fel nem bontva ment-vissza, talán el fogott volna lágyulni; legalább látta volna hogy semmi nem lehet tisztább mint viszonthajlandóságunk. De akár azért hogy tüze mellybe ez a' boldogtalan Ítélet hozta volt, tágítani akart magán a' kifakadás által, akár hogy az a' titkos eggyet-értés mellyben most leányát a' maga el-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lenségeivel lelte, előtte vétek volt, a' legalázóbb pironságokat szórta reám. Elszégyenűlve buktam lábaihoz, 's tűrtem fenyítékeit, mintha érdemlettem volna. Nyomban el vala végezve, hogy Klastromban fogom eltemetni a' mit az én gyalázatomnak nevezett és a' magáénak. Más nap' ide hozattatám, 's meg vala hagyva hogy hozzám senkit ne eresszenek; úgy tölték itt három holnapot, mintha szüléim, rokonim 's az egész világ oda lettek volna örökre. Az anyám volt első látogatóm. Mingyárt sejtém öleléséből melly ítéletet fogna reám mondani. Meg vagyok buktatva, ugymond, mihelytt magunkban maradtunk; a' gonoszság erőt vett, elvesztettem peremet, 's azzal eggyütt a' remény hogy a' világban szerencsédet csinálhassd. Alig marad annyi a' bátyádnak hogy születéséhez illőleg élhessen. Téged, gyermekem, ide szóllíta a' Gondviselés; itt kell élned, halnod; holnap fátyolba öltözöl. E' hidegen parancsoló szókra szívem elalélt, nyelvem elfagyott,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

's ájulva rogytam-le. Az anyám segédre kiálta másokat, 's azalatt míg ők körülttem fáradoztak, elrejtezett könyűim elől. Feléledvén, e' kegyes leányzók köztt látám magamat, kiknek társokká kell vala lennem; kértek, nyájaskodva hívtak, vennék részt édes nyugalmokban. De ez az ő életek csak az ártatlan szabad szívnek lehet kedves: az enyémnek az szüntelen tusakodást, hitszegést 's bánkódást festett elébe. Irtóztató mélység nyilt-fel közöttem 's kedvesem között, 's örök elsülyedés fogtak-körül, 's e' szörnyü magányban, ezen elhagyásában az egész természetnek, az oltár' lábainál leltem magamat, elfoglalva azon imádott tárgy által mellyet velem el akarának feledtetni. Ez áhítatos leányok jószívü együgyüsé ekben mind elmondták a' mit a' világ' hivsága felől tudtanak: de én nem a' világhoz voltam csatolva; azzal a' kit benne hagyék nékem a' legsivatagabb puszta is kies mulató lett volna. A' mitől ők igyekeztek elvonni az nékem semmi volt.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Látni kívántam az anyámat. Ájulásomat elgyengült egésségemnek tulajdonítá. — Nem, Asszonyom, erőszakod okozza azt; mert itt nincs helye tovább a' tettetésnek. Te adtad életemet, 's elvehet'd; de, édes anyám, azért hordál e méhedben hogy mint áldozatot lassú halállal láss halni? 'S kinek szentelsz? Épen nem Istennek; ő, érzem, eltaszít; neki tiszta 's önnkénti áldozatok tetszenek; nem akarja hogy abban a' mi neki nyujtatik, másnak része legyen; 's a' melly szív neki adja eggyszer magát, annak örökre övének kell maradni. Ha erőszak visz az oltárhoz, úgy ott hitszegés 's szentségtörés várnak reám. — Mit mondasz, boldogtalan? — Irtózatos valót Asszonyom, mellyet belőlem a' kétségbe-esés sajtólki. — Igen is, Asszonyom, szívem magát tetszésed nélkül másnak adta; ártatlan vagy vétkes, nem enyém többé, egyedül Isten bonthatja-fel kötelékeit. — Eredj, elfajult leány, eredj vesztedre; nem ismerlek többé gyermekemnek.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

— Édes anyám, véred' nevében kényszerítlek, ne hagyj-el, lássd kétségbeestemet, lássd a' poklot lábaim előtt. — Illy irtózatosnak festi tehát gyászos szerelmed becsületed' menedékét, ártatlanságod' révpartját? 'S minek nézed te a' világot? Tanuld-meg, ennek csak eggy bálványa vagyon: a' gazdagság. Minden tekintet, minden elsőség azoké, a' kik sokkal bírnak. A' szegénység' osztályrésze a' homály, a' megvetés.

Ah, Asszonyom, ne elegyítsd e' romlottak száma közzé azt..... Azt, úgy e, a' kit te szeretsz? Gondolom mit monda neked. Nincs része atyja' igazságtalanságában, nem javalja cselekedetét, szán, helyre fogja hozni sérelmeidet. Üres ígéretek, gyermek-ember' szavai mellyeket nem említ holnap! De bár légyen állandó szavaiban 's fogadásaiban hív, az atyja még virágában vagyon, soká fog élni, mert a' gonosz megöregszik; azonban a' szerelem kihal, helyébe a' nagyra-vágyás lép, a' gyermeki kötelesség erőt vesz, valamelly híva-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hívatal, eggy csillogó ház' szövetsége, eggy gazdag szerencse adja-elő magát, 's a' hiszelékeny leány űlve marad, 's világ' meséje lesz. Ím' ez fogott volna sorsod lenni; ettől mente-meg anyád. Ma keserü könyűket okoz, de eljő a' nap hogy áldani fogod értte. Magadra hagylak, leányom, készülj az áldozathoz mellyet Isten kíván. Mentől keserűbb az néked, néki annál kedvesebb lesz.

Mit mondjak, Asszonyom? Reá kelle szánnom magamat! Felvevém e' patyolatot, e' kötényt, a' töredelmesség' útjára tértem; 's azon idő alatt míg még szabad a' visszalépés, azt hittem hogy meg fogom győzhetni magamat, 's elmém' habzását 's gyengeségemet azon veszélyes szabadságnak tulajdonitottam hogy szándékomat még meg lehet másolnom. Nem győzém várni hogy megtegyem az oldhatatlan esket. Megtettem azt, lemondottam a' világról; az nem vala sok. De Szerelmesemről

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mondottam-le; 's az több vala mintha életemről mondottam volna le.

Midőn az esknek ígéjit mondta szám, ajakimon-tévelygő lelkem elköltözni készült. Alig volt erőm az oltár' lábaihoz vánszorogni; vissza onnan mások emeltek-el. Az anyám kegyetlen öröme által elfogva jött hozzám. Ne vedd zúgolódásképen, én Istenem! tisztelem őtet, még mindég szeretem 's vég pihenésemig fogom szeretni. — Seraphínának ezen utolsó szavait, zokogásai szaggatták-meg, 's orczájit két könypatak öntötte el.

Meg vala téve az áldozat, monda hosszas nyugta után; már Istené valék, nem a' magamé. Érzékeimnek minden kötelékeit öszve kelle szaggatnom; áldozatom meghalatott a' világnak, 's úgy mertem hinni hogy valóban meg is holtam. De mint iszonyodtam-el szívem' mélyébe tekintvén! A' szerelmet találtam ismét benne; de a' dühös vétkes szerelmet, a' kétségbe-esett, magát hibásnak ismerő szerelmet, azt a' szerel-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

met melly az ég ellen, a' természet ellen, magam ellen pártola, mellyet a' keserűség emésztett, a' megbánás gyilkolt, 's dühhé változtatott. Mit tettem! így kiálték-fel ezerszer; mit tettem! Az az imádott halandó kit többé meg nem láthaték, minden kecseivel tűnt képzeletem' elébe. Az a' boldog kötés melly bennünket eggyesíteni akart, minden pillantata örömekkel teljes életünknek, azon két szívnek mellyet egyedül a' halál fogott volna elszakasztani egymástól, minden érzései megjelenének rémült lelkem előtt. Ah, Asszonyom, melly csüggesztő képzelet! Mindent elkövettem hogy kitörölhessem emlékezetemből. Öt esztendeje hogy szüntelen' igyekszem elhárítani, 's még is mindég visszatér; hijába tépem-ki magamat az álom' karjai közzűl melly szüntelen' az ő képét festi lelkem' elébe; hijába futom a' magányt hova értkeztemet várja; az oltár' zsámolyainál is őtet látom, őtet találom az Istenség' keblében is. Ugyan csak a' kegyelemnek Istene vég-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

re megszánta szenvedéseimet. Az idő, az okosság, a' sanyargatás elcsendesíték vétkes indulataimnak előbbi hevét; de helyébe fogyasztó sínlés következett. Minden érütésben halni érzem magamat, 's az minden örömem a' mit ismerek, hogy síromat nyílni látom.

Ah, kedves Seraphína! így sóhajtafel Gróf Altensteigné minekutána szerencsétlen barátnéja elhallgatott, mellyikünk érdemli inkább a' szánakodást? Szerelem okozta mindkettőnknek inségét: de te a' leghűbb, leghálásabb halandót szeretted: én a' leghitetlenebbet, leghálátlanabbat, legkegyetlenebbet a' ki valaha volt! Te az égnek szenteled magadat: én magamat egy útálatosnak adtam! A' te ide-költözésed diadal volt: az enyém gyalázat! Téged' minden sirat, minden szeret, minden tisztel: engem bosszantanak, gyötrenek!

Lángolóbb szerelmest mint Gróf Altensteig volt a' házasság előtt, nem képzelhetni. Fiatal, igen szép, tapadó szinte a' bájolásig; első megpillantása

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

a' legszebb lelket gyanítatá. Mindenikét ígérte a' tökéletnek, a' hogyan a' kellemeknek bírta mindenikét. Lágy lelke olly elevenen fogta-fel a' szép érzések' behatásait hogy lehetetlennek látszott hogy eleressze valaha. Neki, ah, igen is könnyü volt azt a' szerelmet gerjeszteni bennem mellyet hozzám maga érzett vagy érzeni vélt! Mind azon tekintetek mellyek a' nagy házaknál a' mennyegzői kötelékeket szövik, megeggyeztek e' hajlandósággal, 's szüléink kik azt támadni láták, méltóztattak meg is koronázni. Két esztendőt töltöttem a' legboldogabb eggyességben. O Bécs! o vétkek' piacza! o gyászos őrvénye a' szerelemnek, ártatlanságnak 's erkölcsnek! Férjem, ki ekkoráig a' maga-korabelieket csak futó szemekkel látta volt, és, a' mint mondá, csak hogy kaczaghassa esztelenségeket, minekelőtte észre venné, beszívta példájok' mérgét. Lármás öröme ízetlen társaságaiknak, titkos diadalaik' kérkedékeny hánytatása, 's azon tetézett magasztalások mel-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lyekkel gyalázatos múlatságaik felől szóllottanak, vágyást indíta benne ismerni azokat. Csendes 's ártatlan háziéletünk elvesztette előtte eggykori édességét. Nálam csak azt a' kedveltetést lelte a' mit a' jó nevelés ad; elijedtem látván hogy többet vár. — Oda vagyok, mondám magamban, szívem többé nem tölti-el az övét! 'S valóban nem is egyébért kereste többé társaságomat mint az illendőségért; örökre elmult az idő midőn édes eggyütt-beszéllgetéseink, midőn azok az édes négyszemköztt-létek mellyekben én olly igen boldognak leltem volt magamat, neki még kedvesebbek voltak mint a' lármás társaságoknak örök folyta 's vissz'folyta. Kért, szórnám-el magamat, hogy példám igazolja lépéseit. Szorosabban akarám magamat hozzája csatlani 's alkalmatlan lettem. Eltökéltem végre magára hagyni, hogy visszavágyhasson hozzám, és azért, mivel öszvevetvén magamat azokkal kiknek társaságokba keveredett, azt reméltem hogy eszelősködését kigőzölgi, 's

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

annál inkább fogja érezni becsemet. De holmi fiatal szédítő erőt vett szerencsétlenségére igen is engedékeny lelkén; 's azon pillantat olta hogy a' maszlagos pohárhoz értek ajkai, részegsége orvosolhatatlan lett. Magához akarám hozni; nem volt többé ideje. Elveszted magad', édes barátom, mondám neki; 's noha irtóztató látnom hogy megfosztanak férjemtől kiben minden boldogságomat leltem, inkább tenn-magadért siratom mint önn-magamért botlásaidat. Abban keressz boldogságot a' miben az bizony ninçs. Ál öröm, undok kedvtöltések nem olly szívnek valók mint a' tiéd. Ámítás a' mestersége annak a' világnak melly elfogott; hitvesed e' mesterséget nem ismeri; te szintúgy nem ismerted mint ő; ez a' gyalázatos élet nem illik mihozzánk; a' te szíved elveszté magát részegültségében; de ez a' részegültség csak ideig tart; a' csábúlás el fog oszlani mint az álom; akkor majd visszatérsz hozzám, engemet annak találsz a' ki voltam, engedelmes szerelem fog ki-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

terjedt karokkal várni reád, minden feledve lesz. Nem félhetsz sem pironságomtól sem panaszomtól. Szerencsés leszek ha vígasztalást nyujthatok azon bosszantásokért, mellyekkel illetél. De te, te, ki ismerted a' tiszta erkölcs' becsét 's édességeit ízlelted! te, kit a' vétek eggy örvényből más örvénybe lök, kit nem sokára gyalázattal küld haza hogy hitvesed mellett rejtsd-el korán elért vénségednek sínlődő napjait, elborítva szégyennel, lelkisméreted által elmarczonglva, mint békélesz-meg majd magaddal? mint fogadod majd hitvesednek szeretetét? Ah, az neked irtóztató büntetés lesz! Minél hűbb, igazabb fog lenni az az ő szeretete, annál alázóbb fog lenni neked. Ez, édes Grófom, ez az, a' mi engem emészt. Szünjmeg szeretni, nem ellenzem: megbocsátom azt, mert én szüntem-meg szeretetre-méltónak látszani: de ne tedd magad' érdemetlenné hűségemre, 's legalább légy az a' kinek nem kell pirulni szemem előtt. Hiszed e, édes barát-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ném? tréfa volt felelete. Azt mondta hogy úgy beszéllek mint eggy angyal, 's hogy szavaim nyomtatást érdemlenek. De látván hogy könyük borítják-el szemeimet, Ne légy, ugymond, gyermek! szeretlek, 's tudod hogy szeretlek; engedd, hadd leljem kedvem' mindenben, 's légy bizonyos hogy semmi el nem hódít.

Azonban jó barátjaim nem múlaták-el tudtomra adni mik estek. Az engem a' legmélyebb keserűségbe merített. Ah! férjem nem sokára elúnta a' tettetést 's személyemnek kímélését.

Elhallgatom, kedves Seraphína, minémü alázatokat kelle szenvednem. A' te kínjaid magadnak is könnyűknek fognak tetszeni az enyéimekhez képest. Képzeld ha tudod, eggy érzékeny meg nem romlott szív' gyötrelmeit melly mindennap' új bántásokat vesz attól a' kit egyedül szeret, a' ki egyedül értte él még mikor ő már érette nem él is melly még akkor is érette él, midőn ő nem átall a' köz útálat' tárgyaiért élni.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Kedvezek szemérmednek, 's elmellőzöm a' mi legundokabb e' festésben. Megvetve, elhagyva, feláldozva férjem által, magamba zártam-el nyomorúságom' panaszait; 's ha némelly ész és erkölcs nélkül való házakban kaczagták is sorsomat, meg volt viszont azon vígasztalásom hogy eggy érzékenyebb 's becsesbb közönség édes részvétellel tekintett szenvedéseimre. Azon vagyonomban leltem fájdalmaim' enyhületét mellytől a' gonoszság meg nem foszthatott: csorbúlatlan nevemben. Oda az is, kedves Seraphína! Azok az asszonyok kiket példám megalázott, nem tűrhették hogy mocskot nem láthatnak rajtam. Magányos életemnek azt a' színt adták mellyet akartak. Azt hírdették hogy titkos eggyet-értésben élek eggy emberrel ki eléggé elmétlen volt azt hagyni hinni hogy nálam jól fogadtatott. Férjem, kinek látásom szüntelen pironság volt, 's a' ki még sem érzette magát elég szabadnak, kapott az első örvön a' mit kezébe játszodtak, hogy al-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kalmatlan búslakodásomtól megszabadíthassa magát, 's eggyik jószágába toltel. Távol a' világtól, hajótörést szenvedett boldogságimnak helyétől, itt legalább kényemre sírhattam; de nem sokára azt izeni a' kegyetlen, hogy válasszak Klastromot lakóúl, mert Blúmenthäli jószága el van adva. — Blúmenthäli? ezzel szakasztja-félbe a' felriadott Seraphína barátnéjának szavait. — Igen is; az volt számkivetésem' helye, monda a' Grófné. — Ah, Asszonyom! melly nevet mondasz itt? — Mellyet férjem viselt minekelőtte az anyjának testvér bátyja, Gróf Altensteig, fijának fogadta 's familiájába általvitte. — Mit hallok! oh Egek! oh igaz Egek! lehetséges e? kérdé Seraphína, barátnéjának ölébe vetvén magát. — Mi lel? mit akar e' hirtelen háborodás? Seraphína, térj magadhoz! — Hogyan, Asszonyom? 's Blúmenthál e az a' gonosz a' ki téged úgy kínzott? a' ki tégedet így megalázott? — 'S ismered őtet? — Ő az, Asszonyom, a' kit imádtam, a' kit öt esz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tendő olta siratok, a' kinek nevét vég pihenésemmel fogtam volna nevezni. — Mit beszéllesz? — Ő az, ő! Oh, millyetén lett volna sorsom! E' szókkal arczra borúlván, Isten! kiálta; irgalomnak Istene! te nyujtottad-ki utánam megtartó karodat! — A' megzavart Grófné sok ideig nem térhete magához csudálkozásából. Ne kétljed, édes barátném, az égnek világosan látni rajtunk akaratját; eggyüvé hoz bennünket, viszonthajlandóságot terjeszt bennünk, felnyitja szíveinket egymás eránt, mint két kútfejét a' vígasztalásnak. Légyen tehát, szeretett, érdemes barátném, igyekezzünk eggyes erővel feledni mind inségünket, mind azt a' ki inségünket okozta.

Ekkor a' legfőbb pontra költ szeretetek. Magányok néhik olly édeket adott mellyeket csak a' szenvedő szív ismer. De e' nyugalmat csak hamar félbe-szakasztá a' hír hogy a' Grófnak veszélyben forognak napjai. Botlásât életével fizette. Sírjának szélén magához

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kívánta érdemes hitvesét. Ez kifejti magát kesergő társa' karjaiból, repűl, elérkezik, haldoklva leli őtet. — O te! kit annyit és olly kegyetlenül bántottam, ugymond hitvesére ismervén; imhol lássd bukdosásaim' gyümölcsét, lássd a' sebet mellyet rajtam az isteni kéz ejte. Ha még érdemes vagyok szánásodra, emeld az égre ártatlan kiáltásodat, 's bűneimnek szíves megbánását mutassd-bé. — Könyűkre olvadott hitvese karjai közzé akart rohanni. — Távozzál, kiálta, távozzál tőlem; magam irtózom magamtól; lehelletem halál' lehellete. Ismersz e ez iszonyu állapotban mellybe vétkeim hoztak? kérdé továbbad. Ez e az a' tiszta lélek melly eggykor eggy volt a' tiéddel? Én vagyok e a' kit eggykor úgy szerettél? Ez e az a' menyegzői ágy melly engemet, szeretetedre még méltót, fogadott vala el? Hitetlen barátim, álnok csábítók, jertek, reszkessetek! Ah, lelkem, ki szabadít-ki ez undok fogságból? — Uram, monda az Orvoshoz, soká viszem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

e még? fájdalmim tűrhetetlenek. — El ne hagyj, nagylelkü barátném; nélküled irtóztató csüggedelem venne-elő. — Érd végét, kegyetlen halál, állj bosszút éltemért. Nincs büntetés a' mit ne érdemeljek. Megcsaltam, megaláztam, keserítettem az ártatlanságot.

A' tiszteletre-méltó Grófné, látván kínos rándúlatait, erővel reá akará magát vetni ágyára, honnan gondosan tartóztatták. Végre kimult a' boldogtalan, hitvesére függesztett szemekkel, 's nyelve bocsánatjának kérésében némult-meg.

A' Grófné abban lelé eggyetlen vígasztalását hogy férjét illy példás halállal látta halni. Gyengébb volt, ugymond, mint gonosz, 's gyarló inkább mint vétkes. A' világ örömek által szédítette-el: az Isten fájdalmak által térítette magához. Megostorozta: megkegyelmez neki. Igen is, kedves Altensteig, igen is, szeretett férjem, feloldozva a' testnek 's világnak szövevényeiből, te engemet Istenednek kebelében fogsz várni.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Eltelve e' szent gondolatokkal, visszatért kedves barátnéjához kit az oltár' lábainál talála. Szaggatta Seraphínának szívét ez irtóztató, de töredelmes halál' megértése. Most utolszor sírtak eggyütt; 's nem sokára azután Gróf Altensteigné, a' Seraphína' példája szerént, Istennek szentelé a' szívet, szépséget 's erkölcsöt mellyekre nem volt érdemes a' világ.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' KÉTSÉG.

Hála az egeknek! monda Beliz, levetvén a' gyászt férje után; felette kedvetlen, únalmas kötelességen estem-által. 'S ugyan volt is ideje hogy vége légyen eggyszer! Tizenhat esztendős korunkban eggy emberhez adatni kit azelőtt nem is ismertünk, éltünknek legszebb napjait únalomban, tettetésben 's rabságban tölteni, szklávja lenni 's áldozatja eggy boldogtalan szeretetnek mellyet támasztottunk de nem tudunk viszonlani, mennyi kísértése ez a' szívnek! Kiállottam, 's túl vagyok rajta; nincs semmit szememre hánynom. Mert, való, férjemet nem szerettem, de úgy viseltem magamat mintha szerettem volna 's az még többe kerül. Hív voltam eránta, noha gyanújával eleget kínzott, 's

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szívesen sirattam halálát; 's azt tartom, a' szív' jóságát ennél tovább vinni lehetetlen. Végre szabad vagyok, magamtól függök egyedül, 's ma kezdek élni. Hah! mint gyúlad-fel majd szívem, ha valaki eljut arra hogy nékem megtetszhetik. De vessünk jól számot magunkkal minekelőtte e' szívet bilincsre vetjük, 's kerűljük a' veszélyt hogy megszünjön szeretni vagy szerettetni! — Megszünjön szerettetni? monda, kedve-telve pillantván-meg képét a' tűkörben. Az nem olly könnyü! De megszünni szeretni, az még rosszabb! Nekem nincs elég erőm, szerelmet színleni, ha szívem azt többé nem érez; az a' szemtelenség pedig, hogy kimutassam valakinek a' kit eggykor kedveltem, az útat, tőlem ki nem telik. 'S osztán az a' vád, azok az örök panaszok, az a' hirbe-keveredés a' mi az illy megbomlással eggyütt-jár! Szeressünk, minthogy az ég érző szívet adott, de szeressünk holtig; nem azzal a' lebdeséssel, nem azzal az állhatatlan ízlettel a' mit a' vi-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lág olly gyakran vesz szerelem helyett. Van időm megtenni a' választást 's megvizsgálnom önn-magamat. Hogy annál bizonyosbban kerülhessem-el a' mit rettegek, való képezetet kell csinálnom magamnak a' szerelem felől. Ezerszer olvastam, a' szerelem eggy indúlat melly két lényt eggyé csinál, őket eggyszerre ált'hatja, eggyikét a' másikával eltölti, feloldja mindentől, 's nékik minden' helyébe minden lesz, 's az egymás boldogítását tészi eggyetlen gondjokká, eggyetlen óhajtásokká. Igazok van! ez a' való képe a' szerelemnk. E' szerént könnyü lesz megkülömböztetnem az ál képet a' valótól mind másban mind önnmagamban.

Belíz az első próbát eggy ifjú Tisztviselőn tette-meg, kinek az osztály alatt jutott ismeretségébe. A' Nagyszombati Tábla' Praesese, Udvari Consiliárius Deregnyei, a' legkedveltetőbb külső mellett a' legmíveltebb elmével, a' legszelídebb lélekkel 's érzékeny szívvel bírt. Eggyszerü volt öltözetében, 's vi-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

seletében természetes. Nem hitette-el magával hogy a' módi' dolgában is őtet illeti a' bíróság; 's azonként nem tudta mellyik hajfodorítás van a' legújabb ízlet szerént, mint azt nem hogy a' hintóknak millyen színt kell adni 's mellyik a' legjobb formájú csat a' hámokon. Az asszonyokat nem múlattatta paripájiról, a' férjfiak között nem kérkedett szerelmeivel. A' legjobb Bíró volt 's nem volt pedánt: a' legnyájasabb, legkedvesebb módu ember volt 's nem volt ficzkó. Ugyan-az volt az Ülésekben a' ki az esti-társaságokban; nem mintha a' vacsorákon akarta volna a' Praesest játszani 's a' Múlattatót a' Táblánál: de nem lévén szüksége álarcz alá rejteni magát, mindég saját alakjában jelentmeg.

Ennyi ritka érdem megérdeklette Belízt. A' Consiliárius csak hamar megnyerte bizodalmát, megnyerte továbbad barátságát is; pedig e' név alatt a' szív sokszor messze megyen. Eggykor minekutána már az osztály véghez ment

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

vala, Szabad e nékem, Asszonyom, monda a' Consiliárius az Özvegynek, szabad e nékem eggy kérdésemre egyenes választ remélnem? Te özvegyen akarsz e maradni, vagy azt végzed inkább hogy szabadságodnak feláldozása még eggy halandót tegyen szerencsésségé? Nem, Uram, felele az Özvegy, én jobban ismerem kevés becsemet mint hogy valakit azon kötelességre szorítsak hogy csak érttem éljen. Az felette kedves kötelesség fogna lenni, monda a' galant Consiliárius; 's tartok tőle, akaratod's engedelmed nélkül is, nem eggy lesz a' ki alája vállalkozik. Azt én nem ellenzem, felele Belíz; szabadon szerettetni a' legkedvesbb minden tömjénezés között. — Pedig én Nagysádat nem hittem csalfának. — Oh, úgy Consiliárius Úr nekem rövidséget tenne! én gyűlölöm a' csalfáskodást. — De viszontszeretet nélkül akarni szerettetni! — 'S ki mondotta hogy én szeretni nem fogok? Az illyen feltétel nem az én koromhoz való. Én csak az erőszaknak

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

vagyok ellensége; ez az egész dolog. — Értem; Nagysád azt akarja hogy mihelytt a' hajlandóság véget ér, véget érjen a' csatlás is. — Azt akarom hogy ne érjen véget sem eggyik sem másik, 's azért még árnyát is kerűlöm az erőszaknak. Szabadon holtig tudnék szeretni, de, hogy igazán szólljak, nem csak két nap is járomban.

Látta a' Consiliárius hogy itt csinnyán kell bánni 's meg kell elégedni azzal hogy magát barátjának mondhatja, 's engedett a' szükségnek. Valami a' szerelemben érdeklő találtatik, mind azt munkába vevé hogy megillethesse az asszony' szívét, 's elérte a' mit óhajtott. Nem beszéllem-el mint lépett a' Belíz' hajlandósága naponként észre-vehetetlenűl feljebb, elég ha azt mondom hogy oda értek a' hol a' hideg eszmélet ellensullyban áll a' szerelemmel, 's csak eggy gyenge billentést vár hogy eldőljön. E' veszedelmes ponton voltak, és csak négy szem között. Az elragadtatott Deregnyei éh szemekkel faldosta

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Belíznek minden kecseit, 's megszorította a' legszebb kezet. Belíz alig pihegett remegésében. Deregnyei nékibátorodva eseng, méltóztatnék kimondani végső akaratját. Ah, kedves Consiliárius! de hát ha megcsalattatom? E' szókkal a' szeméremnek végső sóhajtása látszott elreppenni ajakairól. Ne tarts semmit, imádott Asszony! monda; szívem szóll, maga a' szerelem szóll ajakimról; haljak-meg, ha.... Ekkor lebukván az asszony' lábaihoz, térde a' Lila' eggyik lábát oda csípte, 's a' szép kis agár elsikoltá magát kínjában. Consiliárius Úr, micsoda fonákság ez! monda Belíz a' neheztelés' hangzatjában. A' Consiliárius elpirult; 's nem tuda felelni. Ölbe vette a' kutyát, simongatta, csapodárkodott néki, 's kérte hogy megbántott Asszonyát engesztelné. Lila, feledvén a' fájdalmat, visszonozni kezdé Deregnyeinek édeskedéseit. Nagyságod, ugymond Belíznek, Lila többé nem haragszik, Lila megbocsát; ez szép példa Nagysádnak. Belíz nem felelt;

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

a' legmélyebb elmerülésbe vala elsülyedve lelke. A' Consiliárius a' komoly csendet tréfának akará venni, 's másod ízben lábaihoz veté magát Belíznek. Kérem az Urat, monda néki az Asszony; az efféle merészségek nekem nincsenek tetszésemre, 's nem gondolom hogy Consiliárius Urat reájok felszabadítottam.

Könnyü képzelni mint leve oda a' Consiliárius. Kővé válva álla, nem lele szót. Hogyan, Asszonyom, ugymond, 's higyjem e én azt hogy eggy illy semmi történet haragját vonta reám Nagysádnak? Én nem haragszom, felele Belíz; de, úgy vélném, harag nélkül is szabad rosszúl vennem, hogy előttem térdelnek; az a' bátorság a' szerencsés szeretőt illeti, 's én feljebb becsülöm az Urat mint hogy retteghessem hogy magát annak tartotta. Nem látom, Asszonyom, monda báborodással a' Consiliárius, miként tehetne engem eggy szerelmen épült remény kevésbbé méltóvá a' Nagysád' becsülésére; de szabad

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

e tehát tudakoznom, hogy, vétek lévén a' szerelem Nagysádnál, mi volt az az érzés mellyet erántam mutatni méltóztatott? Barátság, Uram, merő barátság, 's kérem az Urat, maradjon a' mellett. Bocsásson-meg Nagysád; esküdtem volna, hogy az valami egyéb; látom, nem értek hozzá. — Az, Uram, nem lehetetlen; az a' szerencsétlenség többeken is megesik. A' Consiliárius e' megmagyarázhatatlan makacskodást nem tűrheté tovább. Elkeseredve az ajtót kereste, 's eggy szóval sem marasztották.

Ez már szép! ugymonda Belíz magában maradván. Íme csak eggy hajszálon mult hogy eggy embernek nem adám magamat kit szívem épen nem szeret. Ugyan való a' mit mondanak, hogy az ember semmit sem ismer kevésbbé mint tulajdon magát. Úgy hittem hogy nincs áldozat mellyet őértte megtenni kész nem volnék. 'S imhol akaratja nélkül reá hág Lilámra, 's ez a' lángoló szerelem eggyszerre haraggá vál. Eggy eb közelébb érdekel mint ő, 's miatta

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

meg tudom támadni a' kit, a' mint hittem, minden halandóknál inkább szeretek. Gyönyörü szerelem! De így van az; az ember érzés gyanánt veszi a' képzelést; feje felhevül 's azt gondolja hogy szíve lángol, 's néki-ered 's eggy ostobaság után a' másikat követi; a' szép álom elenyész, előáll az únalom, 's akkor osztán vagy eggy nyügös hűségre vagyunk kárhoztatva, vagy szemtelen állhatatlanságra kell vetemednünk. Oh, édes Lilám, mennyivel nem tartozom én neked! szemeimet te nyitád-fel, nélkűled most talán földbe sülyednék szégyeletemben.

Akár szerette Belíz a' Consiliáriust akár nem; mert az efféle vítatás rendszerént merő szóbeli játékra üt-ki; addig mondta magának hogy nem szerette, hogy végre hitte erősen; 's eggy fiatal Tisztecske tökéletes bizonyossággá változtatta hitét.

Báró Pilínyi kilépett a' Német-Újhelyi Académiából, 's Hadnagyi rangot nyert eggy dragonos seregben. Az ifjú-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ság' tavasza, a' lángoló kívánságok, az a' szelesség és bohóskodás melly a' tizenhat esztendős fiút szeretetre-méltóvá teszi, de nevetségessé, a' harmincz esztendős embert, Pilínyit, ki a' Belíz' megholt férjének közel rokona volt, megszeretteték az ángyával. Pilínyi szerelmes volt magába, 's nem ok nélkül. Tudta ő hogy ő szép és hogy igen jól termett. Mondotta azt sokszor maga is; de olly szépen nevetett mellé, 's a' nevetés közben olly szép ajakot 's olly szép rend fejér fogakat hagyott látni, hogy az ember örömest elnézte a' kis esztelenkedést gyermeki korának. 'S ezen gyermeki bokóskodások mellé olly férjfiúi érzéseket elegyíte, hogy eggyüvé vévén a' kettőt, mindent eltöltött szerelemmel maga eránt. Eggy szép szerető! eggy szép paripa! ez volt minden óhajtása. Megállott a' tűkör előtt, 's úgy exercírozott. Elkérte Himfyt olvasni, 's azt tudakozta Belíztől, ha megvan e a' Folárd' Polybje könyvei között? mert az, ugymond, excel-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lens munka. Nem győzte várni a' tavaszt hogy eggy szép nyári-ruhát varrathasson ha nem lesz háboru; vagy táborba mehessen ha lesz. Az asszonyi nemre nézve nincs talán semmi szédítőbb mint ez az öszv'elegyedése a' gyermeki hiuságnak és férjfiúi nagyléleknek. Az a' homályos előérzés, hogy az illyen rendes kis portéka a' mi kendőző asztalkák körül törlöszködik, tűkörbe kandikálgat 's piperézi magát, két holnap mulva eggy batallion quarréba vág, vagy valamelly bástyát megmász, 's hideg vérrel megyen a' kiszegzett ágyúk' batteriejének, az az előérzés az illyen rendes kis portéka' bohósságainak azt a' csudásságot adja melly álmélkodásra 's szeretetre ragadja a' szívet; de a' bohóság csak a' fiatal katonának áll jól. Ez a' kis intés mellesleg minden más kar' bohócskájinak légyen mondva.

Belíz tehát a' Pilínyi' kis esztelenségein örömet lelt, Pilínyi pedig az első látogatás olta égett Belízért. A' melly Hadnagyocska most lép-ki az Académiá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ból, könnyen kap lángot. Édes nénikém, monda eggyszer, nekem csak két kérésem van a' történethez: hogy az első Feldzugomat a' Francziák ellen tehessem és — Nagysád ellen. Tacskó! felele néki Belíz; eggyik kívánságod talán igen is hamar lát teljesedést, nem a' másik soha. — Soha? az eggy kevéssé kemény szó! De el voltam készűlve reá; én nem hagyom magamat elijesztetni. Fogadjunk hogy a' második Feldzugom előtt elmúl ez a' kegyetlenkedés? Most, minthogy ez az ifju kor 's ez a' rendes kis termet egész érdemem, úgy bán velem mint gyerekkel; de majd ha ezt mondják: Pilínyi jelen volt ez 's ez actióban, a' Pilínyi' Regementje ez 's ez ütközetben a' legnagyobb tüzet állotta-ki; ő itt 's itt distinguálta magát, ő ez 's ez posztot elfoglalta, ő rettenhetetlen lélekkel ment ezer meg' ezer veszély köztt a' halálnak, akkor, tudom, verni fog a' félelem, öröm 's talán szerelem miatt is szíve. Hát ha sebet találtam volna kapni! Oh, az érde

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kel ám! az érdekel ám! Ha asszony volnék, azt kívánnám minden egyéb kívánságaim felett hogy férjem sebet hozott volna a' hadból. Öszvecsókolnám forradásait, 's abban állana fő gyönyörködésem ha számlálhatnám sebeit. Édes nénikém, látni fogja az enyémeket, látni fogja, ha kapok. Azt Nagysád ki nem állja! azon Nagysád ellágyúl! — Eredj, kis bohó! felelj-meg kötelességednek mint jó katona, de ne rémíts olly dolgokkal mellyektől már is irtózom. — — Lám! hát nem mondtam? Nagysád már is retteg. Ah, ha csak a' képzelés is rémíti Nagysádat, mit fog majd maga a' dolog tenni! Oh úgy lesz, édes néni, úgy lesz! De nem ád nékem valamit előpénz gyanánt, míg itt lesz a' háboru?

Így bohóskodott az asszony körül mindennap. Belíz tetteté magát, mintha csak nevetné eszelősségeit: de valóban igen mélyen meg volt illetve. Pilínyinek kevés tapasztalása volt, 's nem bírt elég figyelemmel megsejteni mint

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nevekedék az érzés naponként az asszony' szívében, hogy maga szerencséjére használná. Nem múlt őnála merészségen: de eggy pillantat megzavarta, 's az a' tartalék hogy kedves Nénikéje megbántatik szabadságai által, elakasztotta benne a' boldogságra-vágyást. Így folyt-el aprólékos próbatétek alatt minden sikeres lépés nélkül két holnap. Azonban szerelmek mind két részről nőttön nőtt, 's Belíz, ámbár ellenkedése igen is erőtelen vala, de még erről is le akart vala már mondani, midőn a' háború véletlenül kigyúladott.

A' hadi trombita felriasztotta a' szerelem' Isteneit, 's félbe szakasztotta minden munkájokat. Ez itt szalad, 's nem várja-bé a' legesdeklőbb levélkére a' választ; a' másik meg nem jelent a' rendelt órán 's helyen, hol Szépje koronázni készült hűségét. Egész revolútió ütötte-ki magát az örömek' országában.

Pilínyinek alig maradt ideje elbúcsúzni Belíztől. Ez mindég vádolta ma-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

gát kemény voltáért mellyet Pilínyi eránt nem mutatott. Ez a' bohó kis fiú engem teljes szívéből lelkéből szeret. Mi lehet természetesbb, mi édesbb, mint a' hogy' nékem szíve' gyúladásait vallogata. Képe ollyan mint a' rózsa, növése mint a' virágszál; szeles az igaz: de ki nem az az ő esztendejiben? De szíve, oh a' szíve igen derék! Ha csak kedvtöltést keresne, elérhetné a' mit kíván; kevés Szépünk van a' ki üresen hagyná elmenni ajtaja elől. De ő csak engem lát, csak érttem él, 's én illy kevélyen bánok vele! Meg nem foghatom hogyan tudta kitűrni. Ha én lettem volna neki, régen itt hagytam volna a' hideg Belízt, hadd ásítsa-ki magát a' maga eszessége mellett a' mint magának tetszik; ha annyira kap rajta. Mert az az okosság, jó az, jó, a' maga helyén; de mindég csak okosság! Elmerűlve e' gondolatjai között hozzák a' hírt hogy a' béke' alkudozásai félbe-szakadtak 's parancsa érkezett a' Tisztteknek hogy a' melly órában a' rendelést

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

veszik, abban indúljanak seregeikhez. Belíznek minden ere elfagyott e' hír' hallására. Elfogott, öszveszorult szívvel kiált: Imhol, megyen a' táborba, az ütközetbe, a' halálnak! 's én őtet többé meg nem látom. Nyíl az ajtó, 's Pilínyi uniformban lép-be. Búcsút jövök venni, édes nénikém, monda; indúlok, 's kevés napok mulva az ellenség előtt leszek. Fele teljesedve van kívánságomnak; 's úgy hiszem, Nagysád a' más felét is fogja teljesíteni ha majd visszatérek. Én szeretni fogom Nagysádat utolsó lehelletemig; emlékezzék-meg néha rólam! Bízza reám magát, úgy térek vissza, mint híve. Ha meglőnek, vissza nem térek; de azon esetre venni fogja Nagysád gyűrűmet és órámat. Ez eszébe fogja jutatni képemet, hűségemet, szeretetemet; 's Nagysád, úgy reménylem azt, néha el fogja hinteni csókjaival. Kieresztvén száján az utolsó szókat, elmosolyodott, 's szemei ázva voltak. Belíz nem fojthatta-el könyűjit, 's monda: Pilínyi, te

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

te minket igen könnyü szívvel hagysz itt! Azt mondod hogy szeretsz; így vesz e búcsút a' ki szeret? Én azt tartom hogy nincs semmi rettenetesbb mint elhagyni a' kit szeretünk. De itt nincs helye a' pironságnak. Jer, ölelj-meg! Pilínyi elragadtatva boldogságának érzésében, egész szabadsággal használja a' nyert engedelmet, 's Belíz nem neheztel értte. 'S mikor indulsz? monda Pilínyinek — Mingyárt. — Mingyárt? 'S nem vacsorálsz nálam? — Az nem lehet. — Ezer mondàni-valóm van. — Oh, mondd hamar; lovaim készen állanak. — Ha nem kegyetlenség e elvonni tőlem ez eggy estvét? — Ah, kedves nénikém, én teértted életemet is örömmel felszentelem; de itt becsületem forog fenn; az több mint életem; minden perczem ki van számlálva, 's mikor az óra üt, helyben kell lennem. Csak képzeld ha ütközet találna lenni, 's én ott nem volnék! meglőném magam' szégyenltemben. Úgy ez a' te kis öcséd nem volna

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

méltó szerelmedre. Engedd, hogy érdemeljelek.

Belíz újra nyakába borúlt, 's könyűjivel feresztette orczájit és keblét. Menj, ugymond neki; el nem tűrhetném ha pironságot vonnék reád; a' te becsűleted szint olly kedves nékem mint a' magamé. Vigyázz életedre; ne teddki magadat ok nélkül veszélynek, 's jöjj úgy vissza, a' hogy' elhagysz. Nem hagysz időt hogy többet mondhassak; de írni fogunk egymásnak. Adieu. — Adieu, édes nénikém! — Adieu, adieu, édes fiam!

Belíz az éjet a' legmélyebb bánatban töltötte. Ágya ázva volt könyűjitől. Más nap' levelet írt Pilínyihez. A' mi érdeklőt az epedő, leghívebb, legszebb szerelem mondhat, mind azt magában foglalá a' levél. Oh ti kiket illy rosszúl nevelnék, ki tanít titeket illy jól írni? A' természet csinál e magának tréfát a' mi alázatunkkal hogy érttetek bosszút áljon?

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Pilínyinek rendeletlen heves levele lelkének két uralkodó indúlatait festé: a' katonai tüzet és a' szerelmet. Belíz nem lelt nyugtot míg a' levél el nem érkezék; 's így űzte eggyik levél a' másikat a' táborozásnak fél ideje alatt megszakadás nélkül; 's az utolsó levél volt mindég a' leghevesbb, az utolsó mindég az a' mi leginkább váratott.

Szerencsétlenségére Pilínyinek eggy féltékeny meghittje akadt. Be boldog vagy vakságodban! monda ez neki, elúnván Pilínyinek örök sóhajtozásait. Bezzeg ha úgy volna fenekig! De tudnád csak mit tesz mind ez az írott édesség. Ah, ismerem az asszonyokat! Akarod látni mit bírsz ebben a' te pityergődben? Írd néki hogy eggy csatában elvesztetted eggyik szemedet; fogadom, azt kapod válaszúl hogy tűrd békével esetedet 's tégy-le róla. Pilínyi bízott az asszonyhoz, 's engedett a' tanácsnak; 's minthogy ő nem tudott hazudni, barátja adta tollába mit írjon. Belíz oda lett a' levélre. Előtte állott Pilínyi, de

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

csak fél szemmel. Az a' fekete folt rajta ismérhetetlenné tette képét. Melly nagy kár, ugymond' nagyot sóhajtván. Az a' két szem, be igen szép volt az! az enyéim olly édesdeden pillogtak beléjek! A' szerelem olly kibeszéllhetetlen bájjal festette bennek magát! De így még méltóbbak a' szeretetre, 's most még inkább fogom szeretni. Szegény Pilínyi mint nem kesereg ez es'ten! mint búsong azon leginkább hogy megszűnt nékem kedves lenni. Írnom kell neki! vígasztalnom kell, bátorítanom! Belíz most mondotta ezt legelsőben: írnom kell neki! A' levél akaratja ellen hideg lett; Belíz megsejtette azt, eltépte, 's újat írt. Az újban erősek voltak a' kifejezések, de erőltetett minden fordúlat, 's a' sztíl keresett. A' szép szem' pótoléka, a' fekete flastrom, elsetétítette képzelését, 's érzését elaltatta. Soha se szépítsük a' dolgot magunk előtt, monda öszvetépvén a' második 's harmadik levelet is; az a' szegény fiu nem szerettetik többé; egé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szen el van változva szívem miolta oda az eggyik szeme. Heroínt akarék játszani, 's látom hogy nyomorú nősténykе vagyok; minek affectálok olly characterт melly túl van erőmön? Pilínyi nem azt érdemli hogy megcsaljam. Ő az én szívemnek nemességére 's jóságára tart számot; ha fel nem leli azt bennem hogy szerettetik, azt lelje-fel legalább hogy csalódásban nem hagyom. Tudom, útálni fog értte, de érdemlem a' büntetést. Felette szerencsétlen vagyok, ezt írá neki; szerencsétlenebb sokkal, mint Uram Öcsém. Uram Öcsém csak eggy díszét vesztette-el: el én az én becsűlésemet egészen, mind Uram Öcsém mind önn-magam előtt. Azt hittem hogy méltó vagyok szerettetni, 's Uram Öcsémtől szerettetni, 's nem vagyok az; azt hittem szívem minden változáson túl van, 's íme eggy történet elváltoztatott. Ne csüggedjen-el Uram Öcsém! Uram Öcsémet ezen vesztesége mellett is szeretheti még eggy elmés asszony; 's e'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

pirulva tett gyónásom után, nincs mit keseregje elvesztésemet.

Pilínyi nem találta helyét e' levelet megolvasván. Kivált pedig az a' hideg először most nyert, és olly sok ízben előfordúló Uram Öcsém tetszett neki elviselhetetlen megbántásnak. Uram Öcsém! így kiálta-fel. Ah, a' hitetlen! Én Uram Öcsém! 'S Uram Öcsém a' félszemü? — Szaladt meghittjéhez. Hát nem mondtam? mondá ez az asszonygyűlölő. Most már rajtad a' sor hogy neki tréfát csinláj; hanemha addig tetszik halasztanod míg télben majd haza mégy, 's megleped a' két szemmel. Nem, monda a' szerencsétlen Pilínyi, azt én várni nem győzöm; most állom mingyárt bosszúmat. Tehát megírta neki hogy örvend hogy megismérheté. Uram Öcsémnek ugyan mind a' két szeme megvagyon, de ez a' két szem őtet soha sem fogja nézni külömben mint a' leghálátlanabb teremtést. Belíz elalélt a' levelet vévén, 's azonnal elvégezte hogy lemond a' nagy-világról 's falu-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ra vonja magát. El innen, monda, a' dudvaéletbe! úgy sem vagyok egyébre való; 's ott hagyá Budát, 's kiment Dolyáni jószágába.

Közel Dolyánhoz eggy ifju Gróf lakott, a' ki eltöltvén hat holnapot a' városi lármás örömekben, kijöve Ludányba, hogy az esztendő' másik felét a' legkényesebb magányban töltse. Látogatására jött Belíznek. Gróf Urat, monda Belíz Ludányinak, Bölcsnek nézi a' világ; beszéllje-el, kérem, melly plánt tart dolgaiban? Melly plánt, Asszonyom? kérdé a' Gróf; én nem tudom mi az a' plán? Mind azt teszem a' mi múlat; valami gyönyört adhat, azt mind hasznomra fordítom, 's eltávoztatom a' mi megzavarhatná örömeimet; ez az én egész titkom. — A' Gróf magában él, vagy lát néha társaságot is? — Ollykor elő hívatom a' juhászomat, 's leczkéket veszek tőle a' Morálban; néha parasztjaimmal eredek beszédbe, kik többet érnek mint minden Tudósaink; 's tánczokat adok a' lyánykáknak kiknél nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lehet képzelni szebb teremtéseket; lottériákat csinálok nékik, pantlikákból 's kendőkből, 's ha megsejtem hogy szeretnek valakit, férjhez adom. — Hogyan? 's ők tudnak szeretni? ők tudják mi a' szerelem? — Ha tudják e, Asszonyom? százszorta jobban mint mi! Ollyanok mint a' gerliczék; 's sokszor azon lepemmeg magamat hogy megkívántam tőlök. — Azonban Gróf Úr is megvallja talán hogy ezek itt minden szebb érzés nélkül szeretnek. — Asszonyom, az a' szebb érzés csak a' mi mesterkélésünk' míve; őbennek a' természet' ösztöne dolgozik, 's ez az ösztön szerencsésekké teszi. Mi a' városban mindég csevegünk a' szerelemről, de a' szerelem falun vett lakást. Az ott fejben, itt szívben lakik. Én is próbáltam a' nagy-világban mit tesz szeretni és szerettetni; de az a' sok phantazia a' születés, birtok, tekintet felől, mindent széllyel-bont; szeretni ott annyi mint vaktában öszvetalálkozni. A' falusiak szíveknek sugallása szerént teszik a' választást. Ha eggyszer méltóz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tatol megjelenni tánczaikon, látni fogod, meg nem romlott szíveik miként vonszódnak egymás felé, 's mint csatlódnak-öszve. — Gróf Úr nekem a' mezei élet felől olly képet fest mellyet épen nem vártam. Pedig a' városban a' falusi ember' éltét olly szánakozást-érdemlőnek mondják! — Az Ludányban valóban az is volt még ezelőtt kevéssel. De én feltaláltam a' titkát mint tehetem könnyűvé. — Oh, Gróf Úr azt kénytelen lesz nekem elbeszéllni; követni akarom példáját! — Parancsolj, Asszonyom. Lássd, én esztendőnként huszonnégy-ezret veszek-bé jövedelmeimből. Tizenkettőt télen által Pozsonyban 's Bécsben költök-el, a' más tizenketteje azon holnapokra marad mellyeket falun töltök, 's ebből négyet ötöt cserémre fordítok mindég. — Melly cserére? kérdé Belíz. Nekem jó munkában lévő kövérített földeim vannak, jó rétjeim. — 'S osztán? — Osztán, hé Varga Ferencz, Albi János, Mike István, a' tiétek míveletlen maradt; mert betegek

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

voltatok, kárt szenvedtetek; 's az övéket felcserélem a' magaméval, nekik marhát szerzek, 's ha kell, pénzzel gyámolítom; 's az a' föld melly őket tavaly el nem tarthatá, két esztendő alatt gazdaggá teszi. Az én kezeimben a' sovány föld ismét felveszi magát, 's akkor visszaveszem a' magamét, 's új cserét teszek mással; ebben áll múlatságom. Oh, ez derék! monda Belíz. De Gróf Úr tehát ért a' gazdasághoz? — Valamit, Asszonyom! keresem az alkalmat hogy tanúlhassak. Öszvehasonlítom a' Tudósok' theoriáját a' falusiak' tapasztalásaikkal, 's azon vagyok hogy megigazíthassam azon hibákat mellyeket amazoknak speculatiójikban 's ezeknek praxisokban lelek. — Ah, gyönyörü! De hiszen ez szerént Gróf Úr itt a' közönséges tisztelet' tárgya lesz; ezek a' szegény emberek itt atyjok gyanánt nézik Gróf Urat? — Igen is, Mélt. Asszony, mi szeretjük egymást. — Gróf Úr, szerencsésnek tartom magamat hogy a' történet nekem illy becses szomszédot ada:

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kérem Gróf Urat, szenvedje-meg hogy néha láthassam; tanítványa akarok lenni, példáját fogom mindenben követni, 's vetekedni fogok azon hogy ezeknek a' jó emberkéknek szívekben Gróf Úr mellett helyt lelhessek. — Azt lel Nagyságod mindenütt valahol lelni akar; lel, ha nem akar is.

Így folyt-el az első látogatás; 's Belíz ez óra olta falusi gazdasszony leve, minden gondja a' földmivelés volt, tanácskozásokat tartott Tiszttartójával, 's Nagyvátit olvasta éjjel nappal. Gróf Ludányi általhívta eggyikére azon falusi múlatságoknak mellyeket ő Ludányi és Ludány körül lakó parasztjainak adott, 's úgy adta elejekbe, mint új jóltevőjöket. Ekkor Belíz maga látta azon tiszteletnek 's szeretetnek jelenségeit a' jobbágyok' képeiken mellyeket mindeddig képzelni nem tudott. Az illy természeti szíves érzések ált'ragadók. Hol az a' magasztalás melly felér velek? Belíz nagyon meg volt érdekelve általa 's irígylette azt. De oh melly igen távol

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

volt ez az irígylés a' gyűlölségtől! Azt meg kell adnom, monda magában hogy van okok miért szeressék; jóltévőségét nem tekintvén is ő a' szeretetre legméltóbb ember a' kit ismerek.

Így szövődék közöttök eggy szoros, és a' mint látszott, nem egyéb mint csak gazdaságot-tárgyazó tudományos szövetség. Beszéllgetéseik egyedül a' természetnek ismérete felől folytak, és a' felől hogy a' földet, ezt a' gyermekei miatt magát elfogyasztó hű dajkát, mint kelletik megifjítani. A' Botanica velek a' marhának hasznos vagy ártalmas füveket ismertette; a' Mechanica kimutatta az erőt mellyel a' vizet száraz dombokra felhajthatni 's kevesíthetni a' szántó marhák' terheket; a' Természeti-Hisztoria arra tanította, mit kellessék tekinteni ezen hasznot-hajtó állatok' megválasztásában; a' praxis javallotta vagy igazította tapasztalásaikat, 's az experimentumok kicsinyben tétettek elébb hogy a' nagy költségek megkíméltessenek. Ekkor ismét feljött a' nyugalom'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

napja, 's a' tanúlást vígság 's játékok váltották-fel.

Belíz és a' Philozoph a' falusi nép' tánczai közzé egyveledtek. Belíznek váratlanul esett hogy itt ő reá senki nem igen ügyelt. Én, ugymond Ludányinak, eggy különös koketterie' gyanújába ejtem magamat Gróf Úrnál, de róla nem tehetek; ki kell mondanom. Százszor hallottam mondani hogy rendes vagyok; itt ezen felűl hasznomra van a' szebb öltözet, és még sem tapasztalok semmi behátást a' falusi legényeken; ők csak a' magok' társaik eránt mutatnak figyelmet, nekik csak ezek eránt van lelkek 's szemek. — Az természetes dolog; felele a' Gróf. A' kívánság nem támad soha a' reménynek valamelly súgára nélkül, 's ezek a' ficzkók Nagysádat csak olly formán lelik szépnek mint a' csillagot vagy a' mezők' virágait. Hogyan? kérdé Belíz álmélkodva; tehát a' remény tenne érzékenyekké bennünket? — Az nem; de ezt az érzékenységet ő intézi eggy tárgyra.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

— E' szerént nem szerethetne senki annak reménylése nélkül hogy tetszhetni fog tárgyának? — Minden bizonnyal nem, Asszonyom; külömben ki nem fogna égni Nagysádért? — 'S Philozoph is tud szépségeket mondani? kérdé Belíz mosolyogva. — Én csak valót-szerető ember vagyok, Mélt. Asszony, 's koránt sem Philozoph: de ha az volnék is, bizonyosan nem volnék az az által hogy érzékenységemet megtagadjam. Az igazi Philozoph ember, 's kevélykedik benne hogy az. A' bölcseség nem ellenzik a' természettel hanem csak a' hol a' természetnek nincs igaza. Belíz elpirult, a' Gróf öszvezavarodott, 's így állottak jó ideig földre sülyedt szemmel egymás mellett a' nélkül hogy eggy szót mertek volna szóllani. A' Gróf a' mezei élet' örömein akarta ismét elkezdeni a' beszédet, de szavai öszvekeveredtek, 's elakadt. Nem tudta mit mondott, 's még inkább nem, mit akart mondani. Végre elváltak, Belíz elmerűlve, a' Gróf színlelt könnyüséggel, 's

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mind ketten azon bánkódva hogy sokat találtak mondani.

Más nap' a' Grófnak születése' napja volt, 's a' Ludányi ifjúság 's a' hozzá tartozó helységeké, öszvegyült szeretett Uroknak idvezlésére. A' köz öröm melly az innepnek legfőbb dísze volt, felette tetsze Belíznek: de a' kifejtés a' legszertelenebb zavarodásba ejtette. A' Mester valami rigmust írt a' Gróf' és a' Belíz' magasztalására; 's mutatni akarván hogy járatos a' maga Horátziuszában, Belízt szílfának, a' Grófot szőlőnek csinálta, 's czifrán magyarázta az allegoriet. A' Gróf nem tudta abba hagyassa e vagy talán jobb lesz tréfára venni? de Belízen megtetszett hogy meg volt bántva. Követem Nagyságát embereim' képekben, ugymond; ők a' magok együgyüségekben azt mondják a' mit tudnak. Abba hagyattam volna, de nem volt szívem őket megszomoritani. Belíz hallgatott; de a' Gróf nem feledheté, hogy ez az ártatlan tréfa illy szerencsétlenül ütött-ki.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Új veszély! monda Belíz felűlvén szekerébe hogy Dolyánba visszatérjen; imhol ismét eggy ember a' kibe belé szereték. A' dolog olly világos hogy még a' falusiak is veszik észre; 's ez is annyi lesz mint a' többi; eggy fellobbant láng, eggy felszálló 's elalvó szikra. Véget kell vetnem társalkodásunknak; szégyen olly indúlatot táplálni mellyet visszonozni nem tudunk, nem akarunk. A' Gróf minden tartalék nélkül reám bízakodnék, 's szerencsétlenné tenném ha osztán el akarnám szakasztani magamat tőle. Nem, azt nem cselekszem. Más nap' Ludányi oda küld, 's tudakoztatja ha nála megjelenhet e? — Mit csináljak? Ha ma nem fogadom el látogatását, holnap ismét itt lesz; 's ha egészen ketté szakasztom társaságunkat, mit fog gondolni e' változásról? Hogy' érdemlette ő ezt? Arra a' gondolatra hozzam e hogy nem bízok hozzá, hogy nem bízok magamhoz? 'S osztán honnan vagyok eránta olly igen bizonyos hogy ő engem szeret? 'S ha szeret is,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

is, tartozom e én őtet visszaszeretni? Szóllani fogok vele, lefestem neki magamat való színekkel, 's minden gyengéimben; annál inkább fog becsűlni; hadd jőjön. — A' Gróf megjelent.

Jőjön Gróf Úr, jőjön, monda Belíz, 's halljon csudát; én azon ponton valék hogy Gróf Úrral öszveveszek. — Velem? kérdé Ludányi; 's mit vétettem én Nagysádnak? — Azt, hogy szeretetre-méltó és hogy ez által veszedelmes. De kénytelen vagyok kimondani Gróf Úrnak, én Dolyánba azért jöttem hogy itt nyugalmat találjak; 's hogy semmitől nem rettegek úgy mint a' szerelemtől; hogy én alkalmatlan vagyok állhatatos szövetségre; hogy állhatatlanabb terêmtést mint én gondolni nem lehet; hogy útálom a' változandóságot, és még sincs erőm hajlandóságomat fixálni. Ime ez az én characterem, 's akarom hogy ismerjen Gróf Úr. Ha barátságról van szó, felelek magamért, de szerelemre ne tartson számot; mert, hogy semmivel ne vádolhassam magamat, általjá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ban nem akarok szerelmet akár érzeni akár gerjeszteni. — A' Nagysád' egyenessége felbátorítja az enyémet, felele a' Gróf; ismerjen hát Nagysád is viszont engem. A' nélkül hogy tudtam, a' nélkül hogy azt akartam, bennem a' leghevesebb szerelem támadott Nagysád eránt. Ennél engem nem érhetett semmi örvendetesebb, 's néki-eresztem magamat minden rettegés, minden gond nélkül, mondjon Nagysád a' mit akar. Nagysád magát állhatatlannak, könnyűnek gondolja, 's az épen nincs úgy. Én jobban ismerem Nagysádnak characterét mint önn-maga. — Nem, Uram, monda az asszony; én eléggé megvizsgáltam magamat; ítélje-meg maga Gróf Úr. Ekkor elbeszéllte mi történt Deregnyeivel, mi Pilínyivel. — Nagysád szerette őket, bizonyosan szerette; de hamar elcsüggedett. A' Praesesre való neheztelés következés nélkül való dolog volt; eggy hirtelen fájdalom által támasztott szánás elsőbb mozdúlat a' természetben mint a' hajlandóság eggy sze-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

retett barát eránt. A' szegény Hadnagyocska eránt támadt hidegség sem lett volna tartósbb. Hogy meghűljünk mikor szeretőnk az eggyik szemét elveszti, az a' dolognak rendében van; de lassan azt is megszokjuk. A' szenvedelmek eránt átaljában légyünk igazságosak, 's ne kívánjunk semmi lehetetlent. Én szivesen óhajtom hogy tessem Nagyságnak; életemnek az fogna lenni legfőbb boldogsága ha ez óhajtásomat teljesedni láthatnám; de ha Nagyságnak hajlandóságát gyengűlni látnám, úgy fognám nézni a' dolgot mint szerencsétlenséget, nem mint vétket. Tehát azért hogy az életnek nincs semmi tiszta, semmi megháboríthatatlan gyönyörje, minden örömtől meg kell e fosztani magunkat? Nem, Asszonyom, azt a' jót a' mivel bírunk, fordítsuk minden esetben hasznunkra, a' kevésbbé jót vagy épen rosszat pedig tűrjük békével mind magunkban mind másokban. Mi itt csendes boldog életet élünk; nem vágyunk egyébnek hijával mint szerelemnek; ez

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

édessé tehetné életünket; engedjük, hadd tégye. Ha elhágy, itt hagyja a' barátságot; az pedig, ha külömben a' játékba hiuság nem egyveledik, az által hogy azt szerelem szűlte, annál szívesebb és édesebb. — Valóban kedves Gróf, ez igen különös Morál! — Eggyszerű, Asszonyom, és természetes! Románozni én szintúgy tudnék mint más. De az élet nem Román; gondolkozásunknak, valamint érzésünknek, a' természetből kell véve lenni. Nincs könnyebb, mint a' szerelemnek ezeket a' csudájit költeni; csak hogy ezek a' csudák egyedül az Irók' agyaikban találtatnak; ők azt mondják a' mit akarnak, mi azt tesszük a' mit lehet. Nem tetszeni többé, nagy szerencsétlenség: de még nagyobb nem szeretni; a' legnagyobb pedig az, midőn éltünket bízatlankodásban 's kétségben töltjük. Higyjen magának Nagyságod, 's méltóztassék nekem is hinni. Elég baj már az is hogy mindég nem szerethetünk; 's e' miatt tehát épen soha ne kelljen e szeretnünk? Nem úgy tisz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

telt Asszony, nem úgy! kövessük a' parasztok' példáját; ők nem kérdik, ha fognak e mindég szeretni; nekiek elég az hogy érzik hogy most szeretik egymást. Látom, Nagysád elakadt szavaimon. Nagysád mind eddig a' chimérek' tartományában élt. Térjen vissza Nagysád a' valóhoz, 's bízza magát a' természet' vezérletére; az jobban fogja vezetni Nagysádat mint a' mesterség mellyürességben veszti-el magát, 's addig fejtegeti az érzést míg egészen elveszti.

Ha Belíz az elmondott okok által meggyőzetve nem volt is, legalább nagyon meg vala tántorítva végezésében; pedig mikor az ész tántorogni kezd, könnyü feldönteni. A' Belízé nehézségek nélkül megadta magát, 's szerencsésbbé a' viszont-szeretet nem igen tett még két szívet mint itt teve. Egész szabadsággal általengedék magokat egymásnak, elfeledkeztek a' világról, el magokról egészen. Minden érzéseik eggy érzésben szerkeztek-öszve, 's eggy tűz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

örvénnyé váltak, mellynek központja a' szerelem; táplálatja a' gyönyör volt.

Ez az első tűz fogyni kezdett. Belíz felriadott megsejtésén, de a' Gróf vígasztalta. Visszatértek mezei múlatságokhoz. Belíz úgy lelte hogy a' természet megszépűlt; vídámabbnak tetszett neki az ég, mosolygóbbnak a' táj. A' falusiak' mulatkozása még inkább volt kedvére mint először, mert most a' legszebb emlékezetet vonszák-vissza neki. Most munkásságokon is sokkal több részt vett. Az én barátom, ugymonda, az a' Géniusz a' ki őket éleszti; az ő jóltéte, az ő szeretete ollyan mint a' patakok mellyek e' földeket termékennyé teszik. Gyönyörködve szóllott a' falusiakkal azon jótétek felől mellyeket ez a' tiszteletre-méltó ember kit ők atyjoknak neveztek, velek közöl, 's a' szeretet jusán magára vonszá azon jót a' mit ezek róla mondottanak. Igy töltötte a' szép évszakot szerelemben és az ő csudálásában, 's örvendett látásán hogy kedvese szerencsésekké tészen másokat,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

és hogy ő viszont szerencséssé tészi kedvesét.

Belíz kérte a' Grófot, töltenék távol a' várostól a' telet is, 's a' Gróf mosolygva ezt felelte: a' mint Magadnak fog tetszeni! De mihelytt a' mezők kopaszodni kezdettek, 's a' fák hullatták leveleiket, mihelytt a' kijárásoknak vége lett, a' napok esősök, a' reggelek hívesek, az estvék hosszak lévének, kedvetlenül tapasztalta Belíz hogy únatkozik, 's visszakívánkozott Budára. Szokott egyenességével megvallotta kedvesének változását. Megmondtam, ugymond de nem akartad hinni; a' következés igen is igazolja a' rossz vélekedést mellyel magam felől valék. — 'S melyik az a' következés? — Ah, kedves Grófom, kénytelen vagyok kimondani, hosszú az időm; nem szeretlek többé. — Hosszú az időd? azt igen könnyü elhinnem, monda a' Gróf, 's mosolygott mellé; de azért engem most szint úgy szeretsz mint azelőtt; csak a' falun-létel vált terhedre. — Hagyd-el, édes Gró-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

fom! minek hízelkedjem magamnak? annak társaságában a' kit szeretünk, kedvünk szerént van minden hely, minden idő. — Úgy a' Románokban! én azt neked régen megmondtam: de a' természetben másként vagyon. — Mondj a' mit tetszik; monda Belíz; még két holnap előtt a' legsivatagabb pusztában is boldog voltam volna veled. — Igen, felele a' Gróf; ollyan az új szenvedelem' részegsége: de az az első tűz csak eggy ideig tart 's nem tarthat soká. A' szerencsés szerelem elcserédesedést keres és talál; a' lélek melly már nem rázattatik olly erővel, meg kezd újra nyílni a' külső behatásoknak; nem vagyunk ismét egyedül a' természetben; érezzük hogy magunkat másokkal is közlenünk kell. — Kedves Gróf, mire viszed te vissza a' szerelmet? — A' valóra, édes Belíz. — A' semmire, kedves Gróf! mondd, a' semmire! Te megszünsz elég lenni nekem: én tehát megszűnök szeretni tégedet. — Nem, imádott Asszony! nem; én a' te szívedet

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nem vesztettem-el, én tenéked mindég kedves lészek. — Mindég kedves lészesz? oh igen; de miként? — A' mint az lenni óhajtok. — Ah, érzem érdemetlen voltomat egész mértékében, 's nem rejthetem-el előtted. — Ne vádold magad' semmivel, Asszonyom; a' te szeretéted erántam elég erős; én azzal, úgy a' mint van, megelégszem 's nem kívánom erősebbnek. Te többet fogsz e kívánni magadtól mint én? — Ah, Uram; nem fogom magamnak soha megbocsátani hogy a' szeretetre legméltóbb ember körül magamat megúnhatám. — No tehát, Asszonyom, én is, én is vallást teszek magam felől: higyj nekem, én nem vagyok jobb náladnál; én is megúnom néha magamat a' szeretetre legméltóbb asszony körül; és én még is megbocsátom magamnak e' bűnt. — Hogyan, édes Gróf, 's te is elúnod magadat körülttem? — Néha el, igen is; és még is jobban szeretlek mint életemet. Meg vagy e immár nyugtatva? — El tehát, el innen, Budára! — Men-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

jünk, kedves; de emlékezzél reá, hogy Május bennünket ismét itt ér. — Azt nem merem remélni. — Igen én! 's meglássd hogy még szerelmesebbek leszünk mint valánk.

Belíz tehát visszatért Budára, 's eltelhetetlen mohonsággal esett neki a' téli mulatkozásoknak. Ludányi is a' nagyvilág' árjába vetette magát, de kevésbb elevenséggel. Végre a' Belíz' tüze lassodni kezdett. Elunta a' nagy vacsorákat, ásítozott a' Játszószínben. A' Gróf ritkán jelent-meg; látogatásai mindég rövidek voltak, 's mindég azt az órát választotta midőn körül volt fogva imádójitól. Belíz eggykor súgva kérdést teve a' Grófnak: Mint tetszik Buda? — Engem itt minden múlattat, 's semmi nem tud megragadni. — 'S miért nem jelen-meg vacsoráimon? — Nagyságd engem sokat is látott magánál; én nem szeretek tolongani; most a' nagy társaságon van a' sor; eljő az énreám is a' maga idejében. — A' Gróf tehát még mindég azt hiszi hogy szeretem? — Én

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

városban nem szoktam szerelem felől szóllani. Mint tetszett Nagysádnak a' tegnapi új Opera? kérdé ekkor fenn szóval, 's a' beszéd közönséges leve.

Belíz a' maga Ludányiját öszvehasonlította a' legjobb férjfiakkal a' kik körültte megfordultak, 's az öszvehasonlítás mindég a' Gróf' emelésére esettki. Én ezt a' nyilt-szívet, ezt a' szeretetre-méltó eggyszerüséget, ezt az állandó charactert senkiben nem találom, monda; nem senkiben ezt a' szép lelket, ezt a' nemes érzést. Ha egykori beszéllgetéseink jutnak eszembe, úgy nézem fiatal embereinket mint a' jól kitanított szajkókat. Valója van hogy nem hiheti hogy a' ki őtet valaha szerette, megszünhessen szeretni. De nem; nem a' maga' becsülése, hanem az én becsülésem adja néki e' bízakodást! Melly igen szerencsés volnék ha oka volna reá!

Így beszéllgetett Belíz gyakorta magával 's minél inkább érzé éledni hajlandóságát eránta; annál több öröme volt önn-magán. Végre olly nagy volt

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

benne a' vágyás ismét meglátni már őtet, hogy levél által hívta magához. Ludányi repült 's fellépvén nála, mosolyogva ezt mondá: Hogyan, Asszonyom, eggy szerencsés Négyszemköztt? Nagysád engem azon veszélyeknek tészen-ki, hogy sokakat megbántsak tisztelőji közzül. — Itt senkinek nincs jusa, ugymonda Belíz, magát megbántottnak vélni; 's a' Gróf tudja hogy társaságom csak barátokból ál; de nem fog e talán Gróf Úr gondba ejteni valamelly új diadalt e' látogatás által? Én csak eggyet tettem életemben, felele a' Gróf; az engém falun vár, 's e' tavasszal látni fogom. — Szánást fogna érdemleni ha a' városban volna; Gróf Úr itt annyira él van fogva hogy barátnéjának méltó oka lenne a' feledségbe-jutást rettegni. — Itt ő is múlatni fogná magát, Asszonyom, 's nem gondolna velem. — Hagyjuk abba a' kerűleteket, édes Gróf; szóllj, miért látlak olly ritkán és mindég olly kis ideig? — Nem örömest háborítanálak-meg korodnak örömeiben, felele

elragadtatva Ludányi. Te nékem nem lehetsz alkalmatlan; az én házam a' tiéd, nézzd egészen magadénak; örömemre van ha úgy tekinted; akarom azt 's jusom van kívánni. — Ne kívánj semmit, Assonyom; felette fognám sajnálni ha rajtam az a' szerencsétlenség esnék-meg hogy megbánthassalak: de engedd hogy csak a' kikelet' visszatértével lássalak. Az asszony meg volt bántva ezen megfoghatatlan makacsság által. — Menjen Gróf Úr, 's éljen olly örömekkel mellyekben én nem veszek részt; érdemlem elhült szeretetét! monda elkeseredve. E' nap olta nem lelt nyugtot. Kileste minden lépéseit; a' sétálásokban, a' Játszó-színben kísérgette szemeivel; útálta az asszonyokat kikkel társalkodott, 's mindég tudakolódott barátjainál mint mulatja magát? A' tél néki halálosan hosszúnak tetszett; 's noha még csak Mártzius' eleje volt, nehány vídám nap érkezvén, Meg kell, ugymond szégyenitenem, 's tisztára kell magamat mosnom előtte. Még eddig

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mindég neki volt igaza ellenem; de holnap nem fog ezzel dicsekedhetni többé. Magához hívatá. Minden készen volt az útra. A' Gróf megjelent. Ide karját, kedves Gróf; vezessen szekeremhez. — 'S hová akar Nagysád? — Magam' elúnni, falura! — A' Gróf magán kívül volt örömében. Belíz kezeinek reszketésén vette észre a' Gróf' illetődését. Oh édes Grófom, monda néki Belíz, megszorítván azt a' kezet melly reszketett az övében, mennyivel nem tartozom én neked! Te tanítottál-meg szeretni; te győztél-meg engem a' felől hogy erre képes vagyok; 's megismertetvén érzéseimmel, a' legédesbb kénytelenségbe hoztál becsülni magamat 's téged megérdemleni. Eltűntek kétségeim, szerelmem nem békételen többé, 's a' legszerencsésbb asszony vagyok.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' SZÉP ANIKÓ.

Kövesd templomának innepét űlte. Gróf Széchényiné, a' nagy Festetics' testvére, kinek onnan nem vala távol Czenki kastélya, eljőve vendégeivel, látni e' falusi múlatságot, 's szerette jobbágyainak táncza közzé elegyedni; a' mint gyakran történ azokkal a' kiket az únalom a' bővelkedés' kebeléből kikerget, és a' kik kedvek ellen is eggyszerü 's tiszta gyönyörüségekre hozattatnak.

Az örömnek eredett paraszt leánykák köztt kik eggy terepély szílnek árnyékában tánczoltanak, kinek nem tünt volna szemébe a' kis Anikó, növése' karcsusága, képvonásainak rendes voltok és azon természeti, meg nem nevezhető kellem által melly érdeklőbb

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mint minden szépség? Őbelé tapadt minden szem, minden szem csak őtet látta. A' Dámák, kik tudták magok felől hogy szépek, kénytelenek valának megvallani hogy valami olly felette szépet még soha nem láttak. Magokhoz szóllították, 's úgy nézték-el mint a' Festő szokta a' csudált példányt. Emeldfel szemeidet, kis Kicsiny! mondának a' Dámák. Melly tűz és melly csend, melly hívság űl szemeiben! Oh, ha ismerné erejeket! Melly pusztítást nem tenne általok eggy tanúltt kokett! 'S ez a' száj! mi lehet színesebb? ajakai be pirosak! be fejér fogainak zománcza! Képe ugyan barnult; megtetszik hogy napon jár: de az egésségnek színe. Ah, 's ez az elefántcsont nyak! be gömbölyegen nőtt-ki ez szép vállai közzül! Ezekre illenék ám az udvari öltözet! Hát e' domborodó ékességek mellyeket, úgy tetszik, maga a' Szerelem rakott oda! Valóban rendes dolog hogy a' természet így pazarolja-el legbecsesbb adományait! Hová rejtette-el itt magát a' szépség?

Anikó,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Anikó, mondd-el csak, hány esztendős vagy? — Most nem régiben multam tizenöt. — Úgy hát már majd férjhez vesznek? — Úgy mondja az atyám hogy arra még elég idő. — De hát magad, szép gyermek, nem érzesz még valami kis szerelmet? — Mi az a' kis szerelem? — Hogyan? hát még nem ismersz valakit a' legények köztt, kikez szeretnéd ha hozzá adnának? — Abba én magamat nem avatom; az az atyám' gondja. — 'S hogyan él az atyád? — Szőlejét míveli. — Gazdag? — Nem az; de elege van, úgy mondja, csak én viseljem jól magam'. — Hát te mint töltöd napjaidat? — Az atyámnak segélygetek; eggyütt dolgozom vele. — De nem! te földet csak nem mívelsz? — De igen! Az a' munka merő múlatság; felgyomlálni, karót rakni, felkötözni, letépdelni a' leveleket hogy a' gerezd jobban érhessen, megszedni ha már itt a' szüret, mind ez nem nagy fáradsággal jár. — Szegény gyermek! nem csuda ha így

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

eldurvúltak kezei! Be kár hogy e' szegény sorsban született!

Anikó még eddig nem támasztott a' faluban egyéb érzést maga eránt irígységnél, 's elhűlt látván hogy most szánnattatik. Minthogy atyja mindent gondosan titkolt a' mi neki keserüséget okozhatna 's békételenné tehetné sorsával, nem is álmodta hogy őtet szánni lehessen. De most elnézvén a' Dámák' öltözetjeiket, kitalálta miért szánják. Melly külömbség van az ő ruhája és az azokéi között! Melly gyönyörü habzásban foly-le rajtok az a' sokszínü selyem lepel, 's melly szép játékokban lebeg a' szélben testek körül! Hát lábaikon azok a' parányi könnyü papucsok! A' patyolat, csipke 's pántlikák mint nevelték félig-elfedett szépségeket! Színek ugyan nem vala egésséges szín, nem eleven tekintetek; de hogyan gyaníthatta volna az ártatlan Anikó, hogy e' hervadságot, mellyet még a' felkent piros sem tudott elfedni, a' városi rendetlen élet okozza? Midőn így elme-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

rülve áll, hozzája jő Gróf Bánházy, 's tánczra hívja; eggy szép fiatal-ember, jól nőtt, könnyü, 's igen is csábító Anikónak.

Anikó nem sokat értett a' tánez' törvényeihez, de még is érzette mennyire külömböznek a' Grófnak nemes, büszke 's könnyü mozgásai a' falusi legényeknek otromba ugrándozásaiktól. Ennekelőtte is érezé ugyan szorulni kezeit, de nem még illy puha kéztől. A' Gróf' szemei szüntelen' rajta lebegtek. Anikó vette észre hogy az ő tekintetei életet adnak tánczának; 's akár azért hogy ő is ugyan-azt a' díszt adja a' magáénak, akár hogy a' szerelem' első szikráji szívéből szemeibe szöktek-által, az ő tekintetei az öröm' és érzés' legédesebb kifejezéseiben felelgettek a' Gróf' tekinteteire.

Anikó elvégezvén a' tánczot, leült a' szíl' tövéhez; a' Gróf pedig nem lelt kedvesbb pihenőt mint Anikónak lábainál. Ne váljunk-el egymástól, kis Angyal, ezt mondja neki; én nem tán-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

czolok senkivel mással. Az nékem nagy becsűlet, felele Anikó; pedig minálunk sok az irígy. — Arra nagy okok van, midőn látják melly szép vagy; de az úgy lenne a' városban is; az a' szerencsétlenség téged sehol nem hágy-el. Ah, Anikó! ha te Bécsben, a' mi kevély asszonyságaink köztt kik egész szépségeket a' mesterségnek köszönhetik, eggyszerre így jelennél-meg, e' természeti kecsekkel mellyeknek magad nem ismered egész becseket! — Én Bécsben? mit csinálnék én Bécsben? — Gyönyört minden szemnek, minden szívnek rabságot! Hallod e, Anikó, mi itt nem szóllhatunk szabadon; csak eggy szót tehát; de reá hallgass. Ime rajtad áll hogy eggy szegény kaliba 's eggy nyomoru szőlő helyett, melly most minden vagyonod, Bécsben aranyozott szobáid, gazdag asztalod, czifra hintód és lovaid 's minden kigondolható színű 's szabású ruháid légyenek, nem lévén gondod semmire egyébre hanem hogy engem úgy szeress mint én imádlak té-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

gedet. Fontold-meg ha majd magadban lészesz. A' Grófné vasárnap' tánczot ád nektek a' Kastélyban. El ne maradj, édes Anikó, 's add tudtomra akkor ha szerelmem érdekel e, 's elfogadod e ajánlásomat? Most nem kívánok egyebet mint hallgatást, de megszeghetetlen hallgatást. Tartsd magadban a' titkot; ha szádon kireppen, ez az egész szerencse melly most vár, úgy tűn-el előtted mint eggy szép álom.

Anikó valóban azt is hitte hogy álmodott. Az a' tündöklő sors mellyel kecsegteték, olly távol vala azon szegény állapottól mellyben eddig élt, hogy ez a' hirtelen ált'-menetel eggyikéből a' másikába képtelennek tetszett néki. Azonban az a' szép Úr a' ki az ajánlást tevé, épen nem látszott ámítónak; olly valók, olly melegek voltak szavai! szemeiből olly jóság szóllott!

Csak megsejtettem volna, ugymond, ha kötődött volna velem! De viszont mire való az a' nagy titkolódás mellyet parancsolt? Szerencséssé tesz, 's azt

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kívánja hogy szeressem értte. Hogy ne szeretném? hiszen azt méltán kívánhatja. Azonban jótéteit kétség' kivűl kiterjeszti az atyámra is; miért csináljak hát az atyám előtt titkot belőle? Szegény gyermek! ha ismerte volna a' feslettség' és csábítás' mesterségeit, megértette volna miért kíván a' Gróf titkot: de a' leczke a' mit vett, abban határozódott hogy a' falusi Ifjak' merészségeiket távoztassa; a' Gróf' szép viseletében pedig nem látott semmit a' mi őrizkedést kívánjon.

Elfogva e' gondolatok által, 's a' bővölködés' és városi boldogságok' képeivel eltelve, haza ér. Úgy tetszett neki hogy minden elváltozott. Most szégyelte először hogy szalmafedél alatt lakik. Csekély bútora mellyet nagybecsűvé tett a' szükség, rosszá, munkája illetlenné, a' kenyér melly gyakran veréjtékei által kapott puhúlást, kedvetlen ízűvé vált, 's a' fris szalmán a' min olly kényére feküdt eddig, most ara-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nyos kárpitok 's puha párnák felől álmodozott.

Még tűrhetetlenebb vala hogy más nap' eggy magas domb' oldalán kelle kiállani a' napnak sütő hevét. Bécsben, úgymond, nem egyébért fognék felserkenni hanem hogy boldogságommal éljek, tessem és szeressek. Úgy mondta azt az a' jó Gróf. Az a' jó Gróf derék Úr! Nem nézett leánytársaim közzül senkire csak énreám; sőt ott hagyá a' Kastélybeli Asszonyságokat is hogy eggy szegény falusi leánnyal beszélljen. Az a' jó Gróf nem kevély; pedig vajmi sok oka van hogy az légyen! Valami nagynak vette hogy őtet feljebb becsűlöm a' falusiaknál, 's millyetén mosolygó szemmel, millyetén alázatos érdeklő tekintetekkel köszönte azt! 'S micsoda édesség van szavaiban! Nem viselhette volna magát több becsülettel, ha a' mi Kegyelmes Asszonyunkkal szóllott volna is. Szerencsémre még is elég jól valék öltözve; de bezzeg, ha most látna!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

micsoda szegény gúnya, micsoda nyomoru állapot ez az enyém!

Azon három hosszú nap alatt míg ismét megláthatta a' Grófot, nőttön nőtt unalma eddig békével tűrt sorsa eránt.

Végre itt a' nyugtalan' várt pillantat. Az egész környbeli ifjúság öszvegyül Czenken, 's eggy leveles szín alatt megzendül a' muzsika. Imhol jő Anikó is társai között, de nem azon gondatlan vídám tekintettel mint a' minap a' búcsu' innepén, hanem remegve, szemérmesen. Ez új kellem vala Bánházynak; a' minapi bátor eleven Nymphe helyett most maga a' szemérem' szelíd kelleme jelent-meg előtte. Külömböztetéssel köszönt a' leánynak, de titkos eggyet-értés' jele nélkül, 's nem is mert közelíteni felé, azt várván hogy elébb más valaki vigye tánczra. Báró Szelényi nyitotta-meg vele a' bált, eggy szép eleven ifju, kinek Anikó már minap is olly igen megtetszett hogy meg nem szünhete magasztalni a' leány' szépsé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

gét. Bánházy le nem vonta szemeit Szelényiről, 's rettegett hogy ő is tetszeni kíván a' gyermeknek. De Anikó igen hamar eloszlatá e' rettegést. Ha Szelényivel tánczolt, mindenfelé kalandoztak tekintetei, 's viselete hideg volt és andalgó: de mihelytt Bánházyra jött a' sor, már az első meghajtásban lehetett látni, mint éled minden kelleme, 's szépségének virágjai mint nyílnak a' szép arczúlaton. Arczán a' szemérem' minden árt felülmúló színe terjedett-el; rózsaajkait lopva tett 's alig sejthető mosolygás rándította-meg, 's eggy kedvező pillantás örömet öntött és forró szerelmet a' Gróf' szívébe. Bánházy, ha tanúk nélkül voltak volna, lerogyott volna a' leány' lábaihoz, hálálta volna kegyelmét, 's imádta volna őtet; de most parancsol szemeinek hogy titkát el ne árúlják; 's egyedül reszkető keze festi eggy gyengéded szorításával kedvese előtt boldogságát.

Szép Anikó, ugymond néki a' tánczvégével, távozzál félre kevéssé társaid-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tól. Nyugtalan vagyok megérteni mit végeztél? — Hogy eggy léptet sem teszek atyámnak akaratja nélkül, 's mindenben intését követem. Ha jól teszen velem Nagyságod, hadd légyen ő is részese; ha elmegyek Nagyságoddal, hadd eggyezzen-meg elmenésemben. — Ah, ne, szép Anikó, ne! csak neki ne szóllj! tőle rettegek leginkább. Nálatok holmi rendtartás van azokra nézve a' kik egymást szeretni akarják; azt nékem nem engedi teljesíteni születésem; az atyád azt fogná kívánni hogy vessem alájok magamat, 's ha nem cselekedném, reám fogná hogy meg akarlak csalni. Nem tudja ő mint égek én teértted; de te, kedves leány, szóllj, hihet'd e te hogy én neked ártani akarnék? — Oh nem, én a' Nagyságos Urat merő jóságnak nézem. Nagy gonosznak kellene lenni a' Nagyságos Úrnak ha nekem ártani akarhatna. — Higyj vaktában tehát, édes Anikó; bízzd reám magad' kifogás nélkül. — Nem az itt a' dolog hogy én Nagyságodnak nem hiszek: de én nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

titkolhatok semmit az atyám előtt; én övé vagyok, nekem azt kell tennem a' mit ő hágy. Ha javamra van a' mit Nagyságod ígér, az atyám nem lesz ellenére szerencsémnek. — Soha nem áll reá, Anikó! Te engem a' legboldogtalanabb teremtéssé tészesz keménységeddel; akkor osztán megbánod, de az késő lesz; magad pedig ez alacsony életre lészesz kárhoztatva mind holtodig mellyet kétség' kivül kedvelsz minthogy nem akarod elhagyni. Ah, szép Anikó, 's e' gyenge kezek azért termettek e hogy a' földet miveljék? a' napnak kell e perzselni szép orczáidat? Magad, a' természet' gyönyörje, a' megtestesült szerelem, magad Anikó, magad szenvedd e ez alacsony, sanyaru életet? Mi lesz belőled utoljára is? Eggy kamaz' gazdasszonya a' ki nem ismeri becsedet 's úgy néz mint szolgálóját. 'S megvénülsz a' szűkölködésben a' nélkül hogy csak eggyikét is kóstolhattad volna azon gyönyörüségeknek mellyek személyedet várják. Imhol ezt becsülöd elébb a' hí-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

valkodás' 's bővség' állapotjánál mellyet néked ajánlok. És mi gondok tartóztatnak? hogy nehány órákig tartó nyugtalanságot okozsz atyádnak? Igen is, eltűnésed meg fogja szomorítani. De millyetén lesz öröme továbbad midőn jótéteim által bővségbe lát helyhezve, 's midőn azokat eláradni látja magán is? Melly kedves erőszakot nem követsz-el rajta, ha arra kényszeríted hogy elhagyja kunyhóját, 's nyúgalomra térjen: mert akkor osztán nem tarthatok ellenkezéseitől; mind hárman boldogok leszünk.

Anikó bajosan állotta-ki a' csábítás' ostromát, de csakugyan kiállotta; 's azon szerencsétlen eset nélkül melly megbuktatá, az ártatlanság' ösztöne elégséges volt volna védelmére.

Eggy égi-háboru után melly messzére elborította Czenknek tájékát, a' jég, ez az iszonyu ostora a' mezőknek, az aratás' és szüret' egész reményét semmivé tette. Közönséges volt a' csapás. Míg az égi-háboru tartott, ezer kiáltá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

sok eggyesültek a' szelek' zúgásával 's a' mennyei tűz' csattanásaival; de midőn az ítéletnek vége lőn, 's az elmult setétségnél irtóztatóbb világosság látni hagyá a' gerezdektől megfosztott szőlővesszőket, az eltördelt szalmaszálakon csüggő kalászokat, a' termő fákról lehullott vagy öszveroncsolt gyümölcsöket, az egész tájat gyászos hallgatás fogta-bé. Az útakat halvány, elrémült szerencsétlenek' csoportjai lepték-el kik bús szemmel nézvén veszteségeket, egész esztendei munkájok' bérét siratták, 's a' jövendőben nem láttak egyebet inségnél 's éhen-halásnál. A' kunyhók' küszöbein elterült anyák, mellyekhez szorítván csecsemőjiket, ázott szemekkel kérdék: Ki szoptat majd ha nem lesz kenyerünk?

E' nyomorúság' látásával Bánházynak lelkét legelőször is az' a' gondolat fogta-el hogy mit csinál Anikó és az atyja? Az volt minden óhajtása hogy segédjekre repülhessen, 's szerelmét az emberiség' érezésével palástolta. Men-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

jünk a' faluba, monda Vendégtársainak. Húsz háznépet kiragadni a' csüggedésből mellybe e' csapás ejtette, nekünk sokba nem kerül. Részesedtünk örömekben, részesedjünk bánatjokban is!

E' szók meghaták a' szánakozásra már lágyúló szíveket. A' nagylelkü Földes-Ur, körüllebegve Nápolynak pántlikájával 's az arany gyapottéval, kiszálla jobbágyai közzé, enyhűlést nyujtatott nekiek, bíztatta további segélyével, 's visszahozá szívekbe a' reményt és bátorságot. Azalatt míg körültte a' hála' könyűji folytak, vendégei, férjfiak és asszonyok, elszéllyedtek a' faluban, bementek a' kunyhókba, kitöltötték ajándékjaikat, 's azt a' szép bért aratták hogy imádtatni szemlélék a' hálás néptől magokat. Bánházy futott mint a' megkábult, 's kereste az Anikó' lakát. Reá akad, oda repül, 's a' kapuban eggy öreg embert lát űlni, fejét térdeire lehajtva, 's elfedve kezeivel ábrázát, mintha ugyan átallaná látni a' napvilágot. Ez az Aniikó' atyja volt.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Barátom! monda néki a' Gróf, én Kendet nagyon elcsüggedve látom; ne essék kétségbe; az ég igazságos 's az emberek köztt találni még szánakozó szíveket. Ah, Uram, mondá a' szegény ember, felvetvén fejét, hát a' ki hazájáért húsz esztendeig szolgált, a' ki sebektől elborítva jött haza, 's azolta éjet napot eggyé téve dolgozik, azt illeti e a' koldúlás? Nem kívánhattam e én a' földtől mellyet veréjtékemmel áztatok, hogy eltartson, 's utoljára még alamizsnára kell szorúlnom? Bánházy elálmélkodott hogy eggy alacsony születésű emberben ennyi nemes érzést talál. 'S Kend szolgált? — Igen is Uram! ifju koromban Hadikkal láttam Berlínt, Alvinczy alatt pedig Buonaparte ellen megmásztam az Olasz sziklákat. Familiám eggy szerencsétlen per által, azalatt míg oda katonáskodtam, mindenét elvesztette; 's kénytelen valék az atyámmal hazámat, Erdélyt, elhagyni, 's ide vonni magamat; megmaradt kevés pénzemen eggy telekecskét szerzet-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tem, 's nehány holdföldet 's eggy szőlőt mellyeket most tulajdon kezeimmel mívelek. Nemes születésem itt ismeretlen volt, mostani állapotom pedig nem vált gyalázatomra. Megházasodtam, 's épen ez lett szerencsétlenségem mellynek most érzem való terhét. — Él még az atyja? — Jaj nem! — Hát felesége? — Ő szerencsés hogy e' szomoru napot nem láthatá. — Vannak e gyermekei? nincs több eggy lányomnál; nem hallja az Úr mint zokog? elrejtezék hogy ne szaggassa szívemet. Bánházy örömest rohant volna a' szobába hol Anikó síránkozott; de erőt vett magán, mert félt hogy titkát elárúlja.

Fogja, édes barátom! ezt mondja az atyjának, oda nyujván erszényét; kevés a' mit nyujtok; de ha szükségben lesz, szóllítsa-meg egész bízakodással Gróf Bánházyt. Én Bécsben lakom. Örűlni fogok ha Kendnek nyomorúságán enyhíthetek. Ezt mondván sietve eltávozék, nem engedvén neki időt a' köszönetre.

Mint

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Mint álmélkodék a' szegény Balázs, olly nagy summát találván az erszényben! Ötven arany! több mint a' mi három esztendőben jő-be kis jószágából! Jer csak, leányom, jer csak, kiálta gyermekének; látod e azt az Urat a' ki amott megyen? Az nem halandó, az Istennek angyala! De mit is gondolok? Lehetetlen hogy ezt mind nekem szánta légyen. Menj, leányom, szaladj utána, 's add értésére hogy megtévedt. Anikó szalad Bánházy után, 's utólérvén, Az atyám, ugymond, nem hiheti hogy Nagyságod mind nekünk akarta légyen ezt adni. Azért küld hogy nyújtsam-vissza. — Ah Anikó, 's nem köz e veled és az atyáddal valamit bírok? Adhatok e én neki azért sokat hogy tégedet nemze? Vidd-vissza neki e' csekély adományt; ez csak első bizonysága szívességemnek: de titkold-el okát. Csak azt mondd nékie, hogy szerencsésnek állítom sorsomat hogy eggy érdemes Öregnek szolgálhatok. Anikó meg akará köszönni. Holnap virradta-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kor, azt feleli a' Gróf, a' falu' végén fogadom-el köszönetedet, ha neked úgy tetszik, búcsúddal. — Holnap? 's Nagyságod holnap elmegyen? — Elmegyek, édes angyal, a' legszerelmesbbike 's a' legboldogtalanabbja minden halandóknak! — Virradtakor... az épen akkor tájban vagyon, mikor én és az atyám kimegyünk munkára. — Eggyütt mentek? — Nem; az atyám valamivel elébb; mert nékem a' háznál dolgom van 's hátrább szoktam maradni. — 'S arra mégy e a' merre az én útam vagyon? — Nem arra; de az legkissebb; ennyi jóságáért Nagyságodnak megtehetem azt a' kis kerűlést. — Isten veled tehát, kedves Anikó! Reméllem, meglátlak holnap ha csak eggy pillantatra is. Életemnek az lesz végső öröme.

Balázs Anikónak visszatértével nem kételkedett többé Bánházynak segélleni akaró szándéka felől. Be derék fiatalember! be nemesszívű ifju! ezt kiáltá minden pillantásban. Azonban, leányom, a' mit a' jég el nem vert, ne

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hagyjuk kárba veszni. Minél kevésbb maradt-meg, annál illőbb hogy megtartani igyekezzünk.

Anikó annyira meg volt illetve a' Gróf' jósága által, 's annyira keseregte hogy őtet szerencsétlenné teszi, hogy egész éjjel nem állíthatta-el sírását. Oh, ugymond, ha az atyám nem volna, be igen örömest elmennék vele! Más nap' nem vette-fel innepi köntösét, de öltözetének eggyszerüsége mellett is gondja volt magára hogy szépnek tetszhessen a' Gróf' szemeiben. 'S mi haszon belőle, kérdé sóhajtva, ha neki ez eggyszer szebbnek tetszem is? Többször úgy sem látom-meg! Eggy két perczentésnyiért nem méltó hogy valamit kezdjek. Így szóllott sóhajtva, 's magára illette foszlánkáját 's fejkendőcskéjét. Ha ne vigyek e neki valami kevés gyümölcsöt? ez a' gondolat szökött elméjébe. Ő azt, ugymond, meg nem veti. Azt mondom neki hogy magam szedtem! 's elővette kosárkáját, szőlőlevél közzé rak-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ta-el benne a' gyümölcsöt, 's édes könyűket hullatott a' gyümölcs mellé.

Atyja elment vala előre; 's már a' nap' aranyos súgárai oszlatni kezdették a' hajnal' homályát mikor a' szegény gyermek dobogó szívvel a' falu' végére érkezett. Legottan jönni látja a' Gróf' szekerét is, 's e' látásra elalélt. Bánházy még messzéről kiszökött a' szekérből, 's szenvedő képpel közelítvén felé: Meghatott, ugymond, szép Anikó, jóságod! Legalább azt a' vígasztalást viszem tehát magammal hogy szánod gyötrelmeimet, 's sajnálva nézed hogy szerencsétlenné tevél. Ah, felele Anikó, nem lelek miatta vígasztalást, 's örömest elveszteném mind azt a' jót a' mit tőled vettünk, csak ne láttalak volna! — Én pedig, édes Anikó, én minden vagyonomat oda adnám, csak tőled ne kellene megválnom! — Ah, hiszen az csak Nagyságodon állott hogy egymástól el ne váljunk; az atyám engem meg nem tagadott volna Nagyságodtól; az atyám szereti, tiszteli Nagyságodat. — Az a-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tyák, édes Anikó, keményszívüek, csudálatosak; házasságot kívánnak, pedig én nem vehetlek-el; ne is szólljunk róla tovább. Meg kell válnunk, örök búcsút kell vennünk egymástól! mi, a' kik, ha akartad volna, soha nem szűntünk volna meg egymásért pihegni, viszont szeretni egymást, 's eggyütt élni azzal a' mit nekem a' szerencse, neked a' szerelem adott. Oh Anikó, te meg sem álmodod melly gyönyörűségek vártanak! Ha képzelhetnéd, ha tudnád, mit toltál-el magadtól! — Érzem ha nem képzelhetem is. Miolta én a' Nagyságos Urat láttam, azolta minden semmi nekem valami nem a' Nagyságos Úr. Elmém elejénte mind csak azt a' sok szép dólgot forgatta: de osztán az mind, mind eltünt; nem is jutott többé eszembe; csak Nagyságod jutott mindég. Oh, ha az atyám akarta volna! — De mi szükség neki akarni? Te az ő tetszését várod e hogy engemet szeress? Nem magunkban van e boldogságunk? Én szeretlek, 's megállom szavamat; bízzd

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

magad' e' szent fogadásra. Ah Anikó, ha eggyszer a' szív oda adja magát, meg van a' minek meg kell lenni; az a' kéz osztán önnként követi a' szívet. Add nekem tehát jobbodat is szíved mellé, hadd hintsem-el ezer csókkal, hadd feresszem hév könyűimmel. Imhol van! felele a' szegény ártatlan sírva. Enyém ez! enyém! ez a' drága kéz! kiálta Bánházy. A' szerelemtől bírom ezt! A' ki el akarja tőlem venni, végye-el éltemet. Oh Anikó, lábaidnál lészek oda ha el kell esnem tőled! Az ártatlan eggyűgyü Anikó úgy hitte hogy Bánházy valóban meghal ha tőle elszakasztatik. Ah én szerencsétlen! monda; úgy én volnék oka halálának. — Igen is, könyörűletlen! te lészesz oka, te akarod hogy meghaljak. — Oh, nem akarom! nem akarom! én a' Nagyságos Úrért örömest magam is meghalnék. — Bizonyítsd-meg tehát, monda a' Gróf, ölébe szorítván a' leányt, 's kövess, ha szeretsz. — Oh nem! nem lehet atyámnak engedelme nélkül. — Eressz hát,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

's engedj kétségbe esnem. E' szókra a' reszkető halavány Anikó, eltelve fájdalommal és félelemmel, sem elereszteni, sem tartóztatni nem merte Bánházynak kezét. Könyűktől elfutott szemei irtózva tekintettek a' Gróf' felgyúladt szemeibe. Tekintsen hát, azt mondja neki a' szegény gyermek, tekintsen szánakozva 's harag nélkül reám! Kedvet reméltem találni Nagyságod előtt hálámnak ezen bizonyságával, de többé meg sem merem kínálni vele. Mi az? kérdé Bánházy; gyümölcs? Ah kegyetlen, te ingerelsz! Mérget adj! 's ellökvén a' kosárkát, haragosan elméne.

Anikó e' hevességet megvetés gyanánt vette, 's már igen is elgyengült szíve ellent nem állhata ez utolsó ostromnak. Alig volt ereje hogy nehány lépésnyire távozzék, 's ájultában eggy fa alatt öszverogyott. Bánházy, ki a' lyányt szemmel tartotta, oda fut, elázva leli könyűjiben, elfúlva zokogásaitól, halványan, 's csaknem élet nélkül. Elirtózik, 's elejénte nincs más gondja.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hanem hogy visszahozhassa életre. De mihelytt éledni látá, hasznára fordítja elgyengűlését, 's minekelőtte a' lyány egészen magához tért, már távol van a' falutól, a' Gróf' kocsiján, rablójának karjai köztt. Hol vagyok? kérdé Anikó megnyitván szemeit. Ah kedves Gróf, Nagyságod ez? a' falu felé megyünk, úgy e? Fele lelkemnek! felele Bánházy, ölébe szorítván a' leányt, láttam a' pillantatot mellyben az elválás mind kettőnket megfoszta vala életétől. Ne vessünk próbára két olly szívet melly ezt ki nem állhatná.

Néked adom magamat, édes Anikó; monda ismét; íme ajakidon eskem a' legszentebb esket hogy egyedül értted fogok élni. Magam is egyedül azt óhajtom, felele ez, hogy teértted élhessek. De az atyám, az atyám! én nem hagyhatom-el az atyámat; én az atyámé vagyok, 's nem mehetek híre nélkül. — Az atyádat, szeretett Anikó, én elárasztom jótéteimmel. Ő részt fog venni leánya' szerencséjéből. Mind ketten gyer-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mekei leszünk. Bízzd magadat égő szeretetemre hogy én megengesztelem, megvígasztalom. Jer, hadd szedjem-fel könyűidet, engedd az enyémeket kebledbe hullani; ezek az öröm' és a' legédesbb gyönyör' cseppjei! A' veszedelmes Bánházy a' csábításnak minden édességeit közzé elegyítette e' szóknak, 's Anikó nem volt érzéketlen. De az a' kép hogy atyja mint futkos, mint keresi mindenütt, mint kiáltozza nevén, mint szóllít-meg mindent valakit előltalál, mint lesz oda ha majd estve nem látja haza térni, ez a' kép elfagylalá minden érzéseit. Bánházy kénytelen volt megcsalni fájdalmát.

Bánházy sebesen hajtatá lovait, szekerének karpitjai le voltak eresztve, a' cselédek hívek voltak urokhoz, 's ekként Anikó nem hagyta semmi nyomát elmenetelének. Látta Bánházy hogy neki mély titokban kell tartania tolvajságát; eggyikét tehát a' vele volt két cselédnek olly paranccsal hagyá hátra hogy kerüljön a' Győri útra, 's küldje onnan

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

a' Czenki Plebánushoz e' levelet: „Nyugtassa-meg Atyaságod az Anikó' atyját, 's mondja-meg neki hogy gyermekének semmi baja, és hogy az az Asszonyság ki őtet magával viszi, úgy fogja nézni mint tulajdon gyermekét. Nem sokára tudtára lesz hol vagyon.“

A' levél ha meg nem vígasztalta is a' megszomorodott atyát, de elégséges volt arra hogy Anikót elcsendesítse, 's megnémítsa azon vádakat mellyekkel magát elszökése miatt terhelé. A' szerelem rést kapott szívéhez, 's útat nyitott benne a' vigadásnak. Ekkor eloszlottak a' bánat' fellegei, a' vádak megszüntenek, 's a' hirtelen, de mély feledése mind annak a' mi nem volt az ő kedvese, élni hagyá azon vétkes boldogság' érzésével hogy ő Bánházyé.

Azon bódúlás mellybe Anikó Bécsbe érvén sülyede, egészen eltévesztette lelkét. A' Gróf' háza valóságos tündérvár vala; úgy nézett-ki benne minden mint varázslat. Öltöző-asztalkája a' bujálkodásnak minden szereivel, a' se-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lyemmel, márvánnyal és arannyal elborított szobák az a' kényes alvó-hely, az a' rendes kis ferdő-ház, a' nagy vacsorák 's esti gyülekezetek, mind elállatak érzékeit. Felébredtekor azt hitte hogy csak álom csalja, 's ha az ágyból kikölt, Komornák fogták körül, kiknek az vala minden igyekezetek hogy kedvét lelhessék. Ő, ki teljes életében mindég mástól függe, most alig érezteté, hogy kíván valamit 's azonnal látta hogy most tőle függnek minden mások. Te itt Királyné vagy, monda néki szeretője, 's én vagyok első rabszolgád!

Képzelje a' ki képzelheti, eggy falusi leány' álmélkodását 's örömét, a' ki szép hajait mellyeket eddig maga szokott vala gond nélkül öszvefonni, most a' Mesterség által fürtökbe fodorítatni, 's virággal, csipkével, 's gyémánttal elhintetni látja; a' ki választani is alig tud azon külömbféle szövésü, színü 's szabásu öltözetek köztt mellyek tetszésére naponként nagy halmokban készül-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nek, 's a' maga' szépségét ragyogva előszállani, 's a' nagy faltűkrökben többszörödni szemléli. A' természet tékozló kezekkel adta neki a' maga adományait, de ezen adományok közzül némellyikének míveltetni kellett; 's a' Mesterségek most vetekedve igyekeztek kifejteni ezen természeti adományokat, 's e' ritka szépségnek új díszt adni. Bánházy birtokában volt diadalának, imádta kedvesét, 's szerelmében 's örömében el vala részegűlve.

Azonban a' szegény jó Balázs a' legszerencsétlenebb atya vala. Reszketvén mind leánya' becsűletéért, mind a' magáéért, kereste a' gyermeket egész nap', de nem szóllott senkinek. A' Plebánus elhozta neki a' levelkét. Balázs nem hitt a' levélnek; de nem akarván felfedni a' Pap előtt rettegését, Az én lyányom, ugymond, jó gyermek, de még fiatal, keveset látott 's könnyen hiszen. Valamelly Asszonyság módosnak lelte 's szolgálatjába fogta venni. Kétség' kivül elhitette a' gyermeket

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hogy jobb lesz ha hírem nélkül mégyenel. Ne csináljunk lármát gyermeki elmétlenségéből, 's hagyjuk olly hitelben a' világot hogy híremmel ment-el. Titkomat senki nem tudja; kedvezzen a' Tiszt. Úr mind leányának, mind az atyjának. A' Pap derék ember volt, 's megígérte hogy hallgatni fog, 's szavát állotta. De Balázs, elmarczonglva gyötrelmeitől, sirásban töltötte éjjeleit, nappalait. Hová lett? kiálta. Valamelly Asszonyság vitte-el. Lehet e valaki olly eszetlen hogy eggy szegény atyát eggyetlen gyermekétől fosszon-meg? Ah nem! valamelly semmire-való csábította-el. De ha reá akadok, a' rossz emberre! vérével mosom-le gyalázatomat. Maga méne-el Kapuvárra honnan a' levél érkezett. Az oda való Pap' segédével feltalálta azt a' kire a' levél' meghozása bízva volt. Az nem látott sem kocsit, sem leányszemélyt. A' levél a' Győri útról vala küldve, datálva pedig Kőszegről vala. De ha Balázs arra emlékezett volna is, hogy Anikó akkornap'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

veszett-el mikor Bánházy elhagyta Czenket, soha nem fogott volna azon gyanúra vetemedhetni hogy az ő gyermekét olly nemesszívü ifju lopta-el. Nem vallván-meg senkinek mi bántja, nem csuda hogy nem is vett semmi világot. Magába fojtotta gyötrelmeit, 's várta az órát melly néki valamelly hírt hozzon. Én Istenem! így fohászkodék, te őtet haragodban adád nekem; én pedig, én esztelen, még elhittem magamat mikor olly szépen láttam nevekedni 's virítani. Ime a' mivel kérkedtem, most gyalázatommá lett. Miért nem hala-meg mihelytt született!

Anikó el akará hitetni magával hogy az atyja eddig meg vagyon nyugtatva; 's az a' mardosó gondolat, hogy tiszteletlenül hagyta-el, immár csak gyengén érdeklette szívét. A' szerelem, hívság, a' múlatságokon-kapás, melly olly heves mikor még új, a' leczkék mellyeket nagy szorgalommal vett, 's a' mindég változó örömek' árjai lelkét egészen elfoglalták. Bánházy, ki őtet az imá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

dásig szerette, 's rettegett hogy meg talál fosztatni birtokától, minél ritkábban hagyta megjelenni köz helyen; 's hasznára fordította azon módokat mellyeket a' titkolódás' szüksége talált-fel, hogy a' sokaság köztt látatlan maradjon. Elég vala az Anikónak hogy ezt Bánházy úgy akarta. Szerencsésnek vélvén magát hogy annak tetszhetik a' kit szeret, nem érzette azt a' nyugtalan vágyást, azt a' nagy szükséget hogy láttassék, csudáltassék, melly olly sok szép Asszonyainkat vonja theátereinkbe 's kertjeinkbe. Bánházy sok és szeretetre-méltó vendégeket gyüjtött vacsorájihoz, de Anikó csak Bánházyt látta, csak Bánházyval foglalatoskodott, 's a' nélkül hogy valakit megbántson vele, éreztette mindennel hogy az ő szívében Bánházyé az elsőség. A' szerelem megkülömböztetését alkuba hozni az illendőséggel a' legszebb lelkek' tulajdona. A' kaczérság örökké tanulja e' mesterséget és még sem tanulja-meg; a' szerelem nem tanúlja 's még is tudja.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Hat holnap múla-el immár a' szerelemnek e' boldog eggyességében, 's a' két egymással eltölt szív nem ismert semmi unatkozást, nem semmi tartalékot azon kivül hogy a' másikának nem talál annyira tetszeni mint a' hogy' maga szeret; nem ismert egyéb óhajtást mint hogy egyetemben bírja valami szerelmet gerjeszthet 's lángban tarthat.

Ezen hosszú idő alatt a' szerencsétlen Balázs két ízben vett tudósítást leánya felől, 's holmi ajándékokat azon Asszonyság' nevében a' ki Anikót elvitte. Mind a' két levél a' Plebánushoz volt útasítva, mint az első. Bánházy elkövetett mindent hogy az Öreg nyomába ne akadjon a' leánynak, 's leveleit nem a' Bécsi, hanem eggy meghitt cselédje által a' Sopronyi postán adatta-fel. E' szerént Balázs nem tudhatta honnan jöttek, 's az ajándékot hová kell visszaküldeni. Osztán el nem fogadások által kitaláltatta volna a' mit nem akart kitaláltatni, 's gyanút támasztott volna a' Plebánusban is leánya eránt. Ki tudja?

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ja? ugymond ez a' hű atya; meglehet hogy lyányom nem vétkes. A' szín ugyan ellene vagyon; de az mind csak szín. 'S ha való volna is gyanúm, nekem nyögnöm illik, de nem mocsokba hozni gyermekemet.

Az ég vígasztalással tartozott eggy illy jó atya' szívének, 's minden bizonnyal ő rendelte-el a' történetet mellynek beszéléséhez itt fogok.

A' borkereskedés mellyet Balázs űzött, eggy útat tétete vele Bécsbe. Mingyárt a' hogy' a' városba beért, megterhelt szekere a' Húspiacz' és Veres-torony' szögében öszveszorúl a' több szekerek köztt, 's eggy hintó' kerekében elakad. Eggy asszonysikoltás figyelemre vonja. Oda pillant--- Nem mer hinni szemeinek. Anikó eggy czifra-lovu üveges hintóban űl, a' legpompásbb öltözetben, 's elhintve gyönggyel, gyémánttal. Meg sem ismerte volna őtet ha megháborodásával maga nem árulta volna el magát. De az a' félre-rándúlás melly által előle elrejtezni igyekezett, 's még in-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kább sikoltása mellyet száján kiszalasztott, nem hagytak helyt a' kétségnek hogy az ő. Azalatt míg az öszveakadt szekerek egymásból kiszabadíttattak, Balázs a' fal mellé vonakodik, fellép a' hágóra, 's kérdi parancsi hanggal: Hol lakol itt? Anikó megnevezi az úczát 's házat. — Szerencsétlen! naplemente után honn légy és egyedül. Ezt mondván leszáll, 's dolgához lát.

Az a' réműlés mellybe Anikó ezen váratlan eset által süllyede, még nem mult vala el midőn szállására ért.

Bánházy kiment vala Bádenbe. Anikó tehát épen akkor maradt magára midőn leginkább volt szüksége tanácsra és segédre. Mostan atyja előtt kellett megjelennie kire bánatot 's mocskot vonszott, kit hitetlenül elhagyott. Mostan tetszett előtte legútálatosbbnak vétke. Ismerte fekvésének gyalázatos voltát. A' szerelem' részegsége, a' múlatságok' kecsei távolságban tarták tőle annak képét: de most lehullván a' szemfedél, ollyannak látta magát a' millyen

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

a' világnak és atyjának szemeiben vala. Elrettenve a' tartandó vallatás' és ítélet' képe által, Én boldogtalan! így kiálta 's könyűkre olvadt, hova fussak? hova rejtezzem? Az atyám, maga a' becsület, a' jóság, itt lel; vétekbe merülve, mocsokba sülyedve lel itt; 's annál lel a' ki semmi névvel nem enyém. Oh atyám! oh rettegett biró! miként jelenjek-meg előtted! Nehány ízben az a' gondolat jutott elméjébe hogy meg kellene szökni, hogy el kellene tünni előle: de a' vétek még meg nem siketítette szívében a' természet' szent sugallásait. Kétségbe ejtsem e? ugymond; 's minekutána pironságait érdemlettem, magamra vonjam e átkát is? Nem! noha nem vagyok méltó hogy leányának neveztessem, tisztelem e' szent nevezetet. Ha megölni jő is, be kell várnom, 's zúgolódás 's panasz nélkül omlok lábaihoz. De nem, az atya mindég atya; meg fogják hatni siralmaim. Ifju esztendeim, gyarlóságom, a' Gróf' szerelme, az ő jótétei

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mentségemre vannak; 's ha Bánházy szóll majd vele, nem leszek olly igen vétkes.

Nem fogta volna kiállhatni hogy cselédjeinek jelenlétekben szenvedje ez aláztatást. Szerencséjére még reggel azt mondotta volt ezeknek hogy eggy barátnéjánál akar vacsorálni. A' Komornák tehát hasznokra fordíták az üres estvét 's kimentek. A' két Inast ki a' háznál maradt, könnyü volt eltávoztatni; 's midőn atyja megjelent, Anikó volt a' ki neki megnyitá az ajtót.

Magad vagy? kérdé ez. — Magam. — Balázs nagy megindúlással bemegy, hosszasan 's hallgatva leányára néz, 'S mit csinálsz itt? kérdi. Anikó leborult lábaihoz, 's könyűkre olvadt. Látom, ugymond az Öreg, körültekintvén a' szobában, hogy a' vétek kényére van Bécsben. Tudhatom e ki gazdagítottmeg illy hirtelen', 's kitől jőnek e készületek, gazdag ruháid és az a' szekér mellyben láttalak? Anikó csak sírással, zokogással felelt. Felelj, ugymond Ba-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lázs, azután sírhatsz a' mennyi kell; elég időd marad reá.

Annak hallására a' mit Anikó minden titkolás és szépítés nélkül előbeszéllett, Balázs az álmélkodásból a' legnagyobb haragra ment-által. 'S Bánházy bánhatott így! az a' derék fiatal-ember! kiálta. Lám, ugymond, illyenek a' Nagyok' szép tettei! A' gyalázatos! Azt gondolta, úgy e, hogy azon nyomoru pénzért én neki eladom gyermekemet? Ők azt tartják, azok a' dölyfös Nagyok, hogy a' szegény ember' becsülete annyi mint a' semmi, és hogy azt az ő szorultságok árúba bocsátja. Képzelem, azzal szépítgeté rútságát hogy velem jóltett, téged azzal bíztata, azzal hitegete. Romlott ember! melly nem ismeri az atyai szívet! Nem, miolta elvesztettelek, nem volt eggy órám iszonyatos kínok nélkül, nëm eggy fertályig tartó csendes altom. Nappal a' föld mellyet míveltem, áza könyűimtől; éjjel pedig, míg te magad' elvesztve gyalázatos örömeket kóstoltál, szegény atyád,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

elnyulva a' szalmán, hajait tépte, 's zokogva kiáltozta nevedet. Hah! az én sok jajgatásim közzül tehát nem hatott e el csak eggy is szívedig? Elalélt atyád' képe soha nem jelent e meg gondolataidban? soha nem riasztott e fel örömeid közzül?

Ah, bizonyságom az ég, felele Anikó! ha gondolhattam volna hogy neked ennyi gyötrelmet okozék, itt hagytam volna mindent, 's repültem volna karjaidba! Tisztellek, szeretlek, atyám; inkább tisztellék 's szeretlek hogysem valaha. Ah, melly jó atyát bántottam-meg! Még ez órában is, midőn megengesztelhetetlen atyát vártam benned, szádból nem hallok egyebet szelíd kímélő pironságoknál! Ah atyám! leborulván azeléhb lábaidhoz csak szégyen és rettegés fogott vala el: de most már szeretet által látsz meghatva; a' megbánás' könyűjihez a' legtisztábh gyermeki szeretet' könyűji ömledeznek szemeimből! — Éledek! felleltem leányomat! monda Balázs, felemelvén gyermekét.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

— A' te leányod, atyám! felele Anikó, nem érdemes többé e' nevezetre. — Nem, ne csüggedj-el. A' becsület drága vagyon; az ártatlanság még drágább nálánál; és ha rajtam állott volna a' választás, készebb voltam volna látni hogy meghalj. De mikor a' becsület és ártatlanság el vagyon veszve, még van eggy megbecsülhetetlen kincs, a' jó-viselet; az nem vész-el soha egészen, azt soha sem vesztjük-el úgy hogy vissza ne szerezhessük. Azt csak akarni kell, 's azonnal feléled a' lélekben; 's mikor azt hisszük hogy el van fojtva, eggy megbánó fohászkodás felélesztí. Vígasztald ezzel magadat, leányom, 's ha bánásod szíves, az ég és az atyád meg vannak engesztelve. Egyébaránt a' faluban senki nem tudja hova lettél; szégyen nélkül térhetsz-vissza. — Hova, atyám? — Hova? Haza! — E' szó mennykőütés volt Anikónak. Menj, monda Balázs; hányd-le magadról a' véteknek ez ékeit. Vászon foszlány 's eggy fejér szoknya illet tégedet. Hagyd e' mérges adomá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nyokat a' boldogtalannak ki elcsábított, 's jer késedelem nélkül velem!

Az Anikó' félénk és érzékeny szívével kellene e' pillantatban bírni, 's úgy szeretni mint ő atyját 's kedvesét, ha ki képzelni akarná a' tusakodást melly mostan a' szerelem és természet köztt támada az ő szívében. Elholt, elnémult. Menjünk, ugymond az atyja; drágák a' pillantatok. Engedj-meg, atyám, kiálta Anikó, újra leborúlván lábaihoz, engedj-meg! ne vedd balúl ha késedelmeskedem teljesíteni hagyásodat. Beláttál szívem' mélyébe. Bánházyt nem hívják ugyan férjemnek; de ő mind azon jussal a' mit a' szerelem adhat, bírja szívemet. Itt hagyom őtet, elszakasztom tőle magamat, mégyek veled, ha meghasad is szívem belé. De akkor hagyniel mikor nincs házánál, azt a' gyanút támasztani benne hogy eránta hitetlen vagyok.... — Mit mondasz, boldogtalan? 's mi gondod neked arra hogy eggy gaz csábító rólad mit tart? 's mi jusa van eggy szerelemnek melly téged

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

elvesztett, mocsokba kevert? Szereted őtet? Szereted hát gyalázatodat is! Gaz ajándékait tehát elébe teszed eldúlt ártatlanságodnak? elébe az atyádnak az ő legkegyetlenebb ellenségét? Nem mered őtet elhagyni távollétében 's neki engedelme nélkül! Ah, mikor atyádat kelle elhagynod, mikor őtet megkeserítéd, megrontád, akkor nem valál illy félénk! 'S mit várasz rablódtól? Azt e hogy ellenem védjen? hogy az atyai hatalom alól kiragadjon? Jó; hadd jőjön, hadd verjen-el innen; én egyedül vagyok, fegyver nélkül; az esztendők erőtlenné tettenek; de ajtód' küszöbén látnak elnyulni 's bosszúra kiáltani Istent és embereket. Az a' semmire-kellő kénytelen lesz megtaposni testemet hogy hozzád juthasson, 's az itt elmenők majd ezt mondják: Ez az az atya a' kit lyánya megtagad és a' kit szeretője tapos!

Ah atyám! kiálta Anikó, elirtózva e' festéstől, melly igen nem ismered te a' kit illy kegyetlenül bántasz! Nincs

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

jobb-szívü, nincs érzékenyebb halandó nálánál. Ő téged tisztelni, szeretni fog. — 'S te annak mersz szóllani tiszteletéről a' ki engem gyalázattal illet? Azt reméllyed hogy engem is elszédít színlelt jóságával? Nem akarom őtet látni. Ha te felelsz róla, én magamról nem felelek. — Jó, ne lássd tehát; de engedd-meg hogy én lássam avagy csak eggy pillantatig! — Mit? én hagyjalak övele? Nem, azt meg nem nyeri ha életem' teszem is koczkára! Míg tudtomon kivül valál övé, az az ő vétke volt és a' tiéd; én arról nem számolok. De az ég visszaad hatalmam alá, 's most már én számolok rólad. Menjünk, lyányom, setét az éj; ez a' legjobb idő az eltávozásra. Szánd-el magad', mondj-le atyádról vagy fogadj szót. — Atyám, meghasad szívem! — Engedelmeskedjél vagy rettegj átkomtól. E' rettenetes szókra Anikó nem mert felelni. Vetkezik, 's titkos könyűket öntvén, azt az öltözetet veszi-fel mellyet atyja hagyott. Atyám, ugymond, midőn már épen

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

indúlni akarának, szabad e nekem engedségem' jutalmául eggy kegyelmet kérnem? Tudom, nem kívánod annak halálát a' kit néked feláldozok. Csak két szót engedj néki írnom; csak azt hagyd tudtára adnom hogy néked engedtem, hogy véled megyek! — Úgy? talán hogy ismét ellopjon? talán hogy értted jöjön? Nem, semmi nyomodat nem akarom hogy lelje. Hadd haljon-meg szégyeltében; azt leli-meg a' mit keresett. De szerelmében? attól ne tarts; a' lator meg nem hal. Ekkor kézen fogván leányát, egész csenddel oda hagyta a' házat; 's más nap' reggel útnak indúltak haza felé.

Éjfél után érkezik a' Gróf. Repültvissza Bécsbe, 's úgy hitte hogy a' szerelemnek minden örömei várják. Bódúlásban leli az egész házat.

A' Komornák félve jelentik hogy senki sem tudja, Asszonyok hová lett; hogy hasztalan' keresik mindenütt; hogy kigondolt színek alatt küldötte-el őket, hogy nem vacsorált barátnéjánál, 's

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hogy elmenvén mindent itt hagyott, gyémántjain kezdve azon öltözetig melly akkor nap' volt rajta.

Várjuk csendesen, mouda Bánházy hosszas hallgatás után. Légyetek fenn; e' dologban valami megfoghatatlan vagyon.

A' szerelem, melly mindég a' kedves oldalt forgatja, olly gondolatokat hordott-elő a' Bánházy' kínjainak enyhítésekre, mellyek Anikót menthették: de azok eggyről eggyig nem látszván hihetőknek, a' szegény Gróf a' leggyötrőbb gyanúnak adta magát. Valamelly nem akart történet késlelheti ugyan: de a' Komornák' jelen nem létében levetkezni, setét estve kimenni, a' házat lármába ejteni, mind ez, ugymond, titkon forralt szökést mutat. Az ég illette e meg? cselekedete' megbánása indította e arra hogy elhagyjon? Ah, legalább hát lehetne ezt hinnem! De ha a' becsület' útján indult-el, irgalomból írhatott volna eggy két sort, elbúcsúzhatott volna eggy két szóval. Levele nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

árulta volna-el, 's nem hozta volna olly gyanúba melly nékem gyötrelmes, néki gyalázatos. Anikó — oh megkábúlok belé! — Anikó, maga a' hűség, az ártatlanság, az egyenesség! ő volna e hitetlen? ő e árúló? ő e, a' ki még ma reggel is --- Nem, azt lehetetlen hinnem! Azonban még is, igen is való! Minden pillantat, minden eszmélet új bizonyság vala reá: de a' remény és a' bízakodás nem tudott elenyészni szívéből. Úgy tusakodott a' bizonyodással mint a' haldokló szokott a' halállal. Ha most jönne-meg, ugymond, ha ártatlanul 's híven jönne-vissza, ah, elég volna e valamim van, elég e életem, szerelmem, jóvá tenni hogy gyanúm őtet megbántotta? Melly gyönyörűséggel vallanám magamat vétkesnek! melly öröm, melly könyhullatások által mosnám-le bűnömet hogy őtet vádolni merészlettem! Jaj, nem hízelkedem magamnak azzal hogy igazságtalan vagyok; nem vagyok olly szerencsés!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Nincs Bécsben senki, hogy önnön tapasztalásából ne tudná, mit tesz mikor bennünket a' nyugtalan várás elkínoz, a' jövő 's menő hintók' zörgését hallani, mellyet mindég annak érkezéséül veszünk, a' kit szívünk látni óhajt, és a' mellynek mindenike a' közelítésével nyujtott reményt viszi is haladásával. A' szerencsétlen Bánházy három óráig szenvedte ez öldöklő kínt. Ez ő! ezt kiáltotta minden zörgésre; de végre a' sok ízben megcsalt remény dühös elcsüggedéssé vált. Oda vagyok! elhagyott! nem lehet többé kétlenem, ugymond. Ez régen készült munka! Hitetlen édeskedései csak arra valók voltak, hogy eltitkolhassa gonosz árulását. Fortélyosan épen azon napot választották mikor távol valék. Mindent hátra hagyott hogy lássam hogy adományaimra többé nincs szüksége. Most más árasztja-el kedveskedésivel. Szégyellett elvinni legkisebbet is. Szerelmemnek legkisebb záloga is szüntelenül pirította volna hitetlen 's hálátlan voltáért. El akar feledkezni ró-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lam hogy annál szabadabban vethesse magát annak karjai közzé kit előmbe tesz. Ah, a' hiteszegett! 'S remél e ollyat találni a' ki őtet úgy szerethesse mint én? Felette szerettem őtet, felette elmerültem volt bálványozásában. Szüntelen' megelőzött kívánságai elaludtanak. Illyenek az asszonyok! Mindenre reá únnak; reá még arra is hogy szerencsések. Ah, lehetsz e te most boldog, hitetlen! lehetsz e az ha rólam gondolkodol? Gondolkodol? Mit mondok? mit gondol ő nékem akár szerelmemmel akár fájdalmommal? Ah, azalatt míg alig tartóztathatom-meg magamat hogy fenn szóval ne zokogjak 's ágyát könyűimmel feresztem, más talán.... Ez a' gondolat irtóztató; nem tudom kiállani. Ki fogom nyomozni irígyemet, és ha a' tűz melly belrészemet égeti, holnap reggelig meg nem emészt, nem halok-meg bosszu nélkül. Ezt azok közzül cselekedte valaki a' kiket gondolatlanságomban elhoztam hozzá. Talán az a' Szelényi! Mint szeretett

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

volt belé mikor Czenken múlattunkban meglátta! Anikó akkor még való volt, akkor még nem vala hamis! Millyetén változás ez most! Hogy megtudta hogy itt a' lyány, kért, unszolt, hoznám hozzá; 's én balgatag, meg sem álmodhatván hogy Anikó megváltozhasson, engedtem kérésének. Megcsalhatom magam': de végre is csak Szelényire esik minden gyanúm. Hadd látom mingyárt mi dolog. Jer velem! ugymond eggyik cselédjének, 's még alig virradt midőn zörgetett a' Szelényi' kapuján. Nincs itthon! felele a' Kapus. Nincs itthon? — Nincs, Uram! kiment falura. — Mikor ment? — Tegnap estve. — Hány órakor? — Épen alkonyodáskor. — 'S hová ment falura? — Azt senki sem tudja a' háznál; egyedül Komornyikját vitte magával. — Micsoda szekérben? — Eggy üvegesben. — Sokáig lesz oda? — Két hétig; reám parancsolt hogy leveleit tartóztassam-fel. — Ha megérkezend, mondjuk-meg a' Bárónak hogy én kerestem, 's hogy szóllani akarok vele.

Meg

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Meg vagyok, úgymond, világosodva. Minden öszveeggyez. Csak azt kell kitanulnom hogy hova bujt-el vele. De kitépem karjaiból, 's vérével mosom-le hitetlenségét 's gyalázatomat!

Hasztalan volt igyekezete. A' Szelényi' eltávozása felfedhetetlen titok volt. Bánházy tehát tizenöt nap szenvedett hóhéri kínokat; 's az a' hitel hogy nem más mint Szelényi a' tolvaja, minden egyéb gondolatot eltolt fejéből.

Kínjai közt minden reggel látatta Szelényit ha megérkezett e? Végre hozzák a' hírt hogy itt van. Repűl hozzá lángolván haragjában, 's az a' nyájasság a' mellyel Szelényitől fogadtatik, még ingerli bosszús kedvét. Édes Grófom, monda Szelényi, te, a' mint hallom, sokat járattál megtudni ha megérkeztem e? Miben lehetek parancsolatodra? — Hogy vedd-el életemet mellyet útálok, vagy szabadíts-meg szerelmem' tolvajától. Elloptad a' lyányomat; nincs egyéb hátra hanem hogy szívemet szaggassd-ki. — Barátom, monda Bánházy-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nak a' Báró, nekem most szint úgy volna kedvem nyakamat szegni mint magadnak, mert egészen elfojtott a' méreg; de ha fegyvert kell is húznom, azt bizonyosan nem teellened húzok. Értsük-meg hát egymást. Anikót ellopta valaki, úgy mondod; azt felette sajnálom. Anikó gyönyörü gyermek volt: de én ugyan el nem loptam; hidd-el. Nem, mintha e' czikkelyben valami nagy delicatesszt affectálnék; én a' szerelem' dolgában, tudod, sokat elnézek barátimnak, valamint viszont magamnak is engedek holmi apró csintalankodást. És ámbár téged szívesen szeretlek, korántsem voltam volna kegyetlen Anikó eránt ha téged inkább énvelem akart volna megcsalni mint más valakivel. De a' mi az elragadást illeti, már én az affélén túl vagyok; az ollyan trazsík dolgok nekem nem dolgaim; 's ha egyéb okod nincs hogy megölj, javaslom hagyj élni, 's jer, kávézzunk együtt. A' Szelényi' beszéde a' színtelenség' tónján hangzott: de Bánházynak

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

még sem oszlott-el gyanúja. Haszontalan! ugymond; Te épen akkor estve, épen azon órában tüntél-el, 's két hétig bujkáltál; 's említem hogy őtet te is szépnek lelted, 's már akkor is vágytál reá mikor ide hoztam. Néked kelle cselekedned!

Ugyan szerencsés vagy, monda Szelényi, hogy e' fatális húmorral is mellyben látsz, méltónak tartalak hogy magamat hosszasan magyarázzam előtted. Anikó akkor estve ment-el a' mikor én; erre nincs mit mondanom egyebet hanem hogy ez azon gyűlőletes történetek' számába való a' mik az öszvebomlást csinálják a' Románokban. Az is való hogy Anikót olly szépnek leltem mint eggy angyalt, és hogy óhajtottam volna néki tetszeni; de ha mindennek nyakát szeged a' ki velem e' részben vétkes, úgy kesergem Bécsnek felét. Itt tehát az a' nagy dolog hogy útam' 's távollétem' titkait fedezzem-fel előtted. Ám légyen; halljad tehát:

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Bűneimnek büntetéséül bele szerettem ebbe a' Schminkengingennébe, vagy igazán szóllván, pénzébe, connexiójiba 's az Udvarnál való tekinteteibe szerettem belé; mert ez az asszony tetszhetik mindene miatt, csak az eggy maga miatt nem. Te tudod hogy ha sem nem fiatal sem nem szép is, ellenben igen érzékeny 's könnyen kap lángot. Elértem a' mit óhajtottam; megtetszettem neki, 's nem láttam lehetetlenségét hogy nála, a' mint nevezik, szerencsés legyek házasság nélkül. De nékem házasság kelle; 's hogy elkerülhessem az alkalmat mellyekben megkaphasson, azon félénk tisztelettel bántam vele melly elválhatatlan a' szép szerelemtől. Bátortalan voltom elakasztotta az asszonyt; azt mondá hogy soha nem látott illy tapasztalatlan illy új embert. Eggy kis leány sem viselheti magát szemérmesbben mint a' hogy' körültte én forogtam. Az őtet nagyon bántotta. Nem képzelheted mennyi fortélyt követék-el három holnap alatt hogy magam

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

után járassak, és még sem adtam-meg magamat. Soha sem tett ennyit csélcsap hogy hasztalan kívánságokat gerjesszen. Bánásom remekje volt a' szemességnek 's ravaszságnak. 'S az az átkozott Schminkengingen még is kikapa rajtam! Én levék az ő bohója, nem ő az enyém; megjátszodta hiszelékeny ártatlanságomat. Soha nem láttál kedvezőbb elrendelést. Birtoka kifogás nélkül enyém volt. Csak eggy akadály vala hátra. Azt mondta hogy igen is fiatal vagyok, 's hogy nem ismer eléggé. Hogy kitanulhassuk egymást, úgy kívánta, menjünk-ki eggyik jószágába, 's múlassunk ott eggy ideig. Falun, ugymond, magányosan 's szabadon, inkább kiismeri az ember két hét alatt egymást mint Bécsben két esztendeig. Kelepczébe hagyám magamat csalni, 's olly álnokúl bánt a' ravasz, hogy feledém mit végeztem vala. Be gyarló az ember, 's be keveset bízhatik magához! Belé ereszkedvén a' férj' rolljába, kénytelen valék azt folytában játszani, 's ol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lyan jó hitelbe igyekeztem tenni nála magamat a' mint tőlem kitelhetett. De ő csak hamar elhitette magával hogy szerelmem gyengűl. Hijában mondtam neki hogy az nincs úgy; azt felelte hogy ő nem hagyja magát üres beszéddel kielégítetni, látja ő hogy megváltoztam. Végre ma reggel, a' mint felébredtem, ím ez úti-czédulát kapám tőle; ez az ő írása; világosan kimutatja az útat: „Az a' rövid próba mellyre a' Báró Úr' indúlatait tettem, nékem elégséges. Én olly férjet óhajtok kinek szorgalmai soha meg nem tágulnak; a' ki mindég eggyeránt szeressen." — Meg vagy e' nyugtatva? Imhol egész historiám. Látod, hogy koránt sem az a' mit vártál. De minekutána gyanúd eloszlott, jer, tanácskozzunk barátságosan, mit kellessék csinálnod; szóllj, ki felől gyanakodol? — Megtompultam; nem tudok semmit gondolni: engedj-meg szerelmemnek, kínjaimnak, őrűlésemnek hogy megbántottalak. — Bohóságok! felele Szelényi; az természetes volt. Ha én kaptam vol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

na el szeretődet, elégtéttel tartoztam volna; most hogy azt nem cselekedtem, barátok maradhatunk 's azok vagyunk. Akarsz kávézni? — Veszni akarok! — Az eggy kevéskét sok volna hamarjában; azt az ember fontosbb esetekre hagyja. A' te Anikód derék gyerek, noha kisség csintalanka. Légy rajta hogy visszakaphassd. De ha vissza nem kaphatod, tanácslom, végy mást; még pedig minél lehet hamarabb'!

Azalatt míg a' szerencsétlen Bánházy két kézzel szórta a' pénzt hogy világosodást kaphasson, Anikó az atyjánál volt, 's siratta botlását, vagy inkább szeretőjét.

Balázs visszaérvén a' faluba, azt mondta mindennek hogy nem lehetettel lyánya nélkül, 's értte ment. Anikót most szebbnek találta minden. Kellemei kifejtőztenek, 's az a' mit nagyvilág' módjának hívnak, még a' falusiak' szemében is tetszetősbbé tette szépségét. Előbbi kérőji újra lángot-vetett szerelemmel forogtak körültte; de az

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

atyja nem adta eggyikhez is. Míg én élek ugyan, férjhez nem mégy, ugymond; én senkit meg nem csalok. Dolgozzál, 's sírj velem. Gaz szeretődnek mind visszaküldöttem a' mit nekünk adott. Semmi sem maradt egyéb nálunk róla a' gyalázatnál.

Anikó alázattal 's zúgolódás nélkül engedett atyja' parancsainak, 's nem mert fel is pillantani reá. Irtóztató volt neki szűkölködéshez 's e' durva munkához szokni megint. Elgyengült lábai feltörődtek, puha kezei eldurvultak: de mind ez még igen kis baj volt. A' testi szenvedés csekélység, ugymond; a' szív' kínjai irtózatosabbak!

Ámbár Bánházy szüntelen' jelen vala Anikónak, 's szíve meg nem szabadulhatott emlékezetétől, de nem csak nem remélte, de nem is óhajtotta őtet ismét látni. Látta ő melly keserűséget vont botlása szerencsétlen atyjának életére, 's ha bár szabadságában volt volna is újra elhagyni, többé ugyan el nem hagyta volna. De azt képzelni hogy sze-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

retője melly iszonyu aggódások köztt tölti napjait, néki rettenetes kín volt. 'S ő engem most hálátlannak, hitetlennek néz! monda. Bár csak írnom lehetne neki! de sem időm nincs hozzá; szemmel tartanak mindég; sem módom. Nem elég, hogy lemondtam róla; azt kívánják hogy feledjem is. Ah, elébb feledem magamat! Nekem őtet olly lehetetlen feledni mint gyűlölni. Ha vétkes, a' szerelem az oka, 's nem engem illet őtet büntetni. Ő mindenben az én javamat nézte 's az atyámét. Megbotlott, engem szerencsétlenné tett: de az ő esztendejiben csak szeretni tudnak. Tartozom vele neki, tartozom vele magamnak, tudósítani fogom mi esett; 's ez eggyben leszek engedetlen az atyámhoz. A' fő akadály az volt hogy íróeszközt lelhessen: de az atyja, a' nélkül hogy az szándéka volt, megmenté e' fáradságtól.

Bánházy eggy estve búsabban térvén házához mint valaha, eggy nyalábot talál asztalán minden név nélkül.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Nem ismerte az írást a' borítékon, sem a' pecsétet; de meglátván a' Sopronyi postaczédulát melly mellett az elindítatott, megértette mi forog fenn. Felszakasztja sietséggel; reá ismer az erszényre mellyet az ötven arannyal Balázsnak adott volt, 's itt találja azt a' más ötvent is a' mit néki azután két ízben küldött. Értem, monda; nyomomba akadtak. Megbántott atyja visszaküldi ajándékaimat. Ismerem büszkeségét; értte fogott jőni mihelytt megtudta hogy nálam van, 's kényszerítette hogy menjen vele. Kiáltja a' cselédeket a' kik Anikóval voltak. Kérdezősködik, nem láttak e eggy illyen koru 's formáju parasztot Anikó körül? Eggyike ezeknek valóban emlékezék hogy akkor nap' midőn eltávozott, eggy olly formáju Idegen felhágott a' hintó' lépcsőjére, 's eggy két szót szóllott Asszonyokkal. Szaporán! kiálta Bánházy; postalovakat hamar!

Még akkor nap Kopházára ért, 's eggyikét inasainak paraszt ruhába öltözteti, 's elindítja kémlelni; maga azalatt

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nyugalomnak adja magát. Ah! az illy állapotban nem lél azt a' szerető szív. Virradtáig minden óraperczet számlált.

Jó újságot hozok! monda az Inas; Anikó az atyjánál vagyon. — Ah, élni kezdek! — Azt beszéllik hogy férjhez akarják venni. — Látnom kell őtet. — A' hegyen leled; ott dolgozik egész nap'. — Egek, melly kegyetlenség! Menjünk; én rejtve tartom magamat; te pedig ez öltözet alatt lesni fogod mikor lesz egyedül. Ne veszessünk eggy pillantást is; eredjünk útnak.

Az Inas való hírt hozott. Anikónak állapotjához képest gazdag kérője akadt, 's a' Plebánus magához hívatta Balázst hogy vele beszéllhessen a' dologról.

Azalatt Anikó a' szőlőben dolgozott, 's kedves Bánházyját forgatta elméjében. Jő Bánházy, 's messzéről reá ismer. Vigyázva közelít felé, egyedül leli, oda szalad, kiterjeszti karjait. A' levelek közzt támadt zörgésre Anikó felüti fejét, oda pillant. Isten! így kiált. A' csudálkozás és öröm elfogják szóllását.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Reszketve karjai közzé ömöl minekelőtte nevét kimondhatta volna. Ah Bánházy, itt vagy! meg van a' miért esedeztem az egeknek! Vétlen vagyok szemeidben; az nekem elég; a' többit örömmel eltűröm. Isten veled, Bánházy! Isten veled örökre! Menj innen. Sirassd a' szerencsétlen Anikót. Ő semmit nem hány szemedre. Te neki kedves lészesz utolsó pihegéséig. — Én menjek? kiálta Bánházy magához szorítván őtet, mintha ki akarták volna ragadni karjai közzűl; én hagyjalak, én magam' mása? én éljek nélkűled? én éljek távol tőled? Nem; nincs hatalom melly bennünket elválasszon, — De énelőttem van eggy, 's az szent énnekem; atyámnak akaratja! Ah, barátom, ha tudtad volna melly fájdalomba borította őtet elmenetelem! ismerem érzékeny és jó szívedet, tudom, önnként visszaadtál volna neki. Másod ízben is elhagyni 's kést verni szívébe eggy volna. Jobban ismersz hogy sem tőlem azt kívánhassad; sőt ha én akarnék is menni, te

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tartóztatnál. Tégy-le eggy reményről mellyet én már eleresztettem. Élj szerencsésen! Hadd lakoljak vétkem miatt minthogy értte lakolnom kell; de nékem ugyan alig lehet magamat vádolnom. Isten veled! Menj; az atyám mingyárt itt lesz; irtózatos volna, ha eggyütt lelne bennünket. — Én pedig épen azt óhajtom, monda Bánházy; itt fogom várni. — Ah, kettőztetni fogod szenvedéseimet; kérlek, menj!

Azon pillantatban érkezik Balázs, 's Bánházy elébe menvén nehány lépésnyire, térdre veti magát. Ki vagy? kérdé Balázs álmélkodással, 's mit akarsz? De figyelmesbben tekintvén reá: Boldogtalan! ugymond, visszahúzván magát előle, távozzál innen, menj szemeim elől. — Nem, itt halok-meg lábaid előtt, ha nem méltóztatol kihallgatni. — Minekutána meggyaláztad, szerencsétlenné tetted leányomat, nékem mersz előmbe lépni? — Vétkes vagyok; megvallom azt, 's büntess ha tetszik de ha megengeded hogy szólljak, szán-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ni fogsz. Ah, monda Balázs Bánházynak kardjára vetvén szemét, ha ollyan becsület nélkül való volnék mint te! Lássd, monda leányához fordúlván, mint alázza-meg az embert a' bűn, midőn arra kényszeríti hogy a' maga hasonlója előtt csússzon, 's eltűrje útálságát. Ha én csak vétkes volnék, felele büszkeséggel Bánházy, a' helytt hogy most esdeklem előtted, beléd kapnék. Tulajdonítsd ez alázódást annak a' minél nincs semmi szebb a' természetben, a' szerelemnek, a' rénynek, 's azon szíves óhajtásnak hogy hibámat jóvá tehessem, melly talán mentséget érdemel, és a' melly miatt egyedül azért vádlom magamat illy kegyetlenséggel, mivel szívem jó. Akkor az érzésnek egész pathoszával igyekezett magát menteni, ifjúsága' hevének 's szerelme' részegségének tulajdonítván megbukását.

Van szerencséje a' világnak, monda Balázs, hogy szomjad nem a' pénz! belőled derék haramia vált volna. Bánházy e' szókra elborzadott. — Derék ha-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ramia! mondom. És miért ne? 'S olly semmire-valónak higyjelek e hogy azt tartod hogy az ártatlanság és becsület kevesebb mint a' pénz és az élet? 'S te nem azért éltél e vissza e' szerencsétlen gyermek' eggyügyüségével hogy őtet e' két kincsétől megfosszd? 'S nékem, azt gondolod, kevesebbet tettél mintha megöltél volna? A' haramiát kerékbe törik; pedig az csak olly jóktól fosztja-meg az embert a' mi nélkül elélhet: hát te, a' ki eggy becsületes leányt, eggy becsületes embert azzától fosztottál-meg a' mit nem veszthet-el hogy életét is kész ne légyen veszíteni, mit érdemlettél te? Nemesnek tart a' világ, 's te azt hiszed hogy az vagy. Imhol vannak gyümölcsei annak a' nemességnek mellyel kevélykedel! Azon szörnyü csapásban mikor a' leggonoszabb ember is megszánt volna, hozzám jössz, szánakozást színlelsz erántam, 's szívedben ezt mondod: Ennek a' boldogtalannak leánya az eggy öröme a' világon; ez eggy vagyonját hagyta-meg az

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ég; de holnap neki jövök 's ellopom tőle. Ezt, te semmire-való, ezt forgattad, te pogány, a' te fertelmes lelkedben. Én pedig, jámbor eggyügyüségemben, csudáltalak, áldottalak, kértem az eget hogy teljesítse kívánságaidat; pedig minden kívánságaid oda mentek-ki hogy lyányomat ellophassd. Mit mondok, boldogtalan! magam szolgáltattam kezedbe, magam futattam utánad hogy aranyaidat adja-vissza, azt a' mérget mellyel engem megrontani szándékoztál. Úgy tetszett, az ég tudtomra akará adni hogy ajándékod ártalmas. Ellenkeztem e' mozdúlattal; azt hittem hogy jó szived van, hogy szánakodó vagy; te pedig hitetlen és kőszívü voltál, 's kezed mellyet csókolni akartam, mellyet elborítottam volna könyűimmel, szívemet készült kiszaggatni mellyemből. Lássd, így folytatá szavait, felnyitván mellyén ruháját 's sebeit mutatván, lássd, millyen embert piszkoltál-meg. Én több vért öntöttem a' hazáért mint a' mennyi neked minden

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

den ereidben vagyon; hát te, haszontalan terhe a' földnek, hát te melly tetteket mutathatsz? Azt, hogy eggy szerencsétlen koros atyát megszomorítottál, hogy elcsábítottál eggy jó gyermeket, 's elmérgesítetted napjaikat. Imhol van szerencsétlen áldozatja ámításodnak; most könyűbe mártogatja kenyerét, melly őtet táplálja. Eggykor szerette a' munkás ártatlan élet' eggyszerü voltát, most útálja; te néki tűrhetetlenné tevéd a' munkát és szegénységet; ártatlanságával eggyütt elvesztette örömeit, 's többé nem emelheti-fel szemeit pirúlás nélkül. De a' mi mind ezeknél több, de a' mit neked leginkább nem bocsáthatok-meg, elzártad nekem gyermekem' szívét, te az ő lelkében eloltottad a' természet' érzéseit, te néki kínzóvá-tetted atyja' társaságát; 's ki tudja... ki nem merem mondani... most talán gyűlől engem!

Ah atyám! kiálta Anikó, a' ki eddig a' szégyen és rettegés miatt némulva állott, ennyi büntetést nem érdem-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lek. Érdemlek mindent, de nem azt a' vádat is hogy téged szeretni megszüntem. Ezt mondván, lábaihoz sülyedt, 's csókolta annak porait. Bánházy is ugyan-azt tette, 's a' megilletődés' leghevesebb szorongatásai köztt, Ah atyám! igy kiált-fel, engedj-meg neki, engedj-meg nekem, 's öleld-meg gyermekeidet; és ha Anikódnak tolvaja nem épen érdemetlen hogy férjének neveztessék, esedezem, ne tagadd-meg tőlem jobbját!

Ez a' megtérés keménybb szívet is ellágyitott volna mint a' Balázsé. Ha más mód is volna helyre hozni becsületemet, 's ártatlanságtokat visszaadni, ugymond, megvetném a' mit ajánlasz. De ezen kivül nincs más mód. Elfogadom tehát; nem magamért, hanem érettetek; mert én nem várok, nem kívánok tőled semmit. Én szőlőm' mívelése mellett halok-meg.

A' Bánházy' és Anikó' szerelme az oltár' lábainál szenteltetett-meg. Sokan az mondják hogy Bánházy alacsonyságot

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

követett-el, 's úgy vallja maga is hogy való a' mit mondanak; de nem abban a' mit mondanak. — Rosszat cselekedni szégyen, nem a' rosszat jóvátenni.

Balázst reá nem lehete bírni hogy oda hagyja szegény kunyhóját. Minekutána mindent elkövettenek hogy Bécsbe vihessék magokkal, Gróf Bánházyné megnyerte férjétől hogy közel Sopronyhoz eggy kis jószágot végyen számára, 's ez a' jó atya végre teljesítette gyermekeinek kívánságokat, 's oda ment eltölteni öreg napjait.

E' rénynek érzésére termett két szív örvendett hogy eltévesztett útjára megint reá térhete. A' mennyei gyönyörűség' képe, a' szerelemnek 's ártatlanságnak öszveeggyesítésében, nem hagyott-fel az ő szíveiknek egyéb kívánságot mint hogy édes szövetségeknek gyümölcsét szemlélhessék. Az ég meghallgatá a' természet' kívánságát, 's megengedte Balázsnak hogy szeretett unokájit ölelhesse.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' JÓ ANYA.

Az anyai hűség a' magzatok erántminden kötelességek közzt legszentebbül teljesítetik a' természetben. Ez a' minden szívbe bényomott ösztön felülhalad akármelly más indúlatot, 's meggyőzi gyakorta magát az életnek szeretetét is. A' legvadabb állatot jámborrá, a' restet munkássá, a' félénket merésszé teszi, 's eggyik sem hagyja-el korábban kölykeit mint midőn ezeknek az anyai gondra immár nincs szükségek. Egyedül az emberek közzt látni ollykor az idő-előtti elhagyásnak gyülöletes példájit.

Pedig azon világban hol a' színlés' és tettetés' mesterségeiben jól kitanult vétek ezer csábító alakot veszen magá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ra, az az elme kívánja-meg leginkább a' vezérlő kart mellyet a' természet a' maga legszebb adományaival álda-meg. Minél több itt az örvény és minél rejtettebb, az ártatlanság' és szerencse' töredékeny sajkájának annál nagyobb szüksége van a' szemes Pilótra mi lett volna például Karancsy Kisasszonyból, ha néki az ég olly anyát nem adott volna mellynek mása ritkán találtatik!

Ez a' tiszteletre-méltó asszony eggyetlen gyermeke' nevelésének áldozta legszebb esztendejit. Csak huszonötödik évét tölté, midőn ekképen tanácskozott magával:

Férjem meghala; magam vagyok leányommal. Kinek éljek? magamnak e vagy neki? A' világ ugyan mosolyg reám, 's nekem ez a' mosolygás kedves; de ha neki adom magamat, anya nélkül marad gyermekem, 's koczkára vetem mind az ő szerencséjét mind a' magamét. Adjuk-meg hogy a' lármás nagy világnak valóban meg vannak azon örömei mellyeket lenni mondanak, de

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

meddig vehetek bennek részt? Repülő éveim közzül mi kevés marad a' mit e' csillogó világban fogok tölthetni? 's mi marad a' magányra, magamnak és gyermekemnek? Az a' világ melly most kecsegtet, nem sokára irgalom nélkül kiadja búcsúmat; 's hahogy gyermekem példám után indúl, 's elveszti magát 's szerencsétlenné leszen, miben lelek vígasztalást? Jobb tehát azon magányos éltet mellyre elébb utóbb reá szorúlok, addig tennem magam előtt kedvessé 's tiszteletessé mások előtt míg ideje vagyon, 's gyermekemnek javáért ki nekem mindenem, önnként lemondani azon tolongó idegen sokaságról mellynek én nem sokára kevéssel volnék több mint semmi.

E' napság olta ez az eszes asszony barátnéja leve leányának 's társaságában tölté minden idejét. De az ő bízodalmát megnyerni nem eggy nap' munkája volt.

Laura, ez vala neve a' szerencsés gyermeknek, a' legérzékenyebb szívet kapta a' természettől, 's anyja, ki un-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

talanul tanulgatá leányát, rettegve örvendett az ő érzékeny voltán melly sok jót, de olly sok rosszat is szül. Férje, ugymond, boldog leszen ha néki tisztelés és barátság által kedvesekké teendi azon gondokat mellyek által ez néki tetszeni igyekezni fog. De jaj ha őtet megalázza! ha kíméletek nélkül fog bánni vele! e' szertelen érzékenység szerencsétlenné teszi mind kettőjöket. Magamon tapasztalom példáját; mert ha pironsággal találtam illetni 's ő nem gondolja hogy érdemlette feddésemet, néma könyük omlanak szemeiből 's oda bátorsága. Senkit nem hajthatni könnyebben, de nem lehet senkit könnyebben elvadítani is.

Bár melly távol vala a' pillogástól azon élet'-neme mellyet ez a' derék asszony Pestnek hiu lármája között józan csendben élt, de nem vala alatta sorsának 's születésének, 's alkalmatos volt teljesedésre érlelni szándékat, hogy kedves gyermekének szemesen választhasson férjet. A' haza' legdíszesbb fijai,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

elfogva a' leány' kecsei által, a' szokás szerént anyja körül tolongtanak. Ezeknek számokban lépe-fel Gróf Gaborjáni is, kinek, vesztére, igen is szép külső jutott. Azt néki tűkre 's az asszonyok annyit mondogatták hogy utoljára kénytelen volt elhinni. Nagy örömet talált gyakor hallásában, 's illyenkor, és midőn végig néze magán, édeskén mosolygott, 's örült tulajdon mondásainak. Hogy mások eránt nem mutatott elég nyájasságot, figyelmet, azt felőle nem mondhatni; de az a' mások eránt mutatott figyelem olly hideg vala, hogy öszve-vetve azon tekintettel mellyet önnmaga eránt szokott volt bizonyítani, világosan kitetszett ki űl nála első polczon. Minden természeti keccsel fogott volna bírni csak bízta volna magát magára; de mesterkélései azoktól is megfoszták a' mellyekkel bírt. Esze volt, de nem volt eszmélete; az ő ajakiról folyt volna legjobban a' beszéd, de soha nem tudta mit akar mondani. Minden gondja az volt hogy egyebet állítson mint má-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

sok. Volt e, nem e, igaza, az neki alkalmasan eggy vala; bizonyos volt, hogy elmésségei szemfényvesztő erővel bírnak 's elhitetik hallgatójit. Könyv-nélkül tudta a' szép asztalkák' édes phráziskájikat, 's azon ezer meg' ezer rendes szólláskákat mellyek semmit nem mondanak. A' város' szerelmes történetei tiz ujaira voltak írva; tudta ez 's ez kit szeretett tegnap, kit ma, 's kit fog holnap, és hogy ez 's ez Szép hányszor változtatta esztendő olta imádójit. Sőt ismert eggy bizonyos valakit a' kinek nem vala kedve a' laistromon lenni, és a' kinek nem volt volna igen nehéz másokat kiemelni a' nyeregből ha kedve tartá vala.

Ez a' rendes kis majom fija volt a' megholt Karancsy eggyik legrégibb 's legkedvesbb barátjának, 's a' mi Özvegyünk szánakodó kímélettel szólla felőle leányával. Melly kár ugymond, hogy ez a' fiatal-ember így vesz! a' természet neki sok és nagy tulajdonokat ada, 's idővel szerencséjét fogta volna csinálhatni. A' mi nevetséges az anyák' szeme-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ikben, nem mindenkor az a' lyányokéiban, 's az ifjúság sokat elnéz egymásnak, 's némelly fogyatkozás jól jön-ki.

Gaborjáni viszont eléggé szépnek lelé Laurát; de kár, ugymond, hogy még olly tudatlanka. Azonban, hiszen az nem tarthat mindég. Ő a' gyermeknek tetszeni nem igen törekedett; de ha eggyszer meg van téve az első hatás, minden segéli a' gyúladást. Lauránál a' rendes bohónak még elszórtságai is tőr gyanánt voltanak; ezekből ő csak elreppenhetésének veszélyét látta; pedig a' támadó szerelem' nevekedését semmi nem sietteti annyira mint a' féltés.

Gaborjáni, eggy alkalommal életének szere felől szóllván Karancsyné Asszonysággal, úgy festette magát mint a' kibe az egész világ szerelmes. Az asszony a' leggyengédebb kímélettel illenté az ő elhittségét; de Gaborjáni protesztált hogy az efféle erőtlenség senkiben nincs kisebb mértékben mint őbenne; hogy ő igen is jól tudja hogy a' melly figyelem eránta mutattatik, az nem őtet

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

magát illeti; jó nagy része abban mágnási születéséé, és a' mit ez fenn hágy, az neki eszét illeti egyenesen, 's figurját, mellyekkel bír; ő sem ezt sem azt nem adta magának, 's így érzenie kell 's érzi hogy azokkal nem is büszkélkedhetik.

Minél nagyobb vala az öröm mellyet Laura Gaborjáninak látásában 's hallásában érze, annál inkább igyekszett elrejteni a' vett meghatásokat. Anyjának eggy feddő tekintete is mély sebet fogott volna ejteni szívén, 's szertelen érzékeny-volta bátortalanná tevé.

Azonban míg Laurának kecsei Gaborjánit csak könnyűleg érdeklék, a' nemes lelkü 's szerény Csernyei általok a' leglángolóbb szerelemre gyulasztatott. Az ő characterének a' legjózanabb értelem 's a' legtisztább, legártatlanabb szív valának alapja. Szelíd 's nyilt külsője nyert azon nágy képzelet által mellyet lelkének szép volta felől magának kiki csinált; mert a' kik eránt hajlandóságot érzünk, azoknak mikor őket végre meg-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

látjuk, szeretjük fel is lelni képeken a' mit szívekben lenni tudunk.

Csernyei, minthogy őbenne a' természet gyermeksége olta a' jó felé vala intézve, birtokában vala azon szép szerencsének hogy hajlandóságainak vígyázat és tartózkodás nélkül néki-ereszthette magát. Módosság, szemérem, egyenesség, a' legfeddtelenebb erkölcs, nagylelkűség, 's az a' szabad bánás melly bízodalmat nyer, 's az a' tartózkodás melly tiszteletet ragadoz, azon könnyüségben látaták benne magokat mellyet hosszas gyakorlatok szoktak adni. Ellensége a' véteknek, de kérkedés nélkül, engedékeny az eránt a' mi csak nevetséges, a' nélkül hogy szép lelkét azzal megszennyezze, a' nem ártalmas szokásoknak kész követőjök, de tántoríthatatlan a' vétkes példák' behatásaiknak el nem fogadásában, fenn úszott a' nagy-világ' ragadozó habjain, szeretve, tisztelve még azoktól is kiket megpirított élete, és a' kiknek a' köz vélekedés őáltala szokta megalázni kevélységeket.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Karancsyné Asszonyság, elbájolva ezen fiatal-ember' érdemei által, alattomban őtet nézte vala ki férjül leányának. Ha róla volt szó, ki nem tuda fogyni dícséreteiben, 's ollyankor Laura azon szerény egyenességgel toldogatta az anyja' magasztalásait, melly tulajdona e' kornak. A' jó anya megtévedt a' gyermek' ártatlan szabadságában. Ment lévén az a' becsülés mellyet a' jeles ifju a' leányban is támasztott, minden érezéstől mellyet titkolni kellett volna, az ő társaságában a' leány annak mutatá magát a' ki volt.

De koránt sem vala olly szabad, olly nyugodt, midőn a' veszedelmes Gaborjáni lépe-fel nálok, 's az a' kínos helyzet mellyben Laura illyenkor lelte magát, igen jól hasonlíta az unadékhoz. Midőn az anyja Gaborjáninak szép sajátságai felől javallással talált szóllani, ollykor Laura lesülyeszté szemeit 's néma leve. A' mint látom, Laura, ugymond ez a' tiszteletre-méltó asszony, te nem igen kedveled e' csillogó könnyü kelle-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

meket mellyek felől olly nagyot tart a' világ. Nem értek hozzájok, Asszonyom, felele Laura, 's megpirult. A' jó anya nem mutatá mint örül a' szónak, 's úgy hitte hogy leánya' szívében Csernyeinek szerény csendesbb rénye győzött a' Gáborjáni-félék' kisded kedves hibájikon. Eggy semminek-tetsző történet, de a' melly nem vala semmi a' gondos és messzére ellátó anya' szemeiben, elverte a' tévedést melly őtet ekkoráig elfogva tartá.

Eggyike azon ügyességeknek mellyeket Laura magának megszerzeni törekedék, a' pasztellfestés volt. A' virágfestést választotta tárgyául, és ez legöszve-illőbbnek látszhaték korával. Mi is lehetne szebb mintha eggy szép gyermek' kezei alatt eggy rózsát látunk termeni? Gaborjáninak ízlése e' ponton öszvejött a' Lauráéval: szenvedelemmel szerette a' virágot, 's soha nem jelentmeg ritka-szépségü bukét nélkül.

Eggyik látogatásai alatt Karancsynénak szemei gondosabban találtak múlatni a' Gróf' virágain; 's a' következő

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nap' tapasztalá hogy leánya talán ugyan minden eszmélet nélkül, épen azokat vette munkába. Semmi nem lehete természetesebb mint hogy a' tegnap látott virágok szemei előtt lebegjenek még, 's mintegy önn-magoktól tolakodjanak crayonjainak végeikre. De miért lel Laura épen ezeknek festésekben olly szokatlan örömet? azt olly természetesnek nem lehete találni. Szemei szikráztak örömében, kis ajkai édesdeden mosolygottak minden új vonásra mellyet teve, 's elevenebb szín terjedett-el orczájin mint a' virágoké mellyeket festett. „Te ma nagyon meg vagy elégedve míveddel? kérdé az anyja fél-andalgásnak hangjával. A' természetet nem lehet eléggé szerencsésen mímelni, felele Laura, ha nincsen szem előtt. — Pedig annak még soha nem dolgozta hűbb mását.

Kevés nap múlva Gaborjáni új virágokkal jelene-meg. Karancsyné alattomban megjegyzé azokat, 's íme Laurának első festési-óráján papiroson állottanak. Anyja folytatá az észre-véteket, 's rette-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

gései minden új tapasztalása által nőttön nőttek. Ah, talán eggy egészen ártatlan dolog hánykódtat! mondá. Azonban lássuk, nem ért e ravaszkodást.

Mind eddig titok vala azok előtt a' kik a' házhoz jártak, hogy Laura festésben gyakorolja magát. Nem lévén ebben Karancsynénak egyéb czélja mint hogy gyermekének kedves időtöltést szerezzen, vele a' magány' örömeit kedveltesse, 's képzeletét a' felhevület' veszélyeitől 's munkás érzékeny lelkét a' henyeség' unalmaitól megóvja, a' gyermek' festéseivel sem a' leány sem az anya nem kívántak ragyogni. De eggy nap' midőn egyedül vala Csernyeivel, 's azon örömek felől szóllának mellyeket azok teszsznek magokéikká a' kik éltéket henyén nem töltik 's magoknak elegek lenni tudnak, az én leányom, monda Karancsyné, eggy múlatságot talált melly őtet napról napra inkábblan foglalja-el. Kedvem jöve látatni az Úrral munkáját. Laura előhozta fűzetjeit, 's Csernyei nem győzte csudálni melly előmenetelt

teve

teve Laura a' festésben. Mi édesek, mi tiszták, monda, az ártatlanság' örömei! Hasztalan' gyötri magát a' vétek; hasonlókat az soha nem teremt. Úgy e, kedves Kisasszony, azon órák mellyeket e' munkára fordított, gyorsan repültenekel? Nagysád őket e' levelekhez tűzte, 's ha beléjek tekint, mindenkor újra látja őket születni? Az idő egyedül a' henyéknek vesz-el örökre. — Karancsyné titkos gyönyörködéssel hallá e' szókat. Sok eszet, józan értelmet Laura is lele bennek, de általok nem vala megilletve.

Nem sokára azután Gaborjáni is látogatásokra jött. Tudja Gróf, kérdé Karancsyné, hogy az én Laurám sok szépségeket nyere Csernyeitől festéseiért? Látatni fogom azokat a' Gróffal is. Laura megpirult, 's mentegetni kezdé magát hogy táskájában még nincsen semmi elvégzett, 's kérte anyját, ne parancsolná most előmutatásokat; nem sokára talán leend valamije a' mi inkább fogja érdemleni a' látást. Nem álmod-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ta hogy itt neki kelepcze vettetik. Itt titok van: van tehát czélzás is! mondá magában a' szemes anya; retteg hogy Gaborjáni ki fogja ismerni virágait, 's kitalálja miért festé épen ezeket. — Ah! szereti a' veszedelmes fiatal-embert. Rettegéseim nem voltak ok nélkül!

Karancsynénál jelengetni kezdék magokat a' kik Laurát elnyerni óhajtották. De ez őket a' gyermeknek még gyenge korával igyekezett elidézni, 's úgy mondotta, hogy annak idejében a' választást magával a' gyermekkel fogja tétetni. De épen ez a' maga által teendő választás tartotta gondban anyai szívét. Laura elébe tenni indúl Gaborjánit minden másnak; pedig ez a' fiatal-ember mind bír azzal a' mi nőjét szerencsétlenné teendheti. Ha tetszésemet Laurának kimondom; sőt ha vele csak megsejdítetem is mit óhajtok, elfogadja a' kit nem szeret, 's a' másiknak emlékezete fogja kísérni férjének karjai közzé. Ismerem lelkét; áldozatja lészen kötelességeinek. De ha illik e nekem őtőle illy kínos ál-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

dozatot kívánni? Soha nem! vezérelje szíve' hajlandósága. De e' hajlandóságot intézni 's felvilágítani elméjét 's képezeteit ez eggyben áll mind kötelességem mind hatalmam mellyel eranta élnem szabad 's élni akarok. Szívének jóságához, elméjének egyenességéhez biznom lehet; csak tapasztalásinak hijánosságát kell korom' isméretei által kipótlanom; hadd lásson anyjának szemeivel, 's higyje ha lehetséges, hogy, ennek tanácsát követvén, tulajdon szíve' sugallatait követi.

Valamikor Gaborjáni és Csernyei együtt voltanak a' háznál, Karancsyné Asszony a' beszéllgetést a' nagy-világ' rendtartásaira, szokásaira 's erkölcseire fordítá. Maga gerjeszté az ellenkezés' szellemét a' két vendég között, 's a' nélkül hogy eggyiknek vagy másiknak ré szére hajlana a' perben, szabad játékot engede nékik, kifejteni characterekét. Legtöbbször azon szerencsétlen hisztóriácskák adának textet a' vetélkedésre mellyek a' városi nagy társaságokat a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

henye ujságkapkodás által életben tartani szokták. A' könnyelmü 's éles Gaborjáni mindég a' módit igazlotta, a' szerény Csernyei az erkölcs' részén állott, 's nem rettent-el azt nemes szabadsággal védeni.

Ekkor az a' rendes alku vala a' nap' újsága mellyre Gróf Burkhess lépe feleségével. Minekutána sok ideig ellenségeskedésben éltek, 's panaszok, hogy hívtelenségeikkel eggyike a' másikának adósa nem maradott, a' várost eltöltötte, úgy mondják hogy, ha bár későn is, mind ketten reá-ismertek azon nagy igazságra hogy egymás eránt semmi tisztjek nincs; hogy nem győzik csudálni fonákságokat miként történhetett hogy nem szerették 's még is féltették egymást; hogy Burkhess szabad bejárást enged Kapitány Siegenhoffernek a' házhoz kit felesége szeret, ez pedig ígéretet teve férjének hogy új kedvesét, Hradeknét, a' legszívesebb barátsággal fogja mindég elfogadni; hogy ez a' nevezetes frígy eggy vacsora alatt ratificál-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tatott, és hogy két pár szerető soha nem élt egymással szebb eggyet-értésben.

Ennek hallására Gaborjáni felkiálta hogy okosabbat gondolni nem lehet. Némelly ember, ugymond, mindég a' hajdani időket magasztalja, 's példaképen hordja-fel régi atyáinknak erkölcseiket. Találjunk hát esetet az akkoriak köztt melly méltó volna ehhez hasonlítatni. Akkor a' házassági tiszt' megszegése tűzbe hozta az egész házat; Asszonyom Ő Kegyelmét elzárták, 's ollykor jól el is döngették; 's ha mikor Uram Ő Kegyelme tett valamelly kis csínyt, szegény bánatba-merült élete'-párja kénytelen vala elnyelni a' keserü falatot, 's akként űlt búsan 's szomorkodva a' maga négy falai köztt mint eggy tömlöczben. Ha hűségtelen férjének akarta követni példáját, ki vala téve a' legrettentőbb veszedelmeknek, 's a' maga élete és fogadott kedveséé játékban forgott. Azok a' régiek eléggé bohók voltak az ember' becsületét felesége' hűségétől függeszteni-fel; 's midőn eggy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

részről az a' férj a' ki házán kivül kereste a' jó szerencsét, semmit sem veszte ez által becsületéből, más részről az, a' kinek felesége tett eggy parányi botlást, tárgya leve a' közönséges megvetésnek 's utálatnak. Én meg nem foghatom, azon sivatag korban mint mere feleséget venni a' becsületes ember. Akkor Hymennek rózsakötele nyommasztó láncz vala: ma annak helyébe a' háznép' tagjai köztt viszont kedvezést, örömet 's békét látunk lakozni. Ha férj és feleség szeretik egymást, jó, úgy boldogok, úgy eggyütt laknak; ha megszüntek egymást szeretni, mint becsületes emberekhez illik, megvallják azt magok köztt, 's eggyike másikát feloldja nyüge alól; nem szeretők többé, de barátok maradnak. Ezek az igazán társasági erkölcsök, ezek tehetik az életet kedvessé; az illyen ízt adhat a' megházasodáshoz. — A' Gróf tehát abban semmi rosszat nem talál ha az asszony kerítőjévé teszi magát férjének, 's ha a' férj a' maga feleségének alkalomadója?

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kérdé Karancsyné. Legkisebbet sem, Mélt. Asszony, felele ez, csak hogy a' kedvezés kölcsönös legyen. Nem tisztje e minden jó embernek hogy bízodalommal legyen az eránt a' ki őtet a' magáéval megtisztelte, és hogy ez életben eggyikünk a' másikának visszafizesse a' barátság' vett szolgálatjait? Lelhet e jobb barátot a' férj mint feleségében 's mint a' feleség a' maga férjében? Kivel lehetünk szabadabbak, nyiltabbak, mint a' ki velünk azon-eggy személlyé leve? És ha szerencsétlenségre a' házasok egymás köztt nem lelnek többé örömet, bánhatnak e okosabban mint ha azt házokon kivül keresik 's házokba viszik? eggyike 's másika féltékenység 's ellenkezések nélkül.

Semmi sem nyujt mosolygóbb külsőt mint ez az új szertartás, monda Csernyei, De néked, barátom, és magamnak, nagy útat kellene megtennünk míg ezt elfogadhatónak tekinthetnénk. Legelébb arra kellene eljutnunk hogy feledhessük becsülni magunkat, felesé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

günket, gyermekeinket; azt kellene tudnunk hogy idegenség nelkül nézhessük a' magunk felének az ollyat a' kit utálni fognánk ha magát azonként adná szabadon másnak mint nekünk adja: Menj; menj, monda Gaborjáni; ezek mind keresett kényes érzések. Ki ellenzi hogy ők becsüljék egymást ha eggyszer bizonyos hogy mind ebben semmi szégyen nincs? Mikor az bizonyos leszen, monda Csernyei, a' társaságnak minden kötelékei fel lesznek oldva. A' vér' kötelékeinek szentsége egyenesen a' házasság' megszeghetetlen szentségétől függ. Feleded, édes barátom, hogy ha a' házasoknak nincs kötelességek egymás eránt, a' gyermekeknek sincs a' szülék eránt. Atyáinknak idejekben, igen is, voltak néha rettentő háborúságok a' férj és feleség között, de az erkölcsök a' masszában szentek maradtak, a' seb hamar béhegedett: most a' házassági társaság eggy sinlő test mellyet titkos méreg emészt. Osztán nekünk, kedves Gaborjáni, képezetünk sincs még

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

azon boldog tiszta örömekről mellyekkel házi körökben az egymást szerető házasok élnek; azon szép eggyességről melly gyönyörje volt ifjuságoknak 's öreg napjaiknak vígasztalások. Hagyj mostan bánkódni fijának valamelly botlásán, érje most az atyát eggy vagy más ütése a' szerencsének, mondhat'd e hogy eggyike a' másikában vígasztalót, gyámolt talál? Kénytelenek házaikon kivül keresni részvevő szívet ha terheik alatt öszveroskadni nem akarnak; 's oh, mi szomoru az a' vigasztalás mellyet az idegen nyújt!

Úgy beszéllsz mint a' nyomtatás, édes tudós Csernyeim, monda Gaborjáni. De ki mondja tehát hogy a' kik örök szeretetet esküvének egymásnak, nem tennék jobban ha hívek maradnának holtiglan fogadásokhoz? Az én értelmem nem vala egyéb mint az hogy a' kik szerencsétlenségre öszve-bomlottanak, nem bánhatnak okosabban mint ha magokat megnyugtatják 's a' világban lármát nem ütnek. A' kik a' sze-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

rént akarnak szeretni a' hogy' kedves hölgyecskéjiket a' mi jámbor üstökös atyáink szerették, ám éljenek a' hogyan akarnak 's tudnak. — Mi ellenzhetné azt, azt én sem látom, monda Karancsyné. Mi ellenzhetné, Mélt. Asszonyom? felele Csernyei; a' módi, a' példák, az úgy-nevezett jó tón, és az hogy mindennek könnyü lön gyalázat nélkül élni szabad kéjére. Tagadni azt Gaborjáni nekem nem fogja hogy úgy élni a' mint ennyit látunk a' városokban, ugyan csak víg eggy élet ám; hogy annyiszor változtatnunk kívánságainknak tárgyait a' mennyiszer akarjuk, kedves állapot; az igen is hízelkedő az emberi gyarlóságnak. De ki fog ezen szédítő kívánságoknak ellent állhatni ha tőlünk elveszik az erkölcsiség' fékét? — Én semmit el nem veszek senkitől, monda magának-tetszve Gaborjáni; én csak azt akarom hogy kiki a' szerént éljen a' mint akar és tud, 's nekem nagyon tetszik az alku mellyre feleségével Burkhess szállott, hogy ők el akarják nézni egy-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

másnak a' mit megbántásnak szoktak nevezni. Ha nékik tetszik az alku, kinek van szava ellene?

Alig mondá-ki a' szót, midőn Gróf Burkhesst bejelenték. Épen jókor érkezel, édes Grófom! kiálta Gaborjáni; mondd-el csak, való e a' mit hallunk? úgy mondják, te és Grófnéd szót adátok egymásnak hogy ő teneked a' dohányt 's te neki a' tobákot elnézitek. — No's osztán? mi nagy vagyon ebben? kérdé Burkhess alig képzelhető hidegséggel. — Én részemről nem ismerek semmit okosabbat; de imhol Csernyei kimondja reád az ítéletet kegyelem és irgalom nélkül. — Miért azt? 'S ő, ha nekem volna, másként fogott volna bánni? A' feleségem fiatal és szép; az a' baja hogy tetszeni vágy. Mind a' mellett én őtet derék asszonynak hiszem. 'S ha ollykor holmi apró gondatlanságot követ is el 's kilép a' hámból, illő hogy nekem visszaadja a' kölcsönt, mert én jobb nem vagyok. Hogy itt meg ott lesz némelly ember a' ki félti feleségét

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

's e' miatt engem kárhoztatni fog, azt vártam; de hogy Csernyei az első a' ki tettemet gáncsolja, azt nem tudom megfogni; még eddig merő javalást nyertem értte mindenfelé. Nem tudom mi az; bánásomnál semmi sem lehet természetesbb a' világon, és még is annyi complimenteket kapok érette mint ha valamelly nagyot tettem volna; talán ugyan senki nem teve-fel bennem annyi eszet hogy bajomból illy szerencsésen ki fogom vághatni magamat. Megvallom ezek a' magasztalások egészen megszégyenítenek. Rigorista Uraimékat kik szüntelenül rényt predikálnak, tisztelem felette nagyon, de én magamnak akarok élni. Próbálja kiki mint tudja; nekem úgy tetszik, hogy az legbölcsebb a' ki legszerencsésebb. — 'S egyéberánt mint van a' Grófné? kérdé Karancsyné, hogy a' beszéd egyébre forduljon. — Igen jól, Mélt. Asszony; tegnap eggyütt vacsoráltunk, 's nem emlékezem, hogy jobb kedvben láttam volna. Fogadjunk, monda Gaborjáni, még bele szeretsz, 's vis-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szaveszed mostani szerelmesétől. — Becsületemre, az nem lehetetlen; a' mint asztalt bontánk, magam is elhűltem rajta hogy nyájasságokat mondék neki a' nélkül hogy észre venném.

E' történet mély béhatást tön Laurának elméjére. Anyja örvendett, 's szabad folyamot engede csendes eszméleteinek. De hogy egészen útba vezesse, Melly rendes, monda, hogy vélekedéseink egészen characterünktől függenek! Imhol két fiatal-ember előttünk; mind a' kettő gondos nevelést kapott, mind a' kettő be vagyon avatva a' rény' és becsület' érzéseibe, és még is melly egyenetlenek gondolkozásaikban! 's mind ez mind az úgy hiszi hogy magának van igaza! Laura szerette volna önn-maga előtt kimenthetni Gaborjánit, mivel magát a' kor' erkölcsei által elragadtatni hagyá. Melly könnyelműleg bán a' világ a' szeméremmel 's hűséggel! mint játszik azzal a' minél nincs szentebb az egész természetben! És Gaborjáni így

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tévedhet! Oh, miért nem bír ő Csernyeinek lelkével!

Csak hamar az ekkornapi történet után Laura az anyját a' Játékszínbe követte. Csernyei 's Gaborjáni felmenének hozzájok lózsijokba, 's Karancsyné megkínálá hogy fognának helyt. Ínesz játszatott. A' gyermekek' scénája alatt Gaborjáni két három elmésséget lobbantata-fel, mellyekről azt hitte hogy alapos Kritikek. Csernyei nem ügyelt az ő szavaira, de orczáji könyűktől áztanak, 's ő ezeket sem látatni sem elrejteni nem igyekezett. Vágytársa kaczajt ütött lágyságából. Hogyan? kérdé; 's tégedet e' gyermekek is megsíkatnak e? De hát mi által kell érdekeltetnem hahogy ez sem fog megillethetni? felele Csernyei. Igen is, én az atyai 's anyai neveket e' gyermeki gyengédséggel kimondva soha nem hallhatom mély megindúlás nélkül, 's szívemet a' szerelem' legédesbb scénáji sem hatják-meg soha ennyire. — Ínesz után Nanínt adták. Midőn a' darab közelíte kifejtődéséhez:

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

o-o! kiálta Gaborjáni, már ez túl megyen a' játékon; hogy Dolbán bele szeretett a' rendes gyermekbe; azt bízvást! de elvenni mivel megszerette, az eggy kevéskét erős. Meglehet, ugymonda Csernyei, hogy az esztelenség; de én reá magamat képesnek érzem; a' hol rény és szépség eggyesűlésben hatnak-meg, ott én nem felelek fejemért. Karancsyné két vendége' szavaiból nem szalaszta-el eggy szót is, 's Laura pirult alattomban hogy Gaborjáni olly messze áll a' másik megett. A' játék' végével Báró Szvatolics lépe-bé hozzájok feketében. Hát téged mi lelt e' színnel? kérdé Gaborjáni könnyedleg. Eggy bátyám hala-el, felele ez, 's tízezer esztendei jövedelmet méltóztatott reám hagyni vígasztalóúl. — Tízezret? jer hát, hadd öleljelek-öszve; az a' te bátyád gyönyörü ember. Csernyei is megölelé, reá jővén a' sor. Osztozom fájdalmadban, monda; tudom, nemesben gondolkozol mint hogy szerencséd a' természet' és hála' érezéseit szívedben

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

elfojthatná. — Második atyám volt eddig is, mondá a' Báró, szégyelni kezdvén víg tónját mellyel elébb szóllott vala; de tudod melly öreg volt már! Az elég ok bánatodat mérsékelni, de nem örűlni halálának, monda Csernyei szelídséggel 's megkímélve. A' jó atyafi a' legjobb barát, 's a' melly pénzt neked hagyott, nem fog eggy hasonlót szerezhetni. — A' vén onkel szomorú barát, kiálta Gaborjáni, 's ideje hogy valaha te is élj. Nem jól menne a' fiatal-emberek' dolga ha az öregek halhatatlanok volnának. Csernyei más beszédet kezde, meg akarván kíméleni Gaborjánit az alázó felelettől. Laurának szíve a' contrastnak minden vonásával kimondhatatlant szenvede, 's lelkes anyja örvendett, tapasztalván hogy ő becsűlés' és melegség' érzéseivel kezd viseltetni Csernyei eránt, 's visszás hidegséggel felelget Gaborjáninak csapodárságaira; de hogy a' kettőt újabb próbára vonhassa, vacsorára kérte őket.

Játszot-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Játszottak, 's Gaborjáni Csernyeivel álla triktrakhoz. Gaborjáni soha nem játszott ha nagy pénzben nem játszottak, Csernyei játszott, nagyban, kicsinyben, a' hogyan kívánták. A' partie interesszant volt, 's Laura több másokkal várta kimentét. Karancsyné kötött, de tűjeiről gyakorta felpillanta gyermekére, látni akarván, lelkében mik forognak. A' szerencse Csernyei felé hajlott. Laurának, mind a' mellett hogy nagyon meg nem vala elégedve Gaborjánival, jobb szíve volt mint hogy sokat ne szenvedett volna, látván melly nagy pénz' elvesztésére veti-ki magát a' maga felhevűlésében az esztelen. Nem bíra tovább magával, 's doublírozta rakásait, 's még vacsoráig annyira jutott, hogy kénytelen vala szavára játszani. Visszássá lön, vígnak akarta mutatni magát, de arczvonásai annyira elváltoztak, hogy azon a' vígság helyt nem találhata. Megsejté hogy szánattatik, hogy tréfájin mellyeket alig tuda titkos nyögés nélkül ejteni, senki nem nevet. Megaláz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

va érzé magát ez által, 's kedvetlensége kipattant volna ha a' társaság fel nem költ volna az asztaltól. Csernyei, kit sem szerencséje sem játéktársának bosszús volta nem mozdíta-ki, szerény 's csendes maradt, mint mindég. Folytaták a' játékot. Karancsyné Asszonyság elvégezte vala a' magáét, 's ide ült, nyugtalan' óhajtotta látni a' játék mint végződik, és még inkább hogy az melly behatást teend Laurára. A' következés túl multa minden várását. Gaborjáni mindég többet veszte. Reszkető keze 's képének halaványsága elárulta rettegését mellyet haszontalan' igyekezett eltitkolni. Csernyei kifogyhatatlan kedvezésekkel annyi revancht ada neki a' mennyit maga kívánt. Végre a' doublírozások által igen kevés veszteségig visszanyerte pénzét. Most monda Csernyei, ha neked úgy tetszend, itt állapodunkmeg; úgy hiszem hogy nem rút annyit nyernem a' mennyit el valék szánva veszteni. Csernyeinek ézen eszes mérséklete közönséges javalást nyert. Egye-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

dül Gaborjáni nem látszott azt megérteteni; felkölt, 's a' megvetés' hangjával e' szót szalasztá-ki ajakin: Érdemlette is ez, hogy ennyi időt veszítsünk rajta!

Laura egész éjjel nem hunyhatá-be szemeit, lelke olly hánykódásba jutott az által a' mit látott, hallott. Melly külömbség a' kettő köztt! kiálta. 'S nem a' legnevetségesbb makacsság e, hogy még fáj nekem hogy tisztábban látok mint eddig? 's nem kell e megszűnni a' csalódásnak mikor sejdítjük hogy csalódva vagyunk? Csudálom az eggyiket 's a' másikat szeretem. 'S mi fonák meghasonlása a' szívnek az ésszel hogy szerethetem még a' kit becsülni már megszűntem.

Más nap' reggel bémenvén Laura az anyjához, Mi bajod? kérdé ez; egészen elváltozva lellek. Igen is, anyám; nagyon vagyok az. — Nem jól alvál? — Keveset, felele Laura, 's sóhajtott. — Igyekezzél magadhoz térni, mert ma estve az Orczy-kertbe viszlek-ki, hol az egész két várost öszve-gyűlve találod.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Rég olta sajnálom hogy azt a' szép ültetést használatlan' hagyják, 's örűlök hogy ismét járni kezdenek belé.

Gaborjáni el nem márada, 's öszvetalálkozván ott Karancsyné Asszonysággal 's Laurával, szinte midőn ezek kiszállottanak a' szekérből, Karancsyné felfogá őtet, 's eggyütt léptek a' kertbe. Ezer Szépség a' legpompásabb öltözetben a' bassin mellett azon dombon telepedett vala meg hol márványbüsztje áll Lőrincznek, kit polgári 's katonai rénye, szent hazafiusága, fénykerűlése 's versei minden jóknál halhatatlanná tettenek. A' sikátorok azon könnyü sereggel töltek el melly szépsége 's merterségei által a' henye ifjuságnak kelepczéket hány. Gáborjáni mindnyájokat ismerte, 's mosolygva tekingete vissza feléjek. Ez, ugymonda, Wilhelmíne. Lehetetlen érzékenyebb hűbb lelket találni. Gergelyfi hat holnap alatt nyolczezret költött-el vele, 's úgy szeretik egymást mint a' giliczék. Amaz ott Leopoldíne. Az ő háza temploma a' lüxnek;

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

vacsorájinál semmit nem gondolhatni pompásabbat; ő maga játsza bennek a' gazdasszonyt 's bájol hasonlíthatatlan kellemeivel. Látja Nagysád ama' szerény szöghajút? Három barátja van, 's azoknak mindeggyike azt hiszi maga felől hogy ő a' boldogított. Nagy öröm látni imádóji között, miként osztogatja apró kedvezéseit 's azt hiteti velek sorban hogy a' más kettőből játékot űz. Remekje a' kaczérságnak 's nincs a' ki több könnyüséggel játszodozza a' maga világát. Messze viszi tökéleteit, 's én azt neki megjövendőltem. — Gróf Úr tehát neki ismeretségében áll? — Oh igen; előttem az illyenek nem csinálnak titkot; tudják hogy én nem az vagyok a' ki magát meg hagyja csalattatni. — Hát maga, Csernyei, kérdé Karancsyné e' szeretetre-méltó ifjat ki épen szembe jőve velek; az Úr is fel vagyon avatva e' titkok közzé? Nem vagyok, Mélt. Asszony, felele ez; én könnyen elhiszem hogy ezekkel lenni múlatságos; de itt a' gyönyör eggyütt jár a' veszél-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lyel. Karancsyné megsejtette hogy a' magokat becsűlő és a' mások' becsűlésére érdemes Asszonyságok Gaborjáninak nevetve ejtett bíztos köszöntéseit tartózkodással 's hidegen fogadták, ellenben a' becsűlés' 's barátság' jeleivel feleltek Csernyeinek komoly köszöntéseire. E' külömbség felett szelíden karczolgatá Gaborjánit, hogy azt éreztesse Laurával is. Úgy vagyon, Mélt. Asszony: emberek előtt hidegséget mutatnak erántam, mondá ez, de négy szem köztt nekem elégtétet adnak.

A' mint velek a' kertből haza ére, eggy fiatal és szép Özvegy jött vala látogatására. Az Özvegy olly kecsekkel, olly érzékeny fájdalommal szólla vesztesége felől, hogy Karancsyné, a' leánya 's Csernyei nem tartóztathaták-meg könyűjiket. Szép asszonynak a' ki fiatal asszony is egyszersmind, férjét elveszteni koránt sem olly veszteség mellyet könnyen ki nem pótolhat, monda Gaborjáni szinte bántó vídámsággal. Emilie a' legkényesbb széplelküséggel

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nézte-el a' bohó' elmétlenségét, 's Nem, Uram, ugymond, azt a' veszteséget melly engem meríte bánatban, semmi ki nem pótolhatja. A' melly férj az illy koru asszonyt mint én, nem csak szeretetével de teljes barátságával, bízodalmával 's becsűlésével is tiszteli-meg, a' kinek hajlandósága sem féltékenységgé nem gyúlad sem a' birtok' bíztosságában gondatlanságokká nem tunyúl, nem az a' dolog mellynek könnyen lehetne találni mását. — Kétség' kivül kedves külsőjü ember volt? kérdé Gaborjáni. — Nem volt; de annál szebb volt lelke. — Lelke? felele élességgel Gaborjáni; a' lelke! De legalább, gondolom, ifju-ember volt? — Épen nem; elérte azon esztendőket mellyekben mutatjuk hogy vagyon fejünk, ha van mit mutatnunk. — De ha sem szép sem ifju nem volt, nem látom, Asszonyom, mit tudsz halálán kesergeni. A' szeretetre-méltó asszony mindenfelé talál becsűlést, bízodalmat, illő tekintetet. Engedj helyt tanácsomnak, Asszonyom,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

's térj az ifjúság' 's szépség' felére, 's eggyesítsd a' kecseket a' szerelemmel; eggy szóval, válassz fiatal 's kedves külsőjü férjet vagy maradj szabadon. — A' tanács, Uram, monda Emilie 's búcsúzott, a' legcsapodárabb a' világon; csak hogy kár hogy ollyannak adatik a' ki vele élni nem akarhat. — Imhol ismét eggy begyes! monda Gaborjáni midőn az asszony őket elhagyá. — Begyesnek, Gróf Úr, monda Karancsyné, úgy vélem, azt hívják a' ki az észnek és illőnek sugallatait nagyítva 's tettetve követi; én pedig Emilieben nem látok illyet, sőt nem semmit mint valót, természetest. — Én ez asszonyt olly tiszteletesnek lelem mint szépnek, monda Csernyei. Tiszteld, barátom, tiszteld, kiálta Gaborjáni élesen; ki tiltja azt? ő az az eggy teremtés a' nap alatt a' ki azt neked balúl vehetné. Tudjátok, így szaszakasztá félbe Karancsyné a' beszédet, ki volna méltó megvígasztalni Emiliet? Az olly férj a' millyennek én Csernyeit gondolom hogy lenni fog. Nagysád

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

engem nagy becsűletre méltóztat, mondá Csernyei elpirulva; de Emilie szabad szívet érdemel, 's szerencsétlenségére az enyém nem az többé. E' szókkal ment; leverve azon bűcsu által mellyet itt magának adattatni vélt. Mert tekintsük a' mint akarjuk, midőn maga buzdít szerencsémet keresni Emilienél, nem annyi e ez mint kimondani hogy Laurához reményem nem lehet? Ah, melly kevéssé ismeri szívemet! — A' szót Gaborjáni is útkimutatás gyanánt vevé, 's úgy tett mintha szánná vágytársát. A' szerént festette Csernyeit mint a' legderekabb embert a' kit keresni kell 's találni lehet; egyedül az kár benne, monda szánakozással, hogy mindég olly igen borult. Ezt nyeri az ember azzal a' magasztalt rénnyel; eluntatják magokat, 's elútasítatnak. Karancsyné nem ereszkedett magyarázatokra, de bizonyossá tevé Gaborjánit, hogy ő semmi kedvetlent nem akara mondani Csernyeinek. Azalatt Laura lesülyeszté szemeit, 's arczának elevenebb

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

színe által el vala árulva szívének nyugtalansága, Gaborjáni nem kétlé bogy e' pirosság titkos örömnek hevítése, 's diadallal távozék-el. Más nap' az itt következő levelkét küldé Laurának:

„ Nagysád engem kétség' kivül eggy csak epedni, sóhajtozni tudó Románbajnoknak nézett, minthogy ennyi idő olta csak szemeim által szóllottam. Ne vádoljon értte igazságtalan bízatlansággal; láttam én szíve' mozdúlatait, 's ha egyedül ezt kellett vala kérdenem, tudtam volna melly feleletet kapok. De a' szép Laura asszony-anyjától függ, 's az anyáknak ollykor szeszeik vagynak. Szerencsére a' Nagysádé szereti gyermekét, 's az ő szülei gondossága választását felfedte. A' Csernyeinek adott búcsu tudatja velem hogy ő hajlandó; de a' Laura' eggyezésének meg kell előzni az anyjáét, 's én azt a' leghevesebb, leggyengédebb szeretettel várom."

Laura felbontotta a' levelet a' nélkül hogy még tudná kitől jön, 's nem kevésbbé érzette magát általa megbánt-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

va mint meglepve, 's ment, bémutatni az anyjának. Köszönöm barátságodnak e' jelét, leányom, monda ez; de a' bizodalom viszont-bizodalmat érdemel; e' szerént hagyd mondanom hogy Csernyeitől én is vettem eggyet. Jer, olvassd:

„ Mélt. Asszony, én tisztelem az érdemet, csudálom a' mi szép, 's igaz vagyok Emilie eránt. De ő e az eggyetlen a' kinek az ég kedvezett? 'S minekutána Nagysádnak képében az ő szeretetre-legméltóbb mívét szeretem, hiheti e Nagysád hogy követhetem azon tanácsot mellyet nékem tegnap adni méltóztaték? Nem mondom-el melly kínzó az; tiszteletem elfojtja panaszomat. Ha nem vagyok is szerencsés a' Nagysád' gyermeke' nevezetét viselhetni; szívem annak minden érzéseit bírja, 's ezek benne kitörölhetetlenek."

Laura a' nagy illetődés miatt alig tudta olvasni a' levelet. Anyja úgy teve mintha semmit nem gyanítana. Felelni mind az eggyikének mind a' másikának az én tisztem, ugymond; de te add

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

a' szót tollamba. Én e, anyám? — De ki tehát? hiszen nem engem óhajtanak. — Ah, Asszonyom! a' te tetszésed nem tetszésem e nekem is? nincs e hatalmad parancsolni velem? — Mind jó, leányom; de itt a' te szerencséd forog szóban; téged illet a' választás. Mind a' két óhajtód jó házból született, szerencséjek alkalmasan azon-eggy; te lássd, mellyike felel-meg inkább azon képezetnek mellyet magadnak eggy jó férj felől csináltál; azt fogadjuk-el 's eresszük tovább a' másikat. Laura illetődésében nem lele szót, 's megcsókolta az anyja' kezét. Tetézzd-be jóságaidat, Asszonyom, monda, 's méltóztassál segélleni választásomban tanácsoddal; annál nagyobb szükségem vagyon reá, minél fontosbb a' lépés mellyet teszek. A' melly férjet az anyám vezérlend felém, az nekem kedves lészen, felelek szívemről. — Nem, leányom, a' szeretet nem a' kötelesség' míve; 's te inkább érzed mint én mi fog szerencséssé tehetni. Ha nem lészesz az, mindég készen

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lelsz vígasztalásodra; szívesen fogok osztozni szenvedésidben, de nem akarok lenni okok. Ne késlelj; ujaim közt a' toll; mondd, mit írjak.

Könnyü képzelni melly zavar, melly rettegés 's ellágyúlás fogták-el Laurának szívét. Reszketve álla e' hasonlíthatatlan anya mellett; eggyik kezével szemeit fogta-be, a' másikkal szívét szorította, 's elakadt nyelvén a' szó. De szóllj tehát, mert elúnom. — Jó; tehát elébb Gaborjáninak? 's mit irunk neki?

„ A' ki magát egészen a' társaságnak adá mint Gróf Úr, az nehezen mondhat-le arról, hogy házi örömeknek éljen. Az én leányom nem bír annyi kecscsel hogy Gróf Úrnak kipótolja a' mit illy nehéz áldozat által amott fogna veszteni. Feleljen-meg czéljainak, 's légyen azoknak gyönyörje a' kik között él.“

Ebből áll? — Igen is, anyám. — Most tehát Csernyeihez. Mit írunk neki?

„ Méltónak lelvén az Urat eggy igen derék és szép asszony' birtokára, ko-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ránt sem az vala szándékom hogy eggy választástól rettentsem-el melly nékem azon mértékben örvendetes a' mellyben benne megtiszteltetésemet lelem; inkább lehetett volna az czélom, hogy felbátorítsam. Szerénysége eltévesztette szavaimnak értelmét, 's igazságtalanná tevé maga eránt's énerántam. Jőjön tehát, 's hallja világosabban eggy gyermekét-szerető anya' akaratját. Leányom' szíve az én kezemben vagyon, 's én nem ismerek méltóbbat ennek bírására, mint az Úr."

Most pedig te is jer, kedves gyermek, 's hagyjad megölelni magadat, mondá ez a' tiszteletes asszony. Teljesíted anyád' akaratját, 's e' két levelet szívemből vetted-ki.

Csernyei szaladt, 's nem bírt örömével. Soha még házasság nem lelt annyi javalást, soha még nem volt boldogabb. Csernyei szeretetét felosztá Laura és az anyja között, 's a' világ meg nem tudta mondani mellyikét szereti inkább.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

PARAMYTHEK.

KÉT KÖNYVBEN.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ELSÖ KÖNYV.

A' HAJNAL.

Tánczolva 's víg dalokkal méne elébe Aurorának eggy inneplő leánysereg. Legszebbike, legboldogabbika az Istennéknek, te e' rózsaalakban, e' meg nem hervadható kor' tündöklésében! Te minden reggel újúlva kelsz-elő a' Kedv' és Kény' 's örök Virágzatok' ferdejéből! Ez vala dalok. 'S a' magasztalt Istenné, midőn feljőve a' nap, a' leányok felé intézte méneit, 's megálla előttök, a' legszebbike de nem legboldogabbika az Istennéknek. Könyek remegtenek szemeiben, 's a' párafátyol mellyet a' földről vont vala le, mint

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

eggy nedves felhő lapúla-széllyel a' rózsaarcz előtt.

Értettem, nyájas gyermekek, ugymond' Auróra, magasztalástoknak édes zengzetét, megszántam tapasztalatlan jámborságtokat, 's leszállék hozzátok hogy láthassatok. Ha szép e? láttok 's ítélhettek; ha boldog e? feleljenek könnyeim mellyeket minden reggel Flóra testvéremnek kebelébe szoktam hullatni. Gondolatlanúl 's elvakítva csalfa fényei által, férjűl az agg Tithont választottam, kinek fagyos édesgetései közzül láttok elsietni minden reggel. Az ő fele, büntetésűl neki és énnekem, ősz halhatatlanság lett, de ah! ifjúság nélkül. 'S ez miatt, míg körültte unatkozva múlatok, szépségem 's kellemeimnek mindenike sorvadoznak. Ez kerget engem olly korán rövid munkámhoz, a' Setét' előzéséhez. 'S a' mikor Phoebusz felkél, fényei közzé rejtezem-el, 's estiglen ott múlatok, míg végre megsejt az alkalmatlan, 's pirúlva hágy nyoszolyájába szállanom. Végyetek példát

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

esetemen, jó leányok, 's ne higyjétek hogy a' ki közöttetek legszebb, legboldogabb is leszen, hanemha magához hasonló férjet választani szint olly bölcs lesz a' millyen szép.

Auróra eltűnt, de az ő képe ezentúl a' harmatnak minden könycseppjében megújúlt a' leányoknál. Nem mondák őtet többé a' legboldogabb Istennének mivel a' legszebb vala, 's intése által bölcsebbekké lőnek.

AZ ALVÁS.

Azon Tündérek' végig-láthatatlan sokasága köztt, mellyeket Júpiter, hogy a' halandók' inséggel küszködő életeket boldogítsák 's édesítsék, kedvezve, mint mindenkor, teremtett vala, setét alakjában feltűnt Hypnusz is. Mint illek én, monda ez, végig tekintvén magát,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

e' gyászos alakkal testvéreimnek színes seregeikbe? Mint lépjek így az Erosz' kísérőjinek, a' Vígaságoknak, Tréfáknak, Húnyoroknak színes gyülekezetekbe? Talán ugyan hogy a' kiről aggodalmainak sullyát elhengerítem, a' kit a' Feledség' szelíd kelyhéből itatok, viszont-hűséggel fog reám tekinteni. Talán hogy a' megtikkadt, kit én új munkára, új terhekre edzek ismét, esdekelve néz majdan utánam, 's szeretni fog. De a' ki meg nem fáradott, a' ki bút 's gondot nem ismér, a' kinek legédesbb órájit szaggatom-félbe, *miként* tekintsen az engem? Ekként panaszlá keservét az Alvás.

Ok nélkül búsongasz, felele néki a' Tündéreknek és embereknek atyja. Gyászos alakod mellett is te léssz az a' kit az emberek leginkább fognak szeretni. Mert, azt hiszed talán, hogy a' Vígságok és Játékok fáradást nem szűlnek? Sőt ők fárasztóbbak mint a' Gondok és Viszontagságok, 's eltűrhetetlen

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

unatkozásokká válnak az eltölt boldognál.

De ne légy te is gyönyör nélkül, sőt ebben múld felül gyakorta társaidnak minden sergeiket. Ezt mondván, eggy ezüstszín türköt ada neki, tele rakva édes Álmokkal. Hintsed ebből altató mákszemeidet, monda; 's tégedet fog minden testvéreid felett óhajtani mind a' boldog, mind a' boldogtalan. Benne a' Reményt, Vígságot és Játékokat húgaid, a' Chariszok, varázskezekkel önn-magok szedék mennyei völgyeiken. Az az étheri harmat melly rajtok ragyog, mind azt a' kit boldogítani akarandasz, tulajdon kívánságainak érezésével fogja örvendeztetni; 's minthogy őket a' szerelem' Istennéje a' mi halhatatlan nektárunkkal megfecskendte, a' gyönyör mellyet ezek nyujtandnak, édesbb lészen és gyengédedebb mint mind az valamit az embereknek a' földi szűk valóság adhat. Kívánkozva fognak ezek a' legtömöttebb Vígságoknak karjai közzül repűlni a' tieidbe; a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Poeták tiszteletedre hymnuszokat zengenek, 's a' néked tulajdon bájt fogják lehellni igyekezni dalaikba. Még az ártatlan félénk leány is téged óhajtand, 's szemhéjain fogsz függeni, boldog Isten és boldogító!

Örömre változék-el a' panasz, 's a' Chariszok' legszebbike, Pasithea, kit mindenik óhajtott, az ő mátkája lön.

FLÓRÁNAK VÁLASZTÁSA.

Midőn a' nagy, a' jó Jupiter munkáját mellyet alkotandó volt, ideál-képekben szóllítá-elő, a' többiek között fellépe Flóra is, a' felkoszorúzott. Ki fesse az ő szépségét! ki írja-le ékjeinek gazdagságát! Mind az a' mit a' Föld az ő szűz méhéből szedett, képén, növésén, leplében gyült-öszve. Őtet nézte minden Isten, őtet csudálta irígy szemekkel minden Istenné.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Válassz magadnak ez Istenek és Tündérek' nagy seregéből eggyet kedvesűl, mondá Jupiter; de vigyázz, hiú leány, hogy választásod meg ne csaljon.

Könnyelműleg tekinte-széllyel Flórára, és oh ha a' deli Phoebuszt választá vala! az őérette szerelemre olvadottat! De az ő szépsége a' leánynak fenn szépség volt, szerelme hallgató szerelem. Lebdesve szállongának ide 's tova szemei, 's ki fogja hihetni! a' legutolsók közzül választa eggyet — a' csapodár Zephyrt.

Elmétlen! monda Jupiter; nemed tehát még testetlen alakjában is elébe tészi e a' hízelkedő játszi kecset a' csendesebb, fenntebb szerelemnek? Ha ím ezt választád vala, 's Phoebuszra mutatott, magad és maradékaid részesei voltatok volna az ő halhatatlanságának. Így bird a' kit választál.

Zephyr megölelé Flórát, 's ez eltűne. Virágporrá válva szállott a' légi Istennek tartományába.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Jupiter végre hozzá-foga a' maga világának ideál-alakjait lényekké érlelni, 's a' Föld' kebele nyitva állott életre szűlni a' széllyelszóródott virágporokat. Ekkor előkiáltá a' Kedvese' hamvai felett elszunnyadott Zephyrt. Ébredj-fel, vőlegény, ébredj-fel! hozzd-elő mátkádat, 's lássd az ő földi jelenetét. Zephyr előhozá a' virágport, 's az végig repűle a' Földnek széles határozatjain. Phoebusz, ki még nem feledheté eggykori szerelmét, feleleveníté őtet, a' folyamok' Nympháji és a' kútfejeké, rokon szeretetből általjárák, Zephyr környülölelé, 's ezerféleképen csirázó virágban jelene-meg Flóra.

Mint nem örűlt mindenike a' virágoknak, midőn a' mennyei vőlegényt ismét feltalálá! Azonnal néki-ereszték magokat csapodárkodó csókjainak, rengető gyengéd karjainak. Szökevény öröm! Mihelytt kebelét a' Menyasszony megnyitotta, mihelytt a' menyegzői nyoszolya a' színeknek 's illatoknak gazdagságában készen volt, a' kedve-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tölt Zephyr azonnal elhagyá a' kedvest. 'S Phoebusz, szánván az eggykor szeretett leány' megcsalt jámbor hevét, emésztő súgárokkal siete véget vetni epedő búslakodásainak.

* * *

Minden tavasszal megújúl, szép leányzók, e' történet. Úgy virítatok mint Flóra; válasszatok más kedvest mint Zephyr.

A' GILICZE' TEREMTETÉSE.

Óhajtozásaiknak boldog első álmában eggy hű pár eggyütt űle; de ah! el vala végezve hogy óhajtozásaik csak álom maradjanak. Irígyen metszé-el fonalokat a' megkérlelhetetlen Párka, 's lelkeik eggy csókban, eggy sóhajtásban

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

elválaszthatatlanúl indultak bujdosásokra.

'S a' mint a' halál' szédűletéből magokhoz térének, a' hű lángok' Istennéje hirtelen felettek lebbene-el. Nyögdelve szállottanak-fel az Istenné' keblébe. Nem védél bennünket, kegyes anya! Láttad szíveinket lángolni, 's nem engedéd hogy kívánságaink az életben teljesedést lelhessenek. De mi az árnyak' országában is eggyütt maradunk.

Az árnyak szeretete szomorú szeretet, monda az ellágyúlt Istenné. Emberi életeteket vissz'adni nincsen ugyan hatalmamban; de hogy benneteket országomnak valamelly lakosaivá változtathassalak, azt nekem nem tiltják az örök végezések. Galambokká változtatlak benneteket; győzelmi szekeremet ti fogjátok vonni, 's ambroziával fogtok élni a' Vigságok és Hiúságok köztt udvaromban. Ez lészen jutalma tiszta lángotoknak.

Ne! oh ne, hív anya! mondának eggy szózattal a' hűk. Ne add nekünk

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

e' veszélyes, e' csillogó szerencsét! A' Vigság', a' Hiúság' seregében, örök ragyogásában udvarodnak, ki felelhet nekünk szerelmünk' állandósága felől? Ha galambokká akarsz általteremteni, küldj magányos környékekre bennünket, hogy szegény fészkünkben mi legyünk, mi maradjunk mindene egymásnak.

Az Istenné kimondá az elváltoztatás' igéjét, 's íme felröppene az első giliczepár. Elbuliklák hálájokat Jóltevőjök előtt, 's sírjok felé siettek, hogy ott érdeklő panaszaik által a' vén Párkát el nem élt napjaiknak vissz'adásokra indíthassák. De öröm és vígasztalás nekiek az eggyüttkesergés is; az az érzékeny hű szerelem mellyel a' magány' ligeteiben háboríthatatlanúl élnek, édesbb nekik a' Vígság és Játékok' untató társaságainál a' Cyprisz' uralkodóiszéke körül.

* * *

Irígység e, vagy kegy inkább, hogy a' komor Párka meghagyá rajtok gili-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

czealakjaikat, 's emberi változó szívnek veszedelmesbb sorsától megőrzé?

LILIOM ÉS RÓZSA.

Ékes gyermekei a' göröngyös fekete földnek! beszélljétek-elő, ki adá tinéktek e' szép alakot? mert bizonyára titeket gyengéded ujak képezének. Melly kisded szellemek röpülének-fel kelyheitekből, 's melly gyönyört érezétek, midőn leveleiteken Istennék rengetőztenek? Beszélljétek-elő, békés virágok, mint oszták-fel ők magok között az örvendtető munkát? miként mosolyogtanak midőn leveleiteknek gyenge vásznait olly külömbözőleg festegették?

De ti hallgattok, szépalakú gyermekek, 's örűlve élitek életeteket. Magyarázza-meg nekem tehát az oktató Mese a' mit ajkaitok elhallgatnak.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Kopaszon áll vala a' föld, még most csak puszta szirt, 's íme a' Nymphák' nyájas serge felhordá alólról a' szűz agyagot, a' segédre-kész Géniuszok pedig elkezdék a' puszta szirtet virágokkal behinteni. Csoportokra-osztva fogának munkájokhoz. A' félénk Szemérem még hóban 's az apró fázékony fűben kezdéel a' maga munkáját, 's a' rejtezni-szerető violát szövé. Utána a' Remény jött, 's hűs lehellettel tölté-meg az illatos' hyacinth' tölcsérjeit. A' többiek látván a' jól-indúlt kezdetet, íme eggy csillogó kevély kar jőve-elő, a' Szépnek minden színeiben, alakjaiban. A' tulipán felnyújtá fejét, a' narcissz epedve tekingete széllyel bágyadt szemeivel.

Sok egyéb Istennék 's Nymphák eggyesűlének a' dolgosokhoz, 's felékesíték a' földet, örűlvén ékes munkájikon.

És íme, midőn az ő munkájiknak nagy része az igyekezet' dicsőségével 's az igyekezőknek gyönyörűségeikkel a' földről elvirított vala, monda Cyprisz a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

maga Gratziájinak: Mit késtek, Kellemnek testvérei? Menjetek, 's szővjetek a' ti kecseitekből ti is látszatos elhalandó virulmányt. 'S a' Grátziák alá-szállottanak, 's Aglája, az ártatlanság' Chárisza, a' liliomot, Thalía pedig és Eüphrosyne rokon kezekkel az öröm' és szerelem' virágát, a' leányzó rózsát szövék.

A' kert' és mező' termései köztt gyakor virág irígylé a' másika' szépségét: nem a' liliom és rózsa eggyikéét is, de igen az övéket mindenike egyetemben. Azon-eggy környéken virítnak ők a' Hórának, 's nevelik egymásnak szépségeiket, mert a' testvér Grátziák őket egymástól el nem válva szövék.

* * *

A' ti orczáitokon is liliom és rózsa virít, leányzók. Bár ezeknek védjeik, az Ártatlanság, 's a' Szerelem és Öröm is eggyütt virítana, 's elválaszthatatlanúl, azokon!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

AURÓRA.

Kesergve panaszlá az Istenek előtt Auróra, hogy őtet az emberek magasztalják ugyan, de kevés van közöttök a' ki őtet szeresse, kevés, a' ki néki elébe menjen; és hogy épen azok leghidegebbek eránta a' kik leginkább magasztalják szépségét. Tégy-le búdról, mondá neki a' bölcseség' Istennéje; avagy az én sorsom jobb e mint a' tiéd?

Osztán, ezt veté szavaihoz; lássd, hálátalan magasztalóid kikkel cserélnek-fel. Pillants-le reájok midőn mellettek elmenendesz, 's meglátod miként vannak az Alomkórság' karjai közzé lánczolva, mint rothad testek lelkek.

'S nincsenek e elég barátid? nincsenek e tisztelőid nagy számban? Az egész Természet innepli közelítésedet; felkél minden virág, 's bíborfényedben menyasszonyi új éket veszen magára.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' madaraknak minden seregei téged idvezlenek, 's új énekekkel igyekszenek tartóztatni siető útadat. A' dolgos földmivelő, a' fáradhatatlan Tudós téged soha el nem múlaszt, 's mind ketten egésséget és erőt, nyugodalmat és életet szörbölnek a' kehelyből mellyet nekiek te nyújtasz; kétszerestt örvendvén hogy veled múlathatnak, fel nem háborítva az alvó bolondok' fecsegniszerető csoportjaiktól. Nem tartod e elég szerencsének profanálatlan' szeretni 's szerettetni? A' szerelemnek ennél fenntebb boldogságát sem ember nem ismeri, sem Isten.

Auróra megpirúlt gondolatlan panasza miatt; 's óhajtsa magának e' szerencsét minden hölgy a' ki hozzá tisztaságban és ártatlanságban hasonlít.

AZ

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

AZ ÉJ ÉS NAPPAL.

Éj és Nappal az elsőségen vetekedének egymás között. A' tüzes, fényében kevély ifju Nappal kezdé a' versengést.

Szegény setét anya! monda ő; mid van neked a' mit az én napomhoz, az én egemhez, az én téreimhez, a' mit munkás fáradhatatlan életemhez hasonlíthatnál? A' mit te megölél, én elevenítem-fel az új lételnek érzésére; a' mit ellankasztál, én hozom ingerbe.

De ha kedves e mindég ez a' te felingerlésed? kérdé a' szegény, béleplezett Éj. Nem nékem kell e enyhítenem a' mit te kifárasztál? 's miként tehetem én azt másképen mint néked feledtetésed által? Ellenben én, Isteneknek és embereknek anyja, valamit szültem, tulajdon örömére fogadom keblembe; alig értetem-meg őket öltözetemnek prémjével, 's feledik szemfény-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

vesztő játékaidat, 's fejeiket puha álomra hajtják alá. 'S illyenkor felemelem, mennyei harmattal táplálom a' nyugvást-talált lelket. A' szemnek melly vakító súgáraid miatt fel nem mere pillantani az égre, felfedek, én beleplezett Éj, megszámíthatatlan Napoknak, megszámíthatatlan képeknek sokaságát, új reményeket, új csillagokat.

A' csacsogó gyermek meg találá illenteni öltözetének prémjét, 's elhallgatva, elalélva sippadt maga is ennek mindent-általölelő keblébe. Ő pedig csillagos palástjában, csillagkoronájával űle veszteg örökké nyugalmas arczulattal.

A' RÓZSA.

Lankadni látok körülttem 's elhalni minden virágot; és még is egyedül en-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

gem neveznek elhervadónak, hamar-elmúlónak. A' hálátalan emberek! 'S nem eléggé gyönyörködtet e benneteket az én rövid életem? Sőt holtomnak utána is illatos koporsót, orvosságokat 's kenőcsöket nyújtok nekik, gyönyörre és haszonra. És még is mindég ezt kell tőletek hallanom: ah, a' hamar-elmúló, hamar-elenyésző Rózsa!

Ekként panaszlá a' maga sérelmét a' virulmányok' Királynéja, talán már első érezésében hanyatlani kezdő szépségének. A' mellette-állongó leány megértette keservét, 's ezt mondá: Ne neheztelj értte, kedves Kicsiny, 's ne nevezd hálátlanságnak a' mi forró szeretet 's kedvelésünknek hevesbb óhajtása. Látjuk mi, miként halnak-el az egyéb virágok, 's hervadásokat elkerűlhetetlen sorsnak nézzük: de Királynéjoknak azt óhajtanánk hogy örökké éljen, mivel arra érdemes. Miđőn tehát óhajtásunkban megcsalva látjuk magunkat, engedd, hogy panaszainkban önn-magunkat szán-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

hassuk 's abban enyhűletet találhassunk. Életünknek minden szépségét, ifjuságát, örömeit tehozzád hasonlítjuk; 's mivel ezek azon szerént virítanak-el mint te, ez örök dalunk, örök sóhajtásunk: ah, a' hamar-elmúló, hamar-elenyésző Rózsa!

AZ ECHO.

Ne higyjétek, jószívű gyermekek, ne higyjétek a' Poeták' költésének, hogy a' szerény Echo szemtelenül szerette volna Narcisszt, sem azt ne, hogy kibeszéllette Istennéjének titkait; mert avagy látta e őtet valaha szem? hallotta e valaha megszóllító hangját fül? De figyelmezzetek; én beszéllem-el igaz történetét.

Hármonia, a' Szerelem' gyermeke, munkás segédje vala Jupiternek a' terem-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tésben. Anyaison ada tulajdon szívéből eggy hangot, eggy zengzetet minden lénynek, melly ennek belrészeit általhatja, egész létét öszve-szövi, 's minden más rokon lényekkel eggyesíti. Végre az igen is hű anya elfogyasztá magát; 's mivel születésére nézve csak Félisten volt, el kelle válnia gyermekeitől. Mit nem szenvedett ez elválás alatt! Könyörgve bukott-le Jupiternek széke előtt, 's ekképen szólla: Nagyhatalmú Isten, hagyjad eloszlani alakomat az Istenek között; de szívemet, de érezéseimet kifogyni soha ne engedd, 's ne szakassz-el azoktól a' kiknek tulajdon szívemből adék lételt. Legalább látatlan akarok körülttök lebegni, hogy kesergéseiknek, örömeiknek a' mellyekkel őket felruháztam, minden zengzeteiket eggyütt érezhessem velek.

'S mi hasznodat reméled kívánságodnak teljesítéséből, így felele az Isten, ha inségeiket látatlanúl érzenéd velek 's rajtok nem könnyíthetnél, ne-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

kik alaktalanúl meg nem jelenhetnél? mert az utóbbikat tőled a' Végezés' visszavonhatatlan szava megtagadá.

Csak felelnem engedj tehát nekiek; csak azt engedd hogy szíveinknek zengéseiket utánok zenghessem; 's anyai szívem enyhűlve lesz.

Lágy illentéssel nyúla hozzá Jupiter, 's ő legottan eltűnt, 's az alaktalan, mindenszerte-jelenvaló Echóvá leve. A' hol gyermekeinek hangzatja zeng, zeng ott az anyáé is, minden teremtésből, minden rokon lényből szóll, 's az öröm' és kesergés' hangzatjait harmóniai húroknak zengésével felelgeti feléjek. A' kemény szirt is általhatva érzi tőle magát, meg vagyon lelkesítve általa a' legmagányabb rengeteg is; 's oh hány ízben nyújtottál te, szerető anya, te félénk lakója a' magánynak és néma ligeteknek, nékem édesbb enyhűletet mint a' mellyet a' zengzetlen emberszívek' 's emberlelkek' torlott sokaságaikban találni reméltem és nem találtam! Sze-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

líd szánattal adod te vissza nekem epedéseimnek sóhajtásaikat; 's legyek bár mennyire elhagyatott, bár légyek mennyire félre-értve: de akadozó hangjaidnak mindenik ízéből világosan értem, hogy engem, jajgatót, eggy mindentáltható, mindent-öszve-szerkeztető anya elismér, hall.'

A' HALDOKLÓ HATTYU.

Ime én némán 's énektelenűl hagyatatám — így búsongott a' csendes Hattyu azalatt míg a' legszebb Esthajnal' bíborfényében kényére fördött — és csak én egyedül némán a' tollas népeknek minden országában! A' gágogó lúdnak, a' kotyogó tyúknak 's visító pávának nem irígylem ugyan szavaikat: de igen a' tiédet, gyönyörü Phi-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

loméla, midőn énekeid által erősen fenn tartatván, késve vonom vízi barázdáimat, 's az ég' visszasugárzásában elrészegűlve múlatok- Oh, ha szavam volna, mint fognálak én tégedet énekleni, arany Esti-nap! tégedet, és boldogságomat! benned! Elmeríteném magamat rózsaarczodnak tűkörében, 's meghalnék.

Boldogságának teljes érzetében játékosan merítgeté magát a' habokba a' szép madár, 's alig emelkedék-fel a' vizekben, midőn eggy fénylő alak megálla a' parton, 's intett neki hogy közelítene. Az a' reg' és est' napjának Istene, a' szép Phoebusz vala. Nyájas szép állat, monda a' Hattyúnak az Isten; régi kívánságod meg vagyon hallgatva; elébb engedni neked azt nem lehete. Alig mondotta-ki a' szót, 's megillenté őtet a' zengő lanttal, "'s halhatatlanoknak hangzatjait szóllaltata húrjain. A' A' mennyei zengzet álthatotta Phoebusznak kedvelt madarát, 's ez mostan el-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

oszlatva 's zengzetekre olvadozva énekle a' Szépség' Istenének lantja után, örvendő hálák alatt magasztalván a' szép napot, a' tündökló síkot 's a' maga boldog ártatlan életét abban. Szelíd vala az ő éneke mint egész alakja; hosszú habokat vont elszunnyadó édes hangzatokban, míg Elysiumban ismére megint magára, Apollon Istennek lábainál, a' maga való mennyei szépjében. Az ének, melly életében meg vala tőle tagadva, hattyudala lön, melly tetemeit gyengédeden oldozza széllyel; mert ő halhatatlanság' zengését hallá 's Istennek alakját látá. Hálásan simúla Apollonnak lábaihoz, 's felfigyelmezett isteni hangzatjaira, a' midőn hív nősténye is megérkezék, ki, hímje után epedve, édes énekekben sírta vala ki magát. Az ártatlanság' Istennéje mind kettejeket kedvenczeivé fogadá, 's rajtok szállong csigaszekerén, midőn az ifjúság' tavában vágy megfördeni.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

* * *

Ne csüggedj-el, szenvedő lélek! a' mi tőled ez életben vagyon megtagadva, mivel el nem viselhetnéd, azt halálod' perczétől nyerended-meg.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

MÁSODIK KÖNYV.

A' SPHINX.

FELSŐ ÉS ALSÓ ISTENEK.

Látjátok ama' homályos felhőt? mondá eggy nap' az eggyüttmúlató Istenekhez Jupiter. Setéttisztásan és öszve-gomolyozva úsz az, mélyen alatta lábainknak, a' légben. Mi lenne hogyha azt élő lények' lakjává tennénk 's új tárgyává múlatkozásainknak? Ekképen szóllott. Az Istenek jóvá hagyák szavát.

Rhea, az anyja a' halhatatlanoknak, legottan alá küldé a' mesterséges Hephaestiont, 's örökké-égő oltáráról ke-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

zébe adá a' mennyei tüzet. Nagy-sietve szálla ez, 's eggy szirtben, a' keményében a' felhőnek, ketté törte lába' szárát, hogy még most is sántít belé. Lángja' világánál leméne a' szirt' üregébe, 's azt Vestának templomává csinálta; menedéket ásott az üregekben, 's ottan kovácsolja érczeit.

Júno, az ő halhatatlan anyja, követte tekintetével távozását, 's szemeinek mosolygása által felderítette a' felső borongós léget. Neptún leönté a' földre vizeit, 's ekként levének tengerek és folyamok. Pallasz reáhagyá esni leplét, és így lőn az égnek kékje, felékesítve arany csillagokkal. Apollon körülkocsizta azt, 's reá lövellé sugárait. Szűz húga késve követte bátyjának nyomát, 's hajai köztt viselt boglártűjét, a' holdat, az atmoszphaerán hagyá. Céresz reá önté gyümölcstürkét, tele rakva magokkal és palántokkal; a' mennyei Aphrodíte pedig leszálla reá, eltöltve mindent élettel, szerelemmel. Az új lak virított, zöldelt; 's az Iste-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

nek elvégezték hogy lényt fognak teremteni, ki az új Tempe' gyönyör voltát érezze 's élje.

'S az Istenek' atyja intett, 's élet serkede a' porban. Eggy lény, isteni alakkal, kezde mozogni, 's az Istennék tolakodva közelítének hozzája, azt felállítani. Pallasz megérintette homlokát, 's a' bölcseség' szikrája lángot vete agyában. Júno szemeit érintette-meg, 's azok felséges tekintetekkel néztek széllyel. Vénusz ajkait illeté-meg, 's gazdag kincsének legszebb ajándéka, a' szerelem' hódításai, folya-által tőle reájok. Így teremtének eggy hímet, így eggy nőt. Istenek és Istennék örvendtenek munkájok felett.

De imhol jőve az Isteneknek Követjek kit elküldének vala megtudni a' Sorstól hogy munkájokból mi leend; 's ez szomorúan hoza hírt hogy a' Tartarusz' hatalmas Istenségei haragszanak az új teremtmény miatt. A' nélkül hogy ti őnekiek szóllottatok volna, monda ez, setét birtokaiknak illy nagy részét

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

foglalátok-el; 's e' miatt Plúto agyarkodik, a' három vén Párka, az ádáz Erynniszek, haragszanak, Nemesisz benneteket a' Sorsnál elvádolt, 's a' megkérlelhetetlen anya gyermekeinek felére hajlott. Értsétek kemény feleletét:

„Rövid élet jusson az élőknek az új lakon; és mivel lakjok szirtből vevé lételét, légyen a' halandók' élete kemény élet. Az ércz mellyet gyomrában tart, legyen nekiek örök munka, mindég-nevekedő versengés, és sokaknak közzűlök pusztító halál. Testvér fog öldökleni testvért, 's a' népeknek pásztoraik mészárlani fogják ezeket. Barát barátja' életének, nyugalmának kelepczét hányand, 's a' Mennyeieknek legédesbb ajándékaik is, az értelem és a' szerelemnek ható beszéde, kifogyhatatlan forrásaivá lesznek közöttök a' megtévedésnek, csábításnak 's inségnek. Így akarja ezt a' Sors."

Elhalaványúlva állottanak az Istenek, midőn Hermesz ezeket mondá; mert még szóll vala midőn a' Sors' hív

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

cselédje, a' tisztelt Nemesisz, fellépe előttök; ő, ki szüntelen' járja a' világot, jutalmazni a' jót, büntetni a' gonoszt. Látatlanul járja útjait, 's jegyzi az embereknek tetteiket. 'S a' mint ő teszi könyvét elébe a' Kérlelhetetlennek, a' szerént hoz ez ítéletet.

A' FÁTUM.

Elréműlének az Istenek, de nem voltak tanács és segéd nélkül. Tudták hogy a' Sors megkérlelhetetlen, de azt is tudták hogy igaz; a' melly ítéletet hoz, azt visszavétetni vele nem lehet, de lehet enyhítetni. A' Merkúr által vett izenetben nem vala hogy az új teremtmények a' Földalattiaknak tulajdonaik légyenek, sem az nem hogy a' szánakodó Isteneknek eggyike az ő insségeiken ne könnyíthessen. Újra fel-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

küldék tehát a' Követet a' szent Fátumhoz, 's kéreték hogy a' Sors' végezését enyhítené-meg.

Igazságos Istenség! monda Merkúr, 's az örök Táblák' elébe állott; az ember nem oka a' maga lételének; ő maga magát nem teremtette. Engedd tehát hogy a' kik őtet életre hívák, e' rövid és veszélyes életet enyhhé tegyék, édesítsék.

A' Szükség' örök magzatja igent inte fejével, 's Merkúr így folytatá szavait:

Igazságos Istenség! a' föld' alagya azoktól vagyon elnyerve a' kik a' föld alatt laknak, és így az maradjon ezentúl is az ő birtokok, 's küldjenek belőle, ha kedvek tartja, mérget és nyomorúságot az embereknek. De minden a' mi a' földön és a' föld felett él, a' mennyei Istenek' míve; engedd tehát hogy az ezeké maradjon. Ha az ő fonalaikat a' Párka ketté szegi, a' test legyen porrá; de hadd légyen szabad énnekem a'

men-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

mennyei lehellményt a' mennybeliek' országába felvinni, honnan az ered.

Sok a' mit kérsz, felele a' Fátum; 's te Nemesisz, szóllj hozzá.

Nemesisz előjöve, 's így szólla: Az örök Törvények viszonlatot kívánnak. A' ki rosszat teve e' földön 's azért e' földön meg nem lakolt, lakoljon a' Tartaruszban, míg tisztává leend lelke; akkor azt vidd a' hova tetszik. A' tisztákat, a' jókat, keresztűl-vihet'd az Orcuszon is; nem állom-el útadat.

A' Fátum igent inte, 's Hermesz eltávozék a' minden trónoknak legigazságosabbikjától.

AJÁNDÉKOK.

Melly egészen más scén kezdődik most a' földön! Mennybeliek és Földalattiak örök versengésben tolongottak a' bol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

dogtalan-boldog emberek körül; mert az ő határjaikat egymástól elválasztotta a' Sors, 's Nemesisz őrzötte az új határt. A' Tartarusz' aknája veszélyeket szült; betegségek és döghalál, földrengés és lángfolyamok jöttenek-fel belőle, 's a' csábító arany és az öldöklő vas. A' Párkák fontak 's metéltek; az Erynniszek az emberek' szíveikbe sütögették szövétnekjeiket, de csak a' szerént a' hogyan őnekiek a' tetteket-jegyző Nemesisz erre engedelmet ada vagy parancsolt.

Ellenben a' szánakodó Istenek is többet tettenek az emberekért mint csak múlatságaikért fogtak volna tenni; mert a' boldogtalanok az ő míveik voltanak. Merkúr leszálla, 's szóllással ajándékozá-meg. Apollon leszálla, bojtár leve, 's eggy kies völgybe csalogatta az ifjabbakat, 's kemény szíveiket dal és szerelem által lágyította-meg. Leszálla Bacchusz is, 's megízelítette velek a' szívvídámító gerezdet, belé csafarta levét a' vendégfogadás' poharáDebreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ba, mellyet a' barátság' rózsájival 's a' feledség' szelíd lótuszával fona körül. Így elegyedének ezerféleképen 's nem ismért alakokban az Istenek az emberek közzé; a' szegénység' kalibájiba léptek, 's kivált az ártatlanság' játékaiban szerettek megjelenni. Grátziák és Rények, Vénusznak hív kísérőji, múlatoztanak az ember' legszebb korával, midőn ő teljes kecsekben virít és minden édesbb behatásoknak önnként enged. Végre pedig, még nagyobb bátorság miatt, születése'-napján mindenike eggy eggy védlő Géniuszt kapott, a' ki őtet minden léptén látatlanúl kövesse, de a' ki, hogy elméje a' saját munkássághoz szoktatódjék, őtet ne annyira oktassa mint intse, inkább tartóztassa mint vezérelje.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

VESZETTSÉG.

Mit tehetének többet az Istenek mint tettek? És még is kezek' míveinek igen is kevés sikerét láták. Örömest meghagyták volna ők az embereknek azon kicsinyded kevélykedést hogy a' mit számokra a' Géniuszok és alakokba-költ Istenek találták ők magok találták, csak az ő találmányaiknak legszebb míveik használtanak volna a' még gyermekkori nemzetségnek. De a' Sors' végezése szerént a' mi legjobb volt, a' legrosszabb leve. Bacchusz a' maga csomoszlott gerezdeivel, Apollon a' dallal 's lejtéssel, Merkur a' maga cytherájával 's varázserejü beszédével, 's leginkább Vénusz az öröm' és szerelem' poharával, olly következéseket láttanak mellyeket nem lehete előre képzelni, és a' mellyeknek orvoslása felülmulta hatalmaikat. A' kábák és nyavalyások! reá ismerének az

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

Istenre legmélyebb alakolásában is, 's futottak előtte. Rények és Grátziák elkergettetének játékjaikból; a' pirúló szemérem az ifjuság' orczájiról elröpült, 's a' Géniusz' intése eránt minden fül siket, minden szív elfásult vala. Mi nem vagyunk Istenek, ezt mondák; 's úgy akarunk élni mint mihozzánk illik. Értelem nekünk is jutott, 's így nincsen szükségünk alkalmatlan oktatóknak sugallataikra.

A' Parkák metélték fonalaikat, 's az Erynniszek szikrákat szórtanak. Nemesisz jegyzett. A' földet boldogtalan, a' Tartaruszt lakoló emberek lepték-el. Az Istenek bosszúsan 's elszomorodva az emberek' hálátlanságok felett költöztenek vissza az Olympba, 's ezeknek hagyák a' baromi lakást.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' SZERELEM' ALMÁJA.

Ez vala az emberek' állapotja, míg Pallasz megjelene Jupiter előtt, 's őtet csendében a' feledett emberek' emlékezete által megháborította. Atyám, te nem segélsz? Nézhet'd e te ezt, 's megbocsáthat'd e magadnak hogy szerencsétleneket teremtettél?

Nem akartam ollyanokat teremteni, felele az Isten, 's hallgatott.

Ez tégedet megnyugtathat, atyám, monda az engesztelő Istenné; de téged sem egészen, 's még inkább nem magokat őket, leginkább nem pedig a' szent Fátumot ki a' te kezeidben tevéle minden eszközeit az ő állapotjok' enyhítésének, javításának.

'S azon eszközöknek mellyikével tégyünk próbát? kérdé az Isten nehezteléssnek hangjával. Nem tettem e mindent a' mivel a' boldogtalanoktól hálát

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

érdemelheték, a' mivel a' magok vétkeik miatt lakolóknak sorsokat megkönnyítsem? Hagyd-el, leányom!

Ne neheztelj, atyám, sőt hallj-meg mostan is, mint eddig mindég szoktál. Az eszközök mellyekkel rajtok segíteni akaránk, nekik idegen eszközök valának. Istennek kellett segédjekre kelni, Géniuszoknak kelle őket karon fogni, fenntebb lényeknek kelle lelkeményeket találgatni számokra; csuda e hogy ők ez idegen jótéteket zsákmányként ragadozták, 's vele visszaéltek? csuda e hogy ezt az egész háborító isteni társalkodást megúnták? a' jó nem tulajdon szíveikből fakadt, nem az ő tulajdon lelkeikben született.

'S mi következik ebből, leányom?

Hogy nem adhatá nekiek az önnfoganás' örömét, a' legtartóbb anyai gyönyörnek forrását. Nyilván vagyon hogy mi tévedtünk-meg az ő alkotásokkor, hígnak, gyengének gyúrván az agyagot, 's ajakinknak lehelletét kisebb mértékben öntvén beléjek, mint hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

a' sok baj alatt mellyeket a' Sors el nem múlat reájok rakni, öszve ne roskadhatnának. Kapcsoljuk szorosbban magunkhoz tehát belső erejeket nagyobbítani, 's emeljük feljebb az emberi nemet az emberi nem által.

A' homályos Philosopha még tovább folytatá vala elkezdett beszédét, de a' csintalan Aphrodíte megháborítá, 's Jupiternek ölébe veté a' szerelem' almáját.

Pallasz elhallgatott 's fátyolát képére vonta, mert homályos tanácsa egyebet czélzott. De a' tanács' pajkos magyarázatja tetszést nyere, 's Jupiter példát ada a' többb Isteneknek. Le-le lopta magát majd arany-eső' képében, majd mint hattyu, majd más és más alakban, valahol olly Szépet sejte-meg, kiben az isteniség' szikrája fogamzást vehetett. Nehány Istenek, 's ollykor még Istennék is, nem voltak idegenek követni a' példát; főképen pedig az emberi nem' gyuladékony anyja, ő, ki ezt a' magyarázatot adá a' tanácsnak,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

a' teljesedésben is munkás volt, annyira hogy végre minden elragadtatott Szerelmes úgy hitte hogy Chlóriszában magát az Istennét vagy Gratziájinak eggyikét öleli. Még a' szűz Diána is részt veve a' dicső szándékban, 's nem mervén testileg közelíteni a' megkedvelt Endymionhoz, lelkesítő szerelmes tekintetekkel lebege az ifjúnak szendergő szemei felett. Csak két Istenné marada távolságban az emberi nemtől; amaz gőgből 's féltékenysége miatt, ez a' másik kinek tanácsát félre-értve látánk szemérmes bölcseségből.

A' HERÓSZOK.

Mostan kezdődék a' nagy változás. Félistenek 's Herószok léptenek-fel, nem többé idegen hanem saját erőben; az istenség' magva halandó testekbe vala

plántálva. Melly nagyobb tettek tétetének most! melly szélesbbre-terjedő kívánságokat foga-fel az emberi keskeny melly! Aeszculáp, fija Jupiternek, holtakat támogata, 's kevesítgeté a' Tartarusz' országát. Herculesz és némelly mások, eggyfajiak ővele, megszabadíták a' földet az ő szörnyeitől, 's diadallal szállottanak alá még a' földalatti lakokba is. Szelídebb Istenfiak szelídebb módokon költek az elnyomattaknak segédekre; 's eggynél több Simonideszt mente-meg Castor és Pollux a' veszélytől, de a' regét nem tartotta fenn a' Történet. Segédlángokban lebegének a' hajó' árboczain, 's mint ragyogó csillagzatok a' csatában, 's vívtak a' harczolók mellett. Apollonnak 's a' Múzának fija ismét szelidítgette az elszilajlott embereket édeszengzetü lantjával, 's szeretett Eurydicéje után szinte az árnyak' tartományaiba hatott. Istenfiak köték-meg a' barátság' és hűség' szövetségét, hogy az állandó légyen túl a' síron is; Herószok alkottanak országokat,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

szabtak törvényeket, kötöttek nép és nép között frigyeket, 's neveik örökké élnek. Nem várták hogy őket a' Merkúr' botja vezérelje keresztül a' földalattiak' völgyeiken, megtisztulva lángban önn-magok szállottak-fel az ég felé, 's az Istenektől, mint fijaik, mint társaik fogadtattak. Mennyen földön meg valának dicsőítve ezen istenmagzatok, 's a' szép Istenné mosolygva emlékezett almájáról.

De oh melly hamar múla-el e' scén is! A' megvénhedett Istenek belé úntak munkájikba, 's szellemeik lassandan kiholt az emberekben. A' Herószok' maradékai kevélyek voltanak ugyan származásokra, de az csak idegen, csak születési elsőség vala, 's nem egyébre szolgála nálok, mint az ártatlanokat elnyomni. Tunyán folyt erejikben az isteni vér, 's ennek helyébe czímerekkel 's őseiknek nagy neveikkel píperézgették magokat. Már szemére akará vetni Pallasznak az atyja, hogy őtet bölcsesége e' bohó bábjátékkal igen csúfúl

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

megcsalá; de ő nem ítélte méltónak, hogy olly tanácsért melly az övé nem volt, mentségeket hordjon-fel, 's hallgatva szálla alá a' földre, 's maga fogott munkájához.

PALLASZ' MUNKÁJA.

Tudnillik egyedül Pallasz vala az az Istenek' és Istennék' seregében a' ki külső illetés nélkül Jupiternek fejéből vette lételét; 's így csak övé vala azon elsőség hogy ő az emberi lélekre eszközetlen' hathatott. Nem vala neki szüksége leplezésekre hogy oktassa őket, nem semmi ámító leleményekre. Ellöké a' Merkúr által ajánlt sípot melly inkább fogott volna fülre hatni mint szívre: ellenben boríték nélkül jelentmeg az olly lelkeknél kik az ő becsére reá ismertek 's megkedvelék kevésbeszé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

dű alakját. Ő tanítá Pythagoraszt hallgatni 's elmerülni; ébrenti álmok nélkül fedte-fel előtte az Egyetem' törvényeit, 's füleit megnyitá hogy a' szphérák' harmoniáját érthesse. A' meglelkesedett Plátót bévezette a' lelkek' országába, megmutatta neki az Istenek' udvarát, meg még a' Mennyei Szerelmet is. Álthathatatlan paizsába fegyverkeztetéfel Brútuszt és Scípiót, 's isteni érzést lehelle beléjek, hogy ne csak a' Hazát, hanem ezzel eggyütt a' Rényt is szeressék, az Irígység' tompa csípkedéseivel ne gondoljanak, 's ennek kígyóhajai által szíveiket még fentebb rényre ingereltessék. Ezért vevé mellye' ékéűl a' Medúza' fejét, 's a' Fúria' irtózatos alakját isteni kellemmé változtatá. Karcsu láncsajával, mellyel eggykor Óriásokat hánya-le, megcsapá a' szirtet, 's ennek hasadékjai közzül sarjaztatá a' jóltevő olajfát. Nem az ellenség' győzőjét, hanem az emberi nem' boldogítóját koszorúzta-meg ennek békés ágával; de senkit nem inkább mint a' ki

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

önn-magát győzte-meg 's magával nyúgalomban él. 'S ezen jutalmak' kiosztásában nem néz eredetre, nem korra, nem nemre. Ezt nyujtotta Epiktétnek, a' martaléknak, ezt Marc-Aurélnak, a' nyugtalan széken űlő fejedelmi Bölcsnek; 's lelkeiknek belsőjikbe önte a' mennyei béke' olajából. Magára voná intéző szemeit a' véle-rokon asszonynem is. Ő találta, nem az asszonyi-nemért hanem az asszonyi-nemben, a' munkásságnak 's házi csendes szorgalomnak minden mesterségeit. Eggyütt szövé Penelopével a' kegyes vásznat, 's reméllő tűrésének édes könyűjivel enyhítgeté a' híven-várót. Neme' legnemesbbjeinek eggynémellyeit még a' halált megvetni is tanította. Ő adá Arriának kezébe a' gyilkot, ő változtatá a' szenet Porciának égő nektárrá. Legkedvesbb választottjainak pedig, hímnek és nőnek, tulajdon képét adá, az ártatlanság' Palladiumát. Mint Diadalmas jelene-meg mostan az Olympban, kevélység nélkül, hallgató szerény nagy-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ságában. 'S Jupiter őneki ajándékozá az emberi fajt, melly körül ő szerze legtöbb érdemet, 's ő az égnek minden örömei helyett a' földet választá csendes bíztos lakúl. Legörömestebb az elmélkedő Bölcs mellett vészen szállást, 's gyönyörködik a' jó nevelés', a' házi takarékos élet' csendes szerencséjében. E' miatt a' lebdeső Vénusz őtet eggy komor bagoly symbóljával csúfolgatja ugyan; de maga a' szent Sors neki, végezései' legbölcsebb 's eggyetlen teljesítőjének, eggy tisztelő symbólt külde, a' Sphinxet, a' rejtett bölcseség' képét.

* * *

Országod, o nagy Istenné, imitt amott csak homályban látszik még a' földön. Derülne-fel immajd eggy mindenhol elterjedett fényes országgá!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

MINERVA,

AZ ASSZONYI-NEM' VÉDJE.

A' SZÖVÉS.

Szerénysége mellett is Minerva minden Istennét ellenségévé válni látta; mert az irígység, úgy mondják, még az Olympban is közönséges vétke az asszonyi nemnek. Csak nézzétek-el az Egyedül-bölcset! mondának. Kerűli társaságunkat, miközöttünk nem lel magához-illő múlatságot. 'S valyon mivel múlatja magát magányában? Talán kedves fülesével! Oh, az igen is, elmés, múlattató, szép madár!

Neheztelés 's pirúlat nélkül lépe-fel Minerva közöttök, 's előmutatta szép új találmányát, a' szövést. Lássátok, test-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

testvértársaim, ez az én múlatságom, a' csendes hasznos munka. Elmém' és kezem' míve az embernek öltözetére 's ékességére lészen; nemem kedvesen fogja vele magát múlatni, 's férjeiket a' szorgalom' kötelékinél fogva szorosbban csatolja magához, szorosbban tartja magához-fűzve, mint a' henye szeretetnek minden hálójival tehetné. Avagy a' hasznos leleményeknek eggyetlen elmés gondolatja végtelenül nem kedvesebb e minden csevegésnél, minden unadékos játéknál?

Vissza téré magányába, 's nem hajtott többé a' munkátlan rest irígység' beszédeire.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

VALÓ SZERELEM.

A' megpirított Istennék új ostromhoz készűlének. Legalább nyilvánságos, mondának, hogy Minerva nem alkalmatos szeretni. 'S hogyan is volna az? Nemde ő a' mi öreg atyánk' hideg agyából eredett e? Szíve nem vér; az csak gondolat; ereiben nem foly szerelmes ölelkezésből eredett tűz. Tiszteltessék a' mint akar, legyen hasznos a' mint tetszik: de nyájas, de kedvelt, az ugyan soha nem lesz! 'S mi ér-fel a' boldogító édes szerelemmel?

Az Istenek' atyja tulajdon magának fogá pártját midőn leánya' pártját látszék fogni. 'S ti, ugymond, nem hiszitek hogy főmnek életleve szívemből szívárga-fel? nem hiszitek hogy nekem is szív készítette a' legvéknyabb, legjobb leveket? És melly elmétlen gondolat bennetek, azt hinni hogy az igazi isteni-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

tisztelet szeretet nélkül lehessen? mint minden más szeretet nem becsülés nélkül. Menjetek, 's kérdjétek sorban Minervának minden Kedveltjeit mind a' két nemben: ők ezt, eggy adományáért a' bölcseségnek, forróbban szívesebben szeretik mint titeket a' könnyelmü Ámornak száz meg száz szellőajándékai miatt.

'S kivált te, én habszülötte leányom, mondá most Vénuszhoz, emlékezzél eredetedre 's mindennapi sorsodra. Az Isten elhallgatott. De Istenek és Istennék érték mit akara értetni Jupiter.

A' legfenntebb szeretet mély bölcseség, és csak a' legmélyebb bölcseség lészen a' legtartósbb legmunkásabb szerelem.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

SZÉPSÉG.

Vénusz készen állott Minervát harmadik ízben támadni-meg. Ám légyen! ugymond; azonban legalább eggy czikkely túl vagyon minden kérdésen: az ő szépsége és az enyém. Párisz mind kettőnket látott, 's tudva van mellyíkünket ítélte szebbnek.

Párisz e? kérdé nehezteléssel Júno; az a' paraszt, otromba pásztorfiú? 'S te nem pirulsz az ő ítélete miatt? és azon alacsony fortély miatt mellyel őtet barátoddá tevéd?

Hagyjuk a' versengést, Királynéja az Isteneknek, monda Vénusz; feledjük a' régi történetet, 's álljunk eggyé e' felfuvalkodott bohó ellen a' ki neked és nekem ártogat. Ha az én szép hajfürtjeimmel bírna, elrejtené e azokat sisakja alá? ha övé volna a' te büszke kebled és az én övem, e' szorító alkalmat-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

lan pánczélban járna e? Lépjünk újra Párisz' elébe, de nem eggyenként, hanem eggyütt mind hárman, és mind hárman —

Hallgass, monda Vénusznak Jupiter, 's ne gerjesszd-fel ismét Ériszt, ki, a' ti hiuságtok miatt, elég dolgot ada Isteneknek, embereknek. Illy haszontalan, bohó gondolat miatt! Ha valaha hibázott a' leányom Pallász, bizony akkor hibázott, midőn veled szállott, és pedig illy Bíró előtt, vetélkedésre. Csak ez eggy esetben, a' leggyengébb pontján a' ti asszonyi szíveteknek, mutatta hogy ő sem ment nemének gyengeségétől. Tegyük-fel hogy neki nincs olly szép haja, nincs olly tetszetős alakja: ha akarja e hogy legyen? akarja e hogy az övéi illyeknek tartassanak? Néked hagyja ő hogy meztelen szépségedben kevélykedjél, 's mint szüzhöz illik, tagadhatatlan kecseit is rejtve tartja.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' MÍMELŐK.

A' bölcseség' Istennéje megjelent a' földön, 's minden asszonyságaink bölcseségnek Istennéji akarának lenni. Milehet könnyebb mint ez? mondának. Pallasznak sisakját a' bagollyal fejeinkre rakjuk 's tollas kalapokká változtatjuk. Pánczélját kiczifrázzuk mindennemü ékesítésekkel, hogy a' legkarcsúbb legszebb mellyfedővé légyen; végre Meduzajának képe ragyogjon emlőinken; meg nem fáradva fogjuk hirdetni diadalainkat mellyeket szépségünk kevély társainkon nyere. Megtestesült Pállászok leszünk, úgy hogy bennünk maga is meg fog csalódhatni.

Annak csak eggy kicsinyded hija van, moudá a' Minerva' madara; az, hogy ezen Pallászi öltözet alatt eggy Pallasz lakozzék. Én az én tollamat nektek nem adom, 's azt magatok sem óhajt-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

játok czifrálkodjatok a' páváéval. Pánczéltokkal Ámor nem gondol; 's ti azt magatok is olly ravaszul fűzitek hogy nyilai mindenütt lelhessenek rést. 'S végre Meduzája' fejét — oh, légyen eszetek, 's ne ingereljétek haragra Istennémet hogy benneteket az ő mímelőjének Arachnénak sorsára ne jutasson, 's azzá ne tégyen a' mik lenni nem akartok, és épen ez által gyakorta annál inkább vagytok.

Ha követni akarjátok Minervát, monda tovább a' komoly madár, az én honnűlő munkás Királynémat: imhol az ő kedves házi szere. A' Bagoly nekik Minervájának találmányát 's szentségét, az orsót, nyujtá; 's minden asszonyság szaladt az útálatos, goromba Bagoly előtt.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' NEVELŐ.

Eggy bérbe-szegődött Nevelő-asszony, a' millyeket nagy házainknál látunk, oktatásai alá veve eggy gyenge leányt, 's ekként vezette azt fenn goldolkodásra 's kellemes maga-viseletre.

Mindenek-felett, kedves barátném, ne bántsd-meg eggyikét is az Istennéknek; ne múlasszd-el semmi szolgálatjokat, és eggyikét is az őket illető szolgálatok' módijainak. Már ismered kik közöttök a' legtiszteltebbek, leghatalmasabbak: Vénusz, Júno és Pallasz. A' szolgálatot kezdd Vénusz körül, mert ő barátja, társa az ifjuságnak; ez nem tart soká, 's vele eggyütt, fájdalom! elszállanak tőlünk Vénusznak legszebb ajándékai is. Ezen intés' emlékezetéül vedd az ő tűkrét és almáját. Mulván éveid, vezető nelkül lépsz-be Júnónak szolgálatjába. Pompa által kipótolhat'd

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

az eltünt szépség' virulmányát, és a' mit e' pótolék nem adhat neked, add azt magadnak magad, merészség és gőg által. Emlékeztetőül ím vedd pávájának czifra farktollait, 's szúrd hajaid közzé teendő győzedelmül. Midőn végre előáll a' magányos ránczos-arczu kor, akkor ideje leend Minervának alakjába öltözni. Tedd például rényeit, 's ezek között leginkább az ő komoly, sanyaru tisztaságát, 's így te is —

Jupiternek villámjai által eggyszerre fel vala világítva a' szoba, 's előttök álla a' nemesen-haragvő, fennképü Pallasz. Csábító! kiálta az Istenné, 's reá lövellette szikrákat-öntő kék szemeit; 's te így játszol az én nevemmel? Légy a' mi vagy, de a' minek nem látszol. Hirtelen Meduzává változott a' csábító, megcsapva az Istenné' szikrákat-öntő szemeitől. Furiává vonultanak-el arczának húzásai, fürtözetjei tekergő kígyókká sziszegének. A' tanítvány elrettent, de a' nyájas Pallasz felemelte a' gyermeket, kebelébe ültette, 's ezt mondá ne-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

ki: Ne ijedj-meg, kedves ártatlan; én nem bántottam az ámítót; ő maga láttameg tulajdon képét tündöklő mellypaizsomban, melly előtt hazugság és tettetés meg nem jelenhet, 's azzá kelle változnia a' mit láttál. Ne higyj szavainak, kedves gyermek! Az első rény mellyet tiszteletem tanít, a' lyányi szemérem és tisztaság. Miként lehetnél idővel Minervának gyermeke, ha éltednek legszebb éveit héjehujában töltötted volna el? Én egyedül csendes munkásságot, pompátlan szerénységet, házi eggyszerüséget kívánok és koszorúzok. Mint eggyezhetne ezekkel a' pávai pompa 's a' Junói gőg, és mint vezérelhetne oda? Az én legfőbb adományom végre a' próbát-kiálló szelídség, a' csendes való. A' Fúria téged azzá készülve tenni a' ki a' legútálatosbb, legtisztátlanabb hamissággal az én alakomat viselje, 's a' bölcseség' tiszteletes nevét minden nevek' legnevetségesbbjévé tegye. Vond-le róla tekinteteidet, 's kísérj engem templomomba.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

A' honnűlő Pallasz a' gyermeket maga nevelte-fel, 's kiházasitá gazdagság nélkül, Junói pompás ajándékok nélkül. Pallasznak képe, a' Palládium, vala menyasszonyi éke mindennapi tűköre, 's a' vőlegény' hajléka mellett eggy szép olajfa kele-ki. A' hasznos, békés olajfa lön képe szegény, de szerencsés házasságoknak.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt. 11714/1954

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 757.166